

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE KÖY TİYATROSU GELENEĞİ VE BİR ÖRNEK:
BADEMLER KÖY TİYATROSU**

Hazırlayan
Selin AKIN YARDIMOĞLU

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Sevim SALMAN

İZMİR / 2019

YEMİN METNİ

Sahne Sanatları Anasanat Dalı Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “*Türkiye’de Köy Tiyatrosu Geleneği Ve Bir Örnek: Bademler Köy Tiyatrosu*” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

... / ... / ...

Selin AKIN YARDIMOĞLU

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün 04 / 07 / 2019 tarih ve 16 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 9 maddesine göre yüksek lisans öğrencisi Selin Akın Yardımoğlu'nun "Türkiye'de Köy Tiyatrosu Geleneği Ve Bir Örnek: Bademler Köy Tiyatrosu" konulu tezi incelenmiş ve aday 30 / 07 / 2019 tarihinde, saat 14.30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin Başarılı olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Yasemin
BAŞKAN

Dr. Öğ. Üyesi Yasemin Sevinç Selman

Ö. Bekir

ÜYE

DOÇ. DR. Özlem Bekir

H. Toker

ÜYE

Doç. Dr. Hediye Tokdemir

ÖZET

Bademler Köy Tiyatrosu 1932’de kurulan ilk Modern Köy Tiyatrosu’dur. Bademler Köy Tiyatrosu’ndan sonra Türkiye’nin çeşitli köylerinde Bademler gibi tiyatro yapan ekiplerin sayısı artmıştır. Kimi köyler tiyatroyu köylerinde amatör olarak başlatmış kim köyler ise çalışmalarını tiyatro eğitimi almış bir yönetmen eşliğinde sürdürmüştür. Kimi köyler belediye desteğiyle, kimileri bir sivil toplum çatısı altında kimileri ise kendi imkanlarıyla kalkınmaktadır. Tüm bu ekiplerin ortak özelliği oyuncularının köylülerden oluşması ve metne dayalı tiyatro yapmalarıdır.

Bu çalışmanın amacı 1932’de kurulan Türkiye’nin ilk Modern Köy Tiyatrosu’nu tanımak ve Bademler Tiyatrosu’nun tarihi hakkında bilgi sahibi olmaktır. Çünkü Bademler, yenilikçi tiyatro yapan ilk köy olmasına rağmen tiyatrosu hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Bademler Köy Tiyatrosu hakkında daha çok bilginin elde edilmesi Türk Köy Tiyatrosu’nun gelişimine katkı koyacak, tarihçesi ile ilgili bilgileri de zenginleştirecektir. Söz konusu amaç doğrultusunda Bademler Köy Tiyatrosu’nu tanımak için Nitel Araştırma Yöntemleri’nden Sözlü Tarih Yöntemi seçilerek köyde tiyatro yapan 16 oyuncu, 1 yönetmen ve köyde tiyatroyu başlatan kişinin 2 yakını ile görüşülmüştür. Elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu veriler Bademler’in Türkiye’de modernleşmenin etkisiyle kurulan ilk köy tiyatrosu olduğunu, ekibinin köylülerden oluştuğu tiyatronun çalışmalarını amatör olarak sürdürdüğünü, kurumsal bir kimlik kazanmadığını göstermektedir.

ABSTRACT

Bademler Village Theater is the first modern village theater founded in 1932. After the Bademler Village Theater, the number of teams who perform like Bademler has increased in Turkey's various villages. Some villages started theater as amateurs in their villages, some of the villages continued their work under the theater director who received theater education. Some villages progress with municipal support, some villages under the umbrella of a non-governmental organization and some villages through one's own means. The common feature of all these teams is that the actors are the peasants and they perform text-based theater.

The aim of this study is to get acquainted with the first modern village theater founded in 1932 and to learn about the history of Bademler theater. Because although Bademler is the first village to perform innovative theater, the information about its theater is limited. Obtaining more information about Bademler Village Theater will contribute to the development of Turkish village theater and also will enrich the knowledge about its history. For this purpose, to get to know Bademler village theater, it was interviewed with 16 actors, 1 director and 2 relatives of the people who started the theater in the village by being selected Oral history method which is one of the qualitative research methods. The acquired data were analyzed. These data show that Bademler was the first village theater founded under the influence of modernization in Turkey, the team was made up of peasants, theatrical work was carried out as an amateur and it did not gain a corporate identity.

ÖNSÖZ

Köyde yapılan seyirlik oyunlardan sonra 20. Yüz yılın ortasından itibaren kurulan ve sayıları günümüzde de artmaya devam eden Modern Köy Tiyatroları Türk Köy Tiyatrosu için yeni bir konu başlığıdır. Köy Tiyatrosu ile ilgili literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Modern Köy Tiyatroları ile ilgili çalışmalar ise yok denecek kadar azdır.

Bademler Köy Tiyatrosu üzerinde de daha önce çalışılmamıştır. Konum olarak yaşadığım yere yakın oluşuyla çocukluğumdan beri tanıdığım, tiyatroya verdiği öneme saygı duyduğum bir köy olan Bademler'in tiyatrosunun, köy tiyatroları içindeki yeri üzerine çalışmak her zaman ilgimi çekmekteydi. Bademler Köy Tiyatrosu başlığını seçtiğimde Sözlü Tarih Yöntemi sayesinde bir tiyatronun tarihini dinlemek ve bu kişilerin söylediği her şeyi kaydederek sonrasında yazıya aktarmak zor gibi görünse de çalışma sonunda bana bir tiyatronun tarihini yazınsal alana taşımanın ve ölümsüzleştirmenin mutluluğunu yaşattı. Günümüzde bile hala birçok köyde geleneksel köy tiyatrosu yapılmakta, bunların kökenine baktığımızda inanma duygusunun ağır bastığı görülmekte ve bu gün bu oyunlar bir gelenek haline dönüşerek yapılmaya devam etmekteydi. Bademler'den sonra köylerde yapılan tiyatronun uğradığı değişimin nedenlerini ve bu tiyatroların özelliklerini öğrenmek istesem de tiyatro yapılan tüm köylere bu kadar sürede ulaşmak mümkün değildi. Bir köye ulaşmak için önce orada tiyatro yapıldığına dair bir belge gerekiyordu. Bu da çoğunlukla internet aracılığıyla sağlanıyordu. Araştırma derinleştikçe günümüzde geleneksel tiyatro yapan veya modern tiyatro yapan ya da her ikisini yapan köylere rastladım. Kimi köyler de geleneksel tiyatro yaptığını düşünüyor fakat oyunlara bakıldığında metne dayalı tiyatro yaptıkları, literatürde de iki farklı tiyatronun birbiri ile karıştığı görülüyordu. Bu durum bana köy tiyatrolarının özelliklerini genellemenin, çeşitliliğin ortaya çıkmasını engellediğini gösterdi.

Bademler Köy Tiyatrosu'na bu güne kadar köyün tanıtım yazılarında bir kaç cümle ile yer verilmişti. Farklı konulardaki akademik çalışmalarda ise tiyatrodan kısaca

bahsedilerek çalışmanın ana konusuna odaklanılmıştı. Bu anlamda çalışmamın bu alanda araştırma yapan kişilere yardımcı olmasını istediğimden Bademler Köy Tiyatrosu hakkında tüm bilgilere ulaşmaya çalıştım. Çalışmamda karşılaştığım en büyük zorluk bilgilerin tutarsızlığıydı. Özellikle tarihler konusunda çelişkili ifadelerle rastladım. Bademler'in bir arşivi olmadığından, tiyatronun kuruluşundan ilk oynanan oyunun tarihine kadar birçok konuda görüşme yapılan kişilerin ifadeleri farklıydı. Bu nedenle aynı konuda oluşan farklı bilgileri görüşme yapılan kişileri referans göstererek yazdım. Görüştüğüm kişiler, içinde bulundukları dönemi net bir şekilde hatırlarken geçmişe doğru gidildikçe bilgiler kayboluyor ya da birbiri ile çelişiyordu. Yaşayan en eski oyuncu Hüseyin Kınık da görüşmemizden kısa bir süre sonra hayatını kaybetti. Görüştüğümüzde ne dediğini anlamakta zorlandığım oldu fakat geçmişi en iyi ondan öğrenebildim. Bilgileri değerlendirmek için kullandığım yöntem olan Sözlü Tarih bir konu, oluşum vb. hakkında bilgi almada, bu bilgileri yazınsal ortama taşımada kullanılan bilimsel yöntemlerden biridir. Beni bu yöntemle tanıştıran ve yardımlarını esirgemeyen hocam Doç Dr. Özlem Belkıs'a teşekkür ederim. Danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Sevim Salman'a tez dönemim boyunca yardımlarından ve çalışmamın önemi konusunda beni cesaretlendirmesinden dolayı çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca beni eğitimimi sürdürmem konusunda teşvik eden ve benden desteğini esirgemeyen Güzelbahçe Belediye Başkanımız Sayın Mustafa İnce'ye teşekkür ederim.

Tezim için görüşme yapacağım kişileri bulmamda bana yardım eden aynı zamanda Bademler ile ilgili sosyoloji alanında yaptığı değerli çalışmasını benimle paylaşarak yol gösteren dostum ve çalışma arkadaşım Duygu Yılmaz'a, kendisi de görüşme yaptığım kişilerden biri olan Bademler Kültür ve Sanat Derneği Başkanı Remzi Yaradan'a, yeni görüşme yapacak kişiler bulmama ve Bademler ile ilgili belgelere ulaşmamı sağlayan Remzi Kaya'ya, verdikleri bilgilerle Bademler Köy Tiyatrosu'nun tarihinin yazılmasına aracılık eden, benimle görüşme yapmayı kabul eden; Zeynep Şen Sözer'e, Murtaza Oran'a, Yaşar Özdil Yavuz'a, Çağlanur Yavuz'a, Gülhan Tural'a, Hüseyin Kınık'a, Murat Uysal'a, Hasan Şengül'e, Çiçek Uran Gür'e,

Burçin Bilginç Örgün'e, Damla Söylemez'e, Emrah Kurtoğlu'na, Umut Söylemez'e, Eylem Yaman Şen'e, Seyfettin Şen'e, Ayhan ve Tülin Büyükyıldırım'a, Funda Öz'e, arşivde yardımcı olan Naime Oğuzer'e teşekkür ederim. Tez sürecinin bitmesini sabırla bekleyen, her aşamasına şahitlik eden ve bana her zaman destek olan sevgili eşim Ozan Yardımoğlu'na ve bu güne kadar sahip olduğum maddi ve manevi tüm değerlerin mimarı olan annem Ayşe Akın'a, babam Şafak Akın'a, tez boyunca motivasyonumu sağlayan yeğenim Defne'ye ve ablam Sinem Özen'e teşekkür ederim.

Bu çalışmayı başta 87 yıllık bir tiyatronun simgeleri haline gelen, Bademler Köy Tiyatrosu'nun en zor zamanlarında tiyatroyu ayakta tutmaya çalışan mihenk taşları; İmam, Mirzoti lakaplı Mehmet Ali Uran, Şadi Bey lakaplı Hüseyin Kınık, Sarı Çocuk lakaplı Hüseyin Or ve ilk kadın oyuncu Zeynep Şen Sözer olmak üzere Bademler Köy Tiyatrosu'nun tüm emekçilerine adıyorum.

Selin AKIN YARDIMOĞLU

**TÜRKİYE’DE KÖY TİYATROSU GELENEĞİ VE BİR ÖRNEK:
BADEMLER KÖY TİYATROSU**

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
YEMİN METNİ.....	ii
TUTANAK.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
RESİM LİSTESİ.....	xi
TABLolar LİSTESİ	xiii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

KÖY – TİYATRO İLİŞKİSİ

1.1 Köy Seyirlik Oyunları	12
1.2 Köy Konulu Oyunlar	30
1.3 Köyde Tiyatro Yapan Ekipler	32
1.3.1 Şeref Köyü (Yatağan-Muğla) Tiyatro Ekibi	33
1.3.2 Yeşilköy Halk Tiyatrosu	35
1.3.3 Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadın Topluluğu	37
1.3.4 Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu	39
1.3.5 Kenzin (Ardıçlı,Tarsus-Mersin) Tiyatro Topluluğu	41
1.3.6 Balıklıova Köy Tiyatrosu	42
1.3.7 Betçeli Kadınlar Topluluğu ve Betçeli Çocuklar Tiyatro Topluluğu	43
1.3.8 Buca Kaynaklar Köy Tiyatrosu	45
1.3.9 Ulamış (Seferihisar) Köy Tiyatrosu	46

1.3.10 Çamlı Köy Tiyatrosu	49
----------------------------------	----

2. BÖLÜM

BADEMLER KÖY TİYATROSU

2.1. Araştırmanın Yöntemi	52
2.2 Bademler Köyü	60
2.2.1 Coğrafi Konumu, Nüfusu, Ekonomisi	60
2.2.2 Sosyo- Kültürel Yapısı	64
2.3 Bademler Köy Tiyatrosu	73
2.3.1 Tarihçe	73
2.3.2 Tiyatronun Sorunları	80
2.3.3 Tiyatroda Yenilik Arayışı	98
2.3.4 İlk Profesyonel Yönetmenin Gelişi	101
2.3.5 Tiyatronun Ekonomisi	130
2.3.6 Aldığı dller	135
SONUÇ	138
KAYNAKÇA	144
GÖRSEL KAYNAKÇASI	159
EKLER	158
EK 1: Röportajlar	161
EK 2: 12 Kasım 1969 Yılında Tiyatro Binası'nın Açılış Konuşması Metni...	167
ZGEMİş	

RESİM LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Resim 1. Deve Oyunu Yozgat/ Sorgun/ Belencuma Fakıllı Beldesi	17
Resim 2. Arap Oyunu/ Manisa	19
Resim 3. Saya Gezme/ Kayseri/ Akkışla İlçesi	21
Resim 4. Kız Kaçırma/ Manisa	28
Resim 5. Yeni Yıl Oyunu/ Adıyaman / Kahta	29
Resim 6. Muğla Büyükşehir Belediyesi'nin Şeref Köyü'nde sahnelediği "Beş Yıldızlı Rezalet" oyunu	34
Resim 7. Yeşilköy Halk Tiyatrosu Ekibi	35
Resim 8. Yeşilköy Halk Tiyatrosu Tarafında düzenlenen 2009 yılında 2. Düzenlenen "2. Köy Seyirlik Oyunları ve Köy Tiyatroları Buluşması".	36
Resim 9. Ekibin ilk oyunu olan "Kadının Çilesi"	38
Resim 10. Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadınlar Topluluğu'nun "Köy Seyirlik Oyunları"	39
Resim 11. Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu'nun "Hasret Çiçekleri" oyunu.	40
Resim 12. İlk Oyunları "Kavuklu'nun Muhtarlığı"	41
Resim 13. Balıklıova Köy Tiyatrosu'nun sahnelediği oyunlar	43
Resim 14. Ayten Kapıcıoğlu'nun yönettiği Betçe Tiyatro Topluluğu tarafından sahnelenen "Tımarhane Manzaralı Konak" oyunu	44
Resim 15. "Barış" adlı çocuk oyununun provalarından	45
Resim 16. Kaynaklar Köy Tiyatrosu'nun "Dersimiz Ticaret" adlı oyunu	46
Resim 17. Ulaş Köy Tiyatrosu'nun "Yaşamın İçinden" oyunu	47
Resim 18. Çamlı Köy Tiyatrosu'nun ilk oyunu "Komşu Köyün Delisi"	49
Resim 19. Bademler Köyü	60
Resim 20. Bademler Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Logosu	64
Resim 21. Bademler Köy Tiyatrosu	65
Resim 22. Bademler Halk Kütüphanesi	66
Resim 23. Musa Baran Çocuk Oyuncakları Müzesi.....	66
Resim 24. Oyunculardan Mehmet Ali Uran'ın (İmam, Mirzoti) mezarı.....	68

Resim 25. Oyunculardan Hüseyin Or'un (Sarı Çocuk) mezarı.....	68
Resim 26. 2018 yılında Deniz Festivali kapsamında köy meydanında düzenlenen tavla turnuvası.....	70
Resim 27. Mustafa Anarat	74
Resim 28. Hüseyin Or (Sarı Çocuk)	80
Resim 29. Eski ilkokulun bulunduğu yer. Bu gün park olarak kullanılmaktadır...	81
Resim 30. Çeşme Başı ve Köy Meydanının bu bünkü hali	82
Resim 31. İlk Kadın Oyuncu: Zeynep Şen (Sözer).....	84
Resim 32. Naime Oğuzer ile kendisinin hazırladığı Bademler Köy Tiyatrosu Arşivi'ne Bakarken.....	95
Resim 33. Ali Öz, Naime Oğuzer ve Murtaza Oran'ın hazırladığı Bademler Köy Tiyatrosu Oyun Arşivi (Naime Oğuzer'den 18 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır).....	96
Resim 34. Bademler'in İlk Profesyonel Yönetmeni: Evren Serter	102
Resim 35. Bademler Köy Tiyatrosu'nun Urla'da 2018'de düzenlenen 3. Kıyı Ege ve Ege Tiyatrolar Birliği Yaz Kampı'nda oynadığı Ada oyunu. Oyuncular: Emrah Kurtoğlu, Remzi Yaradan.....	130
Resim 36. 2015 yılında Bademler Köy Tiyatrosu'nun "Özel Jüri Ödülü"nü aldığı "Lions Müzik ve Sahne Sanatları Ödülleri" gecesinden	136

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Modern Köy Tiyatroları	4
Tablo 2. Bademler Köyü ve Bademler Köy Tiyatrosu'nu Kapsayan Çalışmalar ...	5
Tablo 3. Görüşme Yapılan Kişilerin Bilgileri	57
Tablo 4. Görüşme Bilgileri	58
Tablo 5. 2012 Verilerine Göre Bademler Köyü'nün Nüfusu	62
Tablo 6. Bademler Kültür ve Sanat Derneği Başkan Listesi	100

GİRİŞ

Köy ve Tiyatro bağlamı üç temel konu başlığını düşündürür: Köy Seyirlik Oyunları, Konusunu Köyden Alan Oyunlar, Modern Köy Tiyatroları. Türk Köy Tiyatrosu denildiğinde ilk olarak akla Köy Seyirlik Oyunları gelmektedir. Bu oyunlar, Türk Dramatik Köylü Oyunları, Köylü Temsilleri gibi adlarla da anılmaktadır.

Köyde uzun yıllardır oynanan seyirlik oyunlar ile ilgili ilk kaynaklardan biri Ahmet Kutsi Tecer'in "Köylü Temsilleri" adlı eseri olmuştur. Ahmet Kutsi Tecer 1939'da Ankara Devlet Konservatuarı'nda katıldığı bir konferansta uzun zamandır uygulanan fakat pek de üstünde durulmayan köy tiyatrosu geleneğine dikkat çekmiştir. Tecer bu alanda çalışma isteğini kaynak yetersizliğinden dolayı gerçekleştirememiştir (Tecer, 1940: 4). Bu konferans, sonrasında Hıfzı Oğuz Bekata'nın katkıları ile "Köylü Temsilleri" adında 32 sayfalık bir kitap haline getirilip basılmıştır. Ahmet Kutsi Tecer Köy Seyirlik Oyunlarını bu eserinde şöyle tanımlamaktadır: "İsminden de anlaşılacağı gibi köylerde ve köylüler tarafından yapılan temsili mahiyette oyunlardır" (Tecer, 1940: 4).

Köyde oynanan oyunların tanımları tiyatro kuramcılarının arasında bir takım farklılıklar göstermektedir. Nebi Özdemir bu oyunları dramatik olan, dramatik olmayan oyunlar ve danslar olarak ayırmıştır (Özdemir, 2005: 213). Metin And'a göre bu oyunların dramatik sayılması için oyuncunun başka bir kılığa girmesi gerekmektedir: "Dramatik nitelik kılık değiştirme, yüz boyama maske ve çeşitli donatımların kullanılması, sözlü oyunlarda söyleşmeye de başvurulması ile sağlanır. Ayrıca kimi oyunlarda eylemin olaylar dizisinin bir yansıması bulunmaktadır" (And, 2016: 187). Köyde oynanan dramatik oyunlar; kılık değiştirme ve rol canlandırma öğeleri sayesinde tiyatronun konusu olmuştur.

Köy Seyirlik Oyunlarının ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir. Oyunların içeriğine bakıldığında çok tanrılı dinler döneminin izleri görüldüğünden bu oyunların uzun yıllardan beri oynandığını söylemek mümkündür:

“Köy Seyirlik Oyunları binlerce yıl öncesinden başlayarak günümüze kadar ulaşan önemli bir tiyatro türüdür. Çok tanrılı dinler döneminden günümüze ulaşan Köy Seyirlik Oyunları, köylünün tarım ve hayvancılık alanında bereketin artması için oluşturdukları ritüellerin dramatik şekle bürünmesidir. Köylü bu ritüelleri gerçekleştirdiğinde tanrıların onlara bereket sunacağını umut eder”. (İçyar, 2016:68)

Köy Seyirlik Oyunları, kaynağı büyüsel törenlere dayanacak kadar eski olmasına karşın üretken dönemini Osmanlı Dönemi’nde; 16. ve 19. yüzyılda yaşamıştır (Düzgün, 2014: 144).

Köy Seyirlik Oyunlarının Cumhuriyet’in ilanından sonra önemini yitirmeye başladığı görülmüştür. Sevdâ Şener bu oyunların etkisinin geçmişe göre azalmasını kentleşme sonrası törenlerin işlevselliğini yitirmeye başlamasına bağlamaktadır. Ona göre bugün sürdürülen oyunların günümüze kadar ulaşmasının nedeni; çatışma, yeni bir düzen kurma isteği, kurtulma isteği, huzursuzluk, şölen öğeleridir (Şener, 1975: 37). Aslıhan Ünlü ise bu oyunların asıl zamanlarını ve anlamlarını kaybederek turistleri eğlendirme amacına dönüştüğünü söyler. Ünlü’ye göre günümüzde hala yaşayan türleri de doğanın zorluklarından korunmak, geleneğe sahip çıkmak amacıyla modernliğin ulaşamadığı köylerde oynanmaktadır (Ünlü, 2006: 73).

Köy Seyirlik Oyunları varlığını sürdürürken, 1950’lerden itibaren Türkiye’deki siyasi ilişkilerin ekonomiyi de değiştirmesi sonucu köy konulu oyunlar yazılmaya başlanmıştır. “Kapitalizmin kırsal kesime olan etkisi köyün toplumsal ve ekonomik yapısını da değiştirmiştir” (Çelenk, 2003: 107). Kırsal alandaki bu gelişmeler yazarları köyü konu alan oyunlar yazmaya itmiştir. Köyü konu alan oyunlar kentte yaşayan seyircinin de ilgisini çekmiştir. “Bu oyunların çoğu siyasal, ekonomik ilişkileri vurgulayarak kent izleyicisine bir anlamda kendi dışındaki ülke gerçeklerini sunma çabası taşır” (Belkıs, 2003: 153). Bu oyunlarda göç, ağaya baş kaldırma, kadınların köyde yaşadığı sorunlar, töre, köyden kurtulma isteği gibi konular işlenmiştir.

Köy hayatının tiyatro yazarlığı ile tiyatromuza girerek kent seyircisinin beğenisini toplamasından sonra, köylerde yapılan tiyatro da içerik ve uygulama

anlamında değişime uğramıştır. Bademler Köy Tiyatrosu ile birlikte başlayan bu değişim Türk Köy Tiyatrosu'nda yeni bir sayfa açmıştır. Artık köy tiyatrosu denildiğinde akla ilk olarak ritüel gösteriler gelmemektedir. Oyuncuları köylülerden oluşan köy tiyatroları, kent tiyatrolarında olduğu gibi bir yönetmen ile belirli bir tiyatro metni çalışmaktadır. Başlarda köy meydanlarında oyun sahneleyen köylüler, zamanla tiyatroyu kapalı salonlara taşımıştır. Böylece köy tiyatroları sahne tekniği ile de tanışmıştır. Bu durum köy oyuncularını etkilediği kadar köy seyircisini de yeni bir sürece götürmüştür. Kapalı bir alanda tiyatro izleyen köy seyircisi kent tiyatrosu seyircisi ile benzer imkanlara sahip olmaya başlamaktadır. Sonuç olarak tiyatro, köylerde yaşayan insanların kültürel gelişimine katkı sağlamıştır.

Bademler'den sonra, kadrosu köylülerden oluşan tiyatro topluluklarının sayısı artmaya başlamıştır. Bu tiyatrolar Bademler'in izinden gitmiştir. Ali Ekber Gülersoy "Türkiye Kültürel Coğrafyası'nın Az Bilinen Değerleri: Modern Köy Tiyatroları" adlı çalışmasında bu toplulukları "Modern Köy Tiyatroları" olarak adlandırmıştır (Gülersoy, 2017). Binlerce yıldan beri yapılan ve taklit, kılık değiştirme gibi belli tiyatral öğeleri içinde barındırması nedeniyle tiyatronun türlerinden biri olarak kabul edilen Köy Seyirlik Oyunlarından sonra köylerde, güncel yazarların eserlerini sergileyen, tiyatronun günümüzdeki imkanlarını kullanan bu tiyatrolar, eski gelenekten koparak çağı yakalayan bir anlayış içinde tiyatro yapmaya başlamıştır. "Modern Köy Tiyatroları" kurumsal olmayan, düzenli devlet veya özel kuruluş ödeneğinden destek almayan, amatör ruhla çalışan tiyatrolardır.

Yapılan araştırmalarda bu tiyatrolar; 1963'te kurulan Şeref Köyü (Yatağan-Muğla) Tiyatro Ekibi, 1976-1977 yılları arasında kurulan Yeşilköy Halk Tiyatrosu, 2002 yılında kurulan Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadın Topluluğu'dur. Tiyatronun kurucusu Hüseyin Arslanköylü'nün ifadesine göre ekibin oyuncularından Ümmiye Koçak bu ekipten ayrılarak 2004 veya 2005'te Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu'nu kurmuştur (Arslanköylü, 2019). Ümmiye Koçak ise yapılan görüşmede kişisel internet sitesinde yer alan tüm bilgilerin doğru olduğunu ifade etmiştir. Bu bilgilere göre Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu 2001'de kurulmuştur

(<http://www.ummiyekocak.net/?pnum=28&pt=%C3%9Cmmiye+KO%C3%87AK+Kim+%3F>). Diğer tiyatrolar; 2010’da kurulan Kenzin (Ardıçlı, Tarsus-Mersin) Köyü Tiyatro Topluluğu, 2011 yılında kurulan Balıklıova Köy Tiyatrosu, 2014 yılında kurulan Betçeli Kadınlar Topluluğu ve Betçeli Çocuklar Tiyatro Topluluğu, 2016 yılında kurulan Buca/ Kaynaklar Köy Tiyatrosu, 2017 yılında kurulan Ulaş Köy Tiyatrosu, 2018 Aralık ayında kurulan Çamlı Köy Tiyatrosu’dur.

Tablo 1. Modern Köy Tiyatroları

Tiyatronun Adı	Kuruluş Yılı
1) Bademler Köy Tiyatrosu	(1932)
2) Şeref Köyü (Yatağan-Muğla) Tiyatro Ekibi	(1963)
3) Yeşilköy Halk Tiyatrosu	(1976-1977)
4) Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu	(2001)
5) Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadın Topluluğu	(2002)
6) Kenzin (Ardıçlı, Tarsus-Mersin) Köyü Tiyatro Topluluğu	(2010)
7) Balıklıova Köy Tiyatrosu	(2011)
8) Betçeli Kadınlar Topluluğu ve Betçeli Çocuklar Tiyatro Topluluğu	(2014)
9) Buca- Kaynaklar Köy Tiyatrosu	(2016)
10) Ulaş (Seferihisar) Köy Tiyatrosu	(2017)
11) Çamlı Köy Tiyatrosu	(2018)

Bademler ve Bademler Köy Tiyatrosu ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Bu konuda bilgi toplamak isteyen bir araştırmacı, akademik çalışmalarda, gazete haberlerinde, belgesellerde, tiyatro hakkındaki genel bilgilere ulaşabilmektedir. Tiyatro tarihinin yazınsal alanında 1932 yılından bu yana sürdürülen bu tiyatro hareketiyle ilgili belge yok denecek kadar azdır. Bademler ve Bademler Köy Tiyatrosuyla ilgili alan yazında az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar Tablo 2’de liste olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Bademler Köyü ve Bademler Köy Tiyatrosu’nu Kapsayan Çalışmalar

Yazar Adı	Çalışmanın Adı	Yıl
1)Muhammet Tuncay	Bademler Köy Tiyatrosu	1974-1987
2)Ahmet Bülent Kınık	Bademler Köyü ve Folklorü	1979
3)Zeynel Kozanoğlu	Mahmut Türkmenoğlu ve Bademler Kooperatifi	1995
4)Şebnem Varol	Bademler Kentleşme Süreci	2002
5)Buket Yılmaz	Bademler Köyü’nde Sanat Anlayışı	2006
6)Duygu Alp	Bir Köy Monografisi: Bademler	2007
7)Ali Tural	Bademler Ağzı Derleme Sözlüğü ve Bademler Kültürü	2013
8)Ali Ekber Gülersoy, Nevzat Gümüş, Ali İlhan	Gelenekten Modernleşmeye, Tarladan Tiyatroya Bir Dönüşüm Hikayesi: Bademler Köyü	2014
9)Nathan Young	İzmir İlinde Bulunan Dört Köydeki (Çavuş, Kavaklıdere, Yeşilköy, Bademler) Mesleklerin Değişmesinin Sosyal Hayat ve Gelenekler Üzerindeki Yeri	2014
10)Ali Ekber Gülersoy	Türkiye Kültürel Coğrafyasının Az Bilinen Değerleri: Modern Köy Tiyatroları	2017
11) Ali Kazım Öz	Türkiye’nin İlk Köy Tiyatrosu Bademler	2019

Bunlardan ilki, 1974-1987 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nde Muhammet Tuncay tarafından yazılan “Bademler Köy Tiyatrosu” adlı lisans tezidir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nin geçmişte yapılan lisans tezlerini kütüphanelerinde saklamaması ve yazarın kendisine ulaşamaması nedeniyle bu çalışma ile ilgili bilgi mevcut değildir.

İkinci kaynak, 1979’da Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde Ahmet Bülent Kınık tarafından yazılan “Bademler Köyü ve Folklorü” adlı lisans tezidir. Kaynağın giriş kısmında Bademler Köyü’nün kuruluşu, köye ilk yerleşen aileler, köyün coğrafi özellikleri, ekonomisi, kooperatifçilik, evlerin yapısı, Bademler halkının inanç sistemi anlatılmıştır. İlk

bölümde Bademler Köyü'nün halk edebiyatı, adet ve merasimleri, inanışları, halk hekimliği ve baytarlığından, ikinci bölümde Bademler'deki etnografik malzemelerden söz edilmiştir (Evler, giyim ve kıyafetler, yemekler, mahalli ölçü birimleri vb.). Tiyatroya ayrılan giriş bölümü son paragrafta Bademler Köy Tiyatrosu'nun 1929-1932 yılları arasında kurulduğundan, ilk oynanan oyun "Yarım Osman"dan, tiyatro binasından, oyuncuların köy halkından oluştuğundan söz edilmiştir (Kınık, 1979).

Üçüncü kaynak, 1995 yılında basılan, Zeynel Kozanoğlu tarafından yazılan "Mahmut Türkmenoğlu ve Bademler Kooperatifi" adlı bir kitaptır. Kitap Bademler'li Mahmut Türkmenoğlu'nun biyografisi niteliğinde olup, köyü ve Bademler Kalkınma Kooperatifi'ni anlatmakta, tiyatroya ayrılan 4 sayfada tiyatronun kuruluşundan, sahnelenen bazı oyunlardan ve binanın yapılışından bahsedilmektedir (Kozanoğlu, 1995).

Dördüncü kaynak, 2002 yılında Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Şebnem Varol tarafından yazılan "Bademler Kentleşme Süreci" adlı lisans tezidir. Çalışmada Bademler Köyü'nde kentleşme eğilimleri, köydeki değişimin nedenleri, Bademler Köyü'nde göç, köyün ekonomisi, Bademler Köyü'ndeki gelenekler anlatılmıştır. Tiyatroya ayrılan 44. Sayfada Bademler Köyü'nde 1933'ten beri tiyatro olduğuna, binanın 1969'da açıldığına, günümüze kadar 68 oyun sahnelendiğine değinilmiş, buna rağmen genç nüfusun tiyatroya, okumaya, eğitime eski kuşaklar kadar ilgi göstermediği vurgulanmıştır. 45. sayfada; Bademler Köy Tiyatrosu ile ilgili bölümde, dönemin Bademler Kültür ve Sanat Derneği Başkanı olan Seyfettin Şen'in yazdığı tiyatronun kuruluşundan, sahnelenen bazı oyuncularından ve emekçilerinden bahsedilen, Bademler Kültür ve Sanat Derneği'nin tanıtım kitapçığı kullanılmıştır (Varol, 2002).

Beşinci kaynak, 2006 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde Buket Yılmaz tarafından yazılan "Bademler Köyü'nde Sanat Anlayışı" adlı lisans tezidir. Bu kaynağa ulaşılammıştır.

Altıncı kaynak, 2007 yılında Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü’nde Duygu Alp tarafından yazılan “Bir Köy Monografisi: Bademler” adlı lisans tezidir. Altıncı kaynaktaki Bademler’in sosyal yapısı, dini inanç ve ibadet şekilleri, sivil toplum örgütleri, söylenceleri anlatılmış, tiyatroya ayrılan 4 sayfada; tiyatronun kuruluşundan, sahnelenen bazı oyunlardan bahsedilmiştir (Alp, 2007).

Yedinci kaynak, 2013 yılında yayınlanan Ali Tural tarafından yazılan “Bademler Ağzı Derleme Sözlüğü ve Bademler Kültürü” adlı bir kitaptır. Kitabın birinci bölümünde Bademler Köyü ve yöresine ait sözcüklere, ikinci bölümünde Bademler’de kullanılan tekerlemelere, oyun sözlerine ve deyimlerine, 3. bölümde Bademler’deki önemli lakaplar ve şahıs adlarına, 4. Bölümde Bademler Köyü ve civarındaki yöre adlarına yer verilmiştir. Sunuş bölümünde Bademler’in, tiyatrosu ile tanınır hale geldiğinden söz edilmiştir (Tural, 2013).

Sekizinci kaynak, 2014 yılında Ali Ekber Gülersoy, Nevzat Gümüş, Ali İlhan’ın yazdığı “Gelenekten Modernleşmeye, Tarladan Tiyatroya Bir Dönüşüm Hikayesi: Bademler Köyü” adlı makalesidir. Çalışmada Bademler Köyü’nün nüfusu ve coğrafyası, Bademler Kalkınma Kooperatifi, Bademler Köyü’ndeki dönüşüm ve sürdürülebilirliğin önemi araştırılmıştır. 442. Sayfada Bademler Köy Tiyatrosu’nun kuruluşunun köy için öneminden, 443. sayfada 1969’da açılan tiyatro binasının köyün sosyo-kültürel dönüşümüne hız kazandırdığından, 445. Sayfada köylülerin %22’sinin tiyatro binasının köyün önemli özelliklerinden gördüğünden, köyün modernleşmesi için ankete katılan köylülerin %8’inin tiyatronun daha faal olması gerektiğini düşündüğünden, 446. Sayfada Mustafa Anarat’ın köye gelişinin ve 1933’te köyde tiyatronun başlamasının köyün sosyo-kültürel dönüşümünün ilk ayağı olduğundan, 1969’da tiyatro binasının açılmasından ve 150’den fazla oyun oynanmasından söz edilmiştir (Gülersoy , Gümüş, İlhan, 2014).

Dokuzuncu kaynak, 2014 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı’nda Nathan Young tarafından yazılan “İzmir İlinde Bulunan Dört Köydeki (Çavuş, Kavaklıdere, Yeşilköy, Bademler) Mesleklerin

Değişmesinin Sosyal Hayat ve Gelenekler Üzerindeki Yeri” adlı yüksek lisans tezidir. Çalışmada İzmir’in Çavuş, Kavaklıdere, Yeşilköy, Bademler köylerinde zaman içinde değişen mesleklerin sosyal hayat ve geleneklere etkisi araştırılmıştır. Bu kapsamda Bademler’in coğrafi konumu, nüfusu, gelenek ve görenekleri, köyün ekonomisi ve sosyal durumu, dini inanç yapısı, Bademler halkının eski ve bu günkü meslekleri, meslek değişimlerinin sosyal yaşama ve geleneklere etkisi araştırılmıştır. 12. sayfada Bademler Köy Tiyatrosu’nda 1969’dan beri oyunlar sahnelendiğinden, 63. Sayfada köylülerin tiyatrodan sahnelenen oyunlar ile kültürel miraslarını koruma çabasından, 65. sayfada tiyatronun köyü farklı kılmasından, 66. sayfada tiyatronun köyün kültür müteahhidi olduğundan, köylülerin tiyatrolarıyla gurur duymasından, tiyatro binasında yazan Atatürk’ün söylediği bir sözden, her sene bir oyun sergilendiğinden, 76. Sayfada köylülerin tiyatro aracılığıyla köy kimliğini korumaya çalışmasından söz edilmiştir (Young, 2014).

Onuncu kaynak, 2017 yılında Ali Ekber Gülersoy’un yazdığı “Türkiye Kültürel Coğrafyasının Az Bilinen Değerleri: Modern Köy Tiyatroları” adlı makalesidir. Çalışmada Köy Seyirlik Oyunlarından esinlenen oyunlar yanında daha çok batı kökenli oyunların sahnelendiği Modern Köy Tiyatrolarından söz etmektedir (Gülersoy, 2017: 46). Bu bağlamda Bademler Köy Tiyatrosu, Temel Köyü Seyirlik Ekibi, Şeref Köyü Tiyatro Ekibi, Yeşilköy Köy Tiyatrosu, Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu, Mersin Arslanköy Çadır Tiyatrosu, Kenzin (Ardıçlı) Köyü Tiyatro Topluluğu, Balıklıova Köy Tiyatrosu, Tiyatro Medresesi, Betçeli Kadınlar/Betçeli Çocuklar Tiyatro Topluluğu, Kaynaklar Köy Tiyatrosu, Yaraş Mahallesi Tiyatro Topluluğu incelenmiştir. Bademler Köy Tiyatrosu’na ayrılan 52. ve 53. sayfada önce Bademler Köyü’nün coğrafi özellikleri tanıtılmış, Bademler’in kültürel birikiminden söz edilmiş ardından tiyatronun kuruluşundan, sahnelenen oyunlardan, tiyatronun köy için öneminden söz edilerek, tiyatrodan sonra açılan Musa Baran Oyuncak Müzesi’nden, köy senatosundan ve köy pazarından söz edilmiştir (Gülersoy, 2017).

Bunların yanında Bademler’i ve tiyatrosunu tanıtan birçok gazete köşe yazısı ve haberi yazılmıştır.

Son olarak 2019 yılında Ali Kazım Öz tarafından yazılan “Türkiye’nin İlk Köy Tiyatrosu Bademler” adlı Bademler ve tiyatrosunu tanıtan bir kitap basılmıştır. Kitapta; Bademler Köyü ve gelenek/görenekleri tanıtılmış, Türkiye’de Geleneksel Halk Tiyatrosu üzerinde durulmuş, Bademler Tiyatrosu’na ayrılan 92 sayfada tiyatronun kuruluşundan, sahnelenen oyunlardan, anılardan, Bademler’de sinema-tiyatro ilişkisinden ayrıntılı bir biçimde söz edilmiştir (Öz, 2019).

“Tarihin sağduyulu görüşü, tarihi bireyler hakkında bireylerce yazılmış bir şey diye ele alır” (Carr, 2002: 41). Dolayısıyla tarih yazımı, tarihçinin bireyi anlatmak için belgelerden yararlanarak yazdığı gerçeklerdir. Tarih yazımı, sırasıyla mitolojik, teokratik, estetik, şiirsel, felsefî, laik, romantik, bilimsel, pragmatik ve ulusçu aşamalardan geçmektedir (Ersanlı, 2003: 29). Tarih yazımı yazının icadına kadar, tarihî birikim ve tecrübe, sözlü ortam kaynak ve kanallar tarafından muhafaza edilip aktarılmıştır (Ersoy, 2004: 103). Yazının icadından sonra ise önemli görülen olaylar yazılarak saklanmış, yazılmayanlar ise olayları yaşayan insanların zihninde yer alarak onların hayattan ayrılımlarıyla birlikte yok olmuştur.

Tarih, 19. yüzyılın ikinci yarısında bilimselleşmeye başlamış ve “nesnelliği”, ”belgeye dayanmayı” bilimsellik açısından zorunlu görmüştür. Belgesiz tarih yazılmayacağı varsayılmış, böylece tarih, söz ile bağlarını koparmıştır (Öztürk, 2010: 13-14). Nesenellik açısından belgeye ihtiyaç duyulsa da her olayın belgeye sahip olamayacağı aşikardır. Georg Iggers tarihin yazılı olmayan biçimlerinin, anıtların, simgelerin ve halk geleneklerinin rolünün de tarih yazımında önemli olduğunu ifade etmiştir (Iggers, 2007: 18). Çünkü tarihin yazılı olmayan kısımları bir kültürü, coğrafyayı, ya da bir konuyu tanımak için gerekli olabilir. Özdemir Nutku tiyatroyu kültür tarihinin ayrılmaz bir parçası olarak görmüş, tiyatro tarihini yazmada değişen ve gelişen insan ile insanın yaşadığı toplumun ele alınmasını zorunlu görmüştür. Nutku tiyatro tarihini yazan kuramcılarının farklı konular üzerinde durduğunu söyleyerek, kiminin sadece oyun yazarlarından kiminin ise tiyatronun biçimsel değişiminden söz ettiğini belirtmiştir (Nutku, 2011: 13). Nutku’nun ifadesinden yola çıkıldığında tiyatro

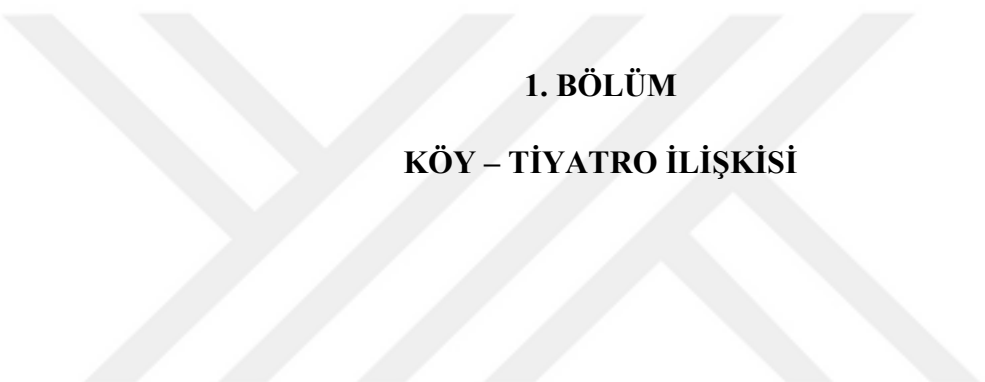
tarihi yazımı konusunda da diğer tarih malzemelerinde olduğu gibi, konunun yazarın insiyatifinde olduğu görülmektedir.

Yazınsal alanda Tiyatro tarihinin kapsamını oluşturan kısımlar daha çok ödenekli, kurumsal ve büyük bir çoğunlukla kentsel tiyatrolardan oluşmaktadır. Tarih boyunca devlet ya da özel kurumların desteğinde olan tiyatrolara ilişkin yazılı belgeler, afişler, broşürler, buralarda oynanan oyunlar üzerine yazılmış eleştiriler, yapılan turneler üzerine çıkan ilan ve reklamlar gibi bilgiler bir tiyatronun tarihinin yazılması için kaynaktır. Ne var ki amatör tiyatroların uygulamaları, kuruluş ve gelişimleri, çalışma biçimleri, çalışan ve üreten bireyler, olanak ya da olanaksızlıkları, kısaca amatör tiyatrolarla ilgili hemen her şey yazılmadan, kaydedilmeden zaman içinde kaybolup gitmektedir.

Bu çalışma tiyatronun yaşayan emekçilerine ya da hayatını kaybeden emekçilerinin yakınlarına başvurarak elde edilen bilgilerin aktarılmasıyla da Bademler Köy Tiyatrosu tarihinin yazımı niteliğindedir.

Çalışmanın içeriği iki ana bölüm olarak planlanmıştır: Birinci bölümde Köy-Tiyatro ilişkisi kapsamında ilk olarak, köyde yapılan Geleneksel Köy Seyirlik Oyunları, ardından 1950'lerden itibaren yazılan Köy Konulu Oyunlar anlatılmıştır. 1. Bölümün sonunda ise Köyde Modern Tiyatro Yapan Ekipler tanıtılmıştır.

İkinci bölümde ilk olarak araştırmanın yöntemi anlatılmıştır. Ardından Bademler Köyü, coğrafyası ve sosyo-kültürel yönleriyle ele alındıktan sonra Bademler Köy Tiyatrosu ile ilgili elde edilen veriler çözümlenerek incelenmiştir. Bu bölüm Sözlü Tarih görüşmelerinden elde edilen verilerin araştırma soruları kapsamında düzenlenmesi ile oluşturulmuş 6 başlık olarak planlanmıştır. Sonuç Bölümünde Modern Köy Tiyatroları'nın özelliklerine değinilmiş tiyatroların birbirine benzeyen ve birbirinden ayrılan yönleri ortaya koyulmuştur. Bademler Köy Tiyatrosu'nun özellikleri, kalkınması, kadrosu, oyunların sahnelenme mekanları, Köy Seyirlik Oyunları'nın Bademler'e etkisi, oyun türleri, arşivi gibi konular hakkında çıkarımlarda bulunulmuştur.

1. BÖLÜM

KÖY – TİYATRO İLİŞKİSİ

1. BÖLÜM

KÖY – TİYATRO İLİŞKİSİ

1.1 Köy Seyirlik Oyunları

Tanımı: Tiyatronun temelinde taklit ve insanın kendisinden bir başka kişiyi, varlığı yansılama olduğu bilinmektedir (And, 2016: 379). İslamiyet’ten önce çok tanrılı dinlere inanan Anadolu insanı, doğada emeğinin karşılığını alabilmek için tanrılara karşı boyun eğmesi gerektiğini amaç haline getirmiştir. Bunun için doğa olaylarını simgeleştirerek, taklit ile belli zaman dilimlerinde tekrarlayan yarı dinsel törenler düzenler. Ritüel adı verilen bu törenler katılımcının tüm bedeni ve zihni ile bireysel olarak yoğunlaştığı bazı devinim ile sayıklamalardan oluşur.

“Ritüel ilk insanların doğayı kontrol altına almak için yaptıkları dini veya sosyal eylemlerden doğmuştur. Asıl olarak performans niteliğine sahip bir grup eylemidir. İnsanlar hem eğlenmek hem de gösteri yoluyla belli sonuçları elde edebilmek için toplanırlar. Kutsal olanla bağı güçlü ya da zayıf, geleneğin izlerini taşıyan ya da çağdaş yaşamın üretimi olan tüm ritüellerin hala toplumların yaşamında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Çağdaş insanın da dayanışmaya birlikte çözüm üretmeye yalnızlığına merhem sürmeye gereksinimi vardır”. (Sağlam, 2012: 378)

Birçok ritüelin temel öncüllerinden biri arzu edilen sonuca ritüeli yaparak varabilmektir. Savaşta zafer, yeterli yağmur, ya da doğaüstü gücün inayeti gibi. İlkel insan, kışın sert geçmesi ve toprağın veriminin azalması nedeniyle bereketin sürekliliğini güvence altına almak istemektedir. Bu nedenle bu törenleri yerine getirmek, hayatta kalmak için gerekli olduğundan birçok ritüel mevsim değişimiyle ilişkilendirilir (Brockett, 2000: 18).

Köylerde dinsel iç tepinin yönlendirmesiyle oluşan bu ritüel törenler zamanla “Köy Seyirlik Oyunu” adını almıştır. Köy Seyirlik Oyunlarının bolluk törenleri, tapınma ritüellerinden kaldığı düşünülmektedir. Dini işlevinin yanı sıra oyunlarda toplum olaylarına da yer verilmiştir. Ona göre bu oyunlarda pagan büyü törenlerinin izleri açıkça görülse de dans, müziğin kullanılmasıyla birlikte oyunlar, eğlence amacı ile

oynanmaya başlamıştır. Köy Seyirlik Oyunları eğlence amacıyla oynansa da kökenindeki dinsel işlev anlamını tamamen kaybetmediği için köylüler bu oyunları saygın bulmaktadır. Bu nedenle törende ritüelin taklit ile canlandırılması dramı oluşturmaktadır (Şener, 1975: 23, 37).

Dramatik Yapı: Köy Seyirlik Oyunlarının tiyatro alanının içine girmesini sağlayan dramatik nitelik; rol canlandırma, kılık değiştirme gibi yöntemlerle sağlanmaktadır.

Sevda Şener bu oyunların dramatik yapısının mitlerin hareketi ile sağlandığını ifade etmiştir (Şener, 1975: 27). Ona göre kutsal törenler içerik bakımından büyüsel, biçim bakımından dramatiktir. Aslıhan Ünlü bu oyunların dramatik sayılabilmesi için oyunlarda bir olay dizisinin varlığından ve iki karşıt gücün çatışmasından söz eder (Ünlü, 2006: 72). Tüm bunlardan yola çıkarak Köy Seyirlik Oyunlarının dramatik sayılabilmesi için gösteride bir olay dizisinin, çatışmanın bulunmasından, oyunculukta başka bir karaktere dönüşmenin gerekliliğinden söz etmemiz mümkündür.

Metinsiz Oyunlar Oluşu: Köy Seyirlik Oyunlarının en önemli özelliklerinden biri yazılı metne gerek duyulmadan oynanmasıdır. Bu da sözden çok hareketin ön planda olduğunu göstermektedir. Bu hareketler uyum içinde bir durumu anlatmaya yöneliktir. Bir durumu anlatmak için hareketin arka planında sözün, mithosun, düşüncenin önemi gizlidir. “Ritüel ve törende gerçi eylem, sözden daha önemlidir ancak söz ve mithos eylemin işlevselliğine karşın onun kalıcı, yüceltici, yorumsal yönünü tamamlar” (And, 1975: 49).

Köy Seyirlik Oyunları metinsiz olsa da oyun ana hatlarıyla bellidir ve yapılacak hareketler sırası önceden düzenlenmiştir. Oyuncular arası söyleşme bölümü doğaçlamadır. Son yıllarda kimi oyun örnekleri, bilenlerin anlattıklarıyla yazıya geçirilmiştir (Boratav, 2016: 242).

Göstermeci Anlayış: “Köy Seyirlik Oyunları büyü, maske, dans gibi törensel öğeler içeren göstermeci biçimle gelişen oyunlardır” (Ünlü, 2006: 71). Köy Seyirlik Oyunlarında özdeşleşmeyi kırmak için yönetici adında bir görevli bulunmaktadır. Yönetici oyunu yönetir. Seyircinin oyuna katılmasını sağlar. Metin And da bu oyunların göstermeci olduğunu ifade etmiştir: “Şarkı, dans, söz oyunları başlıca nitelikleridir. Güldürü ögesi asaldır.... Açık biçim, göstermeci, soyutlaştırma gibi belli yöntemlere dayanır” (And, 2014: 12). Köy Seyirlik Oyunlarında seyircinin oyun ile özdeşleşmesini engellemek için; müzik, dans, türkü ve maniler de kullanılmıştır.

Oyun içinde oyun: Köy Seyirlik Oyunlarında göstermeci anlatımı sağlamanın diğer bir yöntemi de “oyun içinde oyun” tekniğinin kullanımıdır. Oyun içinde oyun mantığı Köy Seyirlik Oyunları örneklerinde de görüldüğü gibi eskiden beri kullanılmaktadır:

“Oyun içinde oyun seyirci-oyuncu organik bağına hizmet eden bir unsur olduğu gibi özdeşleşmeyi engelleyen yansılanların bir oyun, bir tiyatro olduğunu ve varsayımsal bir değer taşıdığını anımsatan bir motiftir. Oyunlarda genellikle oyun kurucu olan yöneticinin hangi oyunun yansılacağını ifade eden sözleriyle somutlaşır ve ardından oyunun yansılanmasıyla sürer. Bu motifin bir teknik olarak kullanılmasıyla zaman zaman seyircinin katılımıyla ve türkü danslarla kesintiye uğratarak yapılan bir oyun olduğu sürekli anımsatılır”. (Tekerek, 2008: 123)

Köy Seyirlik Oyunlarında oyunlar anlatıcı-yönetmen ile başlar. Ara ara oyunu durdurarak yabancılaştırmayı sağlayan anlatıcı-yönetmen seyircinin oyuna katılmasını isteyerek seyirciyi de oyunun içine alır. Her oyun örneğinde anlatıcı-yönetmen bulunmaz. Kimi oyunlarda bu görevi oyunculardan biri de üstlenebilir. Oyuncunun da buradaki görevi seyirciye izleyeceği oyunun içinde başka oyunların da bulunduğunu hatırlatmaktır.

Simgesel anlatım: Köy Seyirlik Oyunlarında simgesel anlatımın yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Köy Seyirlik Oyunlarında sıkça rastlanan “ölüp dirilme kültü”nün temelinde, Antik Yunan Mitolojisi’ndeki Tanrı Zeus’un ölümlü bir kadın olan Semele’den olan çocuğu Dionisos miti yatmaktadır:

“Zeus karısı Hera’dan korkup oğlu Dionisos’u keçiye dönüştürüp Girit adasına yollamıştır. Hera Dionisos’u bulması için Girit’e devlerini yollar. Bu devler Dionisos’u bulup onu 14 parçaya ayırarak her bir parçasını yemeklerine koyarlar. Zeus oğlunun sadece bir parçasını kalbini bulup ona beden yapar. Böylece dionisos yeniden dirilir. Başka bir efsaneye göre Dionisos 6 aylığına dünyaya gelir. Bu dünyaya geliş baharı simgeler. Onun gelmesiyle birlikte ağaçlar çiçek açar bitkiler meyve verir. Dionisos bolluğun bereketin ve baharın gelişinin simgesidir”. (Çetin, 2006: 195-196)

Ölüp-dirilme kültürünün başka bir miti daha vardır. Batı Asya mitolojisine göre bu kültürün baş kahramanı, ölüp dirilmesi önemli, köklü inanç ve törenlere dayanan tanrı Attis’dir. Adonis Suriye için neyse, Attis de Frigya için odur. Attis, Adonis gibi bir bitki tanrısı olup, ölüp dirilmesi her yıl yas tutulduktan sonra bir ilkbahar töreniyle sevince döner. Bazı oyunlarda iki düşman arasında bir yarış, bir savaş olmaktadır. Bu eski ile yeni yılın, yaz ile kışın, kuraklık ile yağmurun, yaşam ile ölümün çatışmasının sembolüdür. Sonunda önceden belli olan taraf kazanarak bazen de bu durum evlenip birleşmeyle taçlandırılmıştır. Böylece bolluk sağlanmış doğa uyanmıştır (And, 1962: 5,15). Köy Seyirlik Oyunları “köylünün doğayla ilişkisini, ondan beklentilerini, umutlarını, dileklerini içeren ve simgesel anlamları olan motiflerle yüklüdür” (Tekerek, 2008: 105).

Cinsellik: Köy Seyirlik Oyunlarında sıkça rastlanan diğer simgesel anlatım da cinselliktir. Cinsellik bu oyunlarda insan doğasının bir parçası olan üremeyi simgelemek için kullanılmıştır. Toplumun ahlaki ve dini kalıp yargıları, cinselliğin kamusal alanda konuşulmasını onaylamamaktadır. Köy Seyirlik Oyunlarında Anadolu köylüsü cinselliği kullanarak doğumu, bolluk, bereketi simgelemeye çalışmıştır. Madımak oyununda iki kız kardeş madımak sandıkları yere uzanan oyuncu ile birleşirler (Tekerek, 2008: 123). Köy Seyirlik Oyunlarında cinsellik, bolluk bereketi anlatan oyunlarda hasadın güvence altına alınması için kullanılmıştır. Hasadın güvence altına alınması, cinsellik ile simgelenerek anlatılmıştır (Şener, 1975: 25). Bu aynı zamanda bir isteğin simgesel anlatımla dile getirilmesidir.

Şamanizmin etkisi: Köy Seyirlik Oyunlarında görülen Şamanizm kalıntıları da oyunlardaki simgesel anlatıma katkı koyan unsurlardan biridir. Günümüzde sahnelenen

oyunlarda bile Şamanizmin etkileri görülmektedir. Şamanizm inanç sisteminde birçok düşünce sembollerle anlatılmaktadır. Örneğin şaman için ağaç yeniden doğuşu sağladığı gerekçesiyle çok önemlidir. Hayat Ağacı yaşamın yenilenmesini, türemeyi ve ölümsüzlüğü simgeler (Ünlü, 2006: 216). Şamanın ayinlerinde çaldığı davul da hayat ağacının sembolüdür. Anadolu köylerinde sahnelenen seyirlik oyunlarda dansçının davul kullanması Şamanizm etkisidir. Bu gösterinin örnekleri Kastamonu ve Bolu’da görülmektedir (And, 2016:91). Oyunlardaki doktor figürü şamanlıktaki büyücü-hekimin simgesi, post giyerek başkasına dönüşme, giysiler üzerine takılan çanlar, bağırarak uğursuzluğu yok etme düşüncesi şamanizm kalıntılarıdır (Ünlü, 2006: 66).

Şamanizmin kalıntıları en çok Türkmen alevilerinde görülmektedir. Özellikle Türkmenlerde suya işemenin, tükürmenin günah sayılması, çocukları hastalandığında onların iki ateş arasında yürütülmesi, geçimlerinin büyük çoğunluğunu tahtacılık oluşturduğu için ağaçları kesmeden önce tören yapmaları ve kestikleri ağacın rızasını almaları şamanizm ve animizm inancından kaynaklanmaktadır. Alevilerin semahı (içki-saz-cem) da semahın özünde doğaya ve insana duyulan saygının yatması nedeniyle şamanizm inancından gelmektedir (Ünlü, 2006: 58-59) .

Doğanın Önemi: Eski inançların etkisiyle doğaya hakim olma isteğinden kaynaklanan ritüel oyunlarda en baskın izlek “doğa”dır. Doğanın değişimi insanı büyük ölçüde etkilemektedir. Mevsim geçişleri insanın hayata tutunmasını, ürünleri, az da olsa hayvanları da etkilemektedir. And büyüsel kışı kovup ilkbaharı geri getirme törenlerinde daha çok bitkiler ve ağaçlara önem verildiğini ifade etmiştir (And, 2016: 107). “Doğanın tanrılaştırılmasının bir uzantısını da doğa olaylarının ve çevrenin tanrılaştırılmasında görürüz. Bunların en önemlileri ağaç, su, dağ, taş ve ateştir” (Ünlü, 2006: 215).

Hayvanların Türk Eğlence Kültürü içinde değerlendirildiğinde büyük öneme sahip oldukları görülmektedir. At, eşek, boğa, deve, köpek, kedi, keçi, horoz gibi hayvanların sesinden, gücünden ve güzelliğinden yararlanılarak şenlikler ve yarışmalar düzenlenmektedir (Özdemir, 2005: 236).

Köy Seyirlik Oyunları'nda da hayvan taklitlerinin de geniş yer bulduğu görülmektedir. Hayvanlar hem köy insanının yardımcısı hem de geçim kaynaklarından biridir. Bunların yanı sıra Anadolu'daki eski inançlarda doğa ve doğada yaşayan canlılar önemsendiğinden oyunlarda da hayvan kullanımının yaygın olduğu görülmektedir. Köy Seyirlik Oyunlarında en çok karşılaşılan hayvan taklitlerinden biri devedir. Farklı adlarla da oynansa çok fazla oyunda deveye yer verildiği görülmektedir. Diğer hayvan taklitleri/benzetmeceleri; geyik, tilki, ayı, leylek, fare, tavşan, kirpi, kedi, köpek, katır, kurt, kartal vb.dir (And, 2014: 24).

Resim 1. Deve Oyunu Yozgat/ Sorgun/ Belencuma Fakıllı Beldesi

Köy Seyirlik Oyunlarında sık kullanılan diğer hayvan da güvercindir. Güvercin de mitolojide ve Şamanizm inancında yer bulan bir motiftir. Köy Seyirlik Oyunlarında da rastladığımız güvercin motifinin iyileştiriciliğine inanan insanlar, onu hastalığı tedavi etmek amacıyla oyunlarda kullanmıştır. Örneğin Erzurum yöresinde oynanan oyunlarda güvercin kullanılır. “Çift Beyaz Güvercin” oyununda da yine güvercin benzetmecesine rastlanılır (Tekerek, 2008: 31).

Çatışma: Köy Seyirlik oyunları her zaman bir çatışma üzerine kuruludur. Hangi oyun olursa olsun karşımıza karşıt görüşte en az iki kesim çıkar. Oyuncular da bu çatışma sonucu ikiye bölünmüştür. Oyunlardaki bu çatışma güldürü ögesinin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nurhan Tekerek’e göre Köy Seyirlik Oyunlarındaki çatışma; Ak-Kara, Eski-Yeni, Ölüp-Dirilme ile sağlanır (Tekerek, 2008: 120). Bu oyunlar farklı karakterlerle de karşımıza çıkabilir. Örneğin Ak-Arap oyununun bir benzeri olan Arap ile Şişman oyunu da Ak-Arap oyununda olduğu gibi kış yarısında oynanır. “Ak” yerine bu kez “Şişman” olsa da oyunun temelinde kış yarısında bolluk bereket temennisi yatmaktadır. Yine “Fattik” oyunu da aynı temayı ele almakta fakat kişileri “Arap” yerine “Eşkîya”, “Ak”ın yerine “Deveci”dir. Köy Seyirlik Oyunlarında çatışmayı kurgulayan motifler birden fazla görülebilir. Örneğin Ak-Kara çatışmasıyla ilerleyen bir oyunda Ölüp-Dirilme karşıtlığı da görülebilmektedir.

Ak-kara karşıtlığı: Ak-Kara Karşıtlığı Türk Mitolojisi’ndeki iyilik tanrısı Ülgen ile kötülük tanrısı Erlik’in dünyasını temsil etmektedir. Ülgen dünyayı yaratarak sonrasında sadece ak büyücüler aracılığıyla insanlarla iletişim kurmuştur. Erlik ise dünyaya kötülükler göndermektedir. İnsanlar Şaman aracılığıyla bu iki tanrı ile arasını iyi tutmak için onlara kurbanlar gönderirler. Böylece doğanın dengesini sağlayabileceklerini düşünmektedirler (Ünlü, 2006: 55). Ak-Kara çatışması oyuncuların sembolik rolleriyle verilmeye çalışılmıştır. Ak iyilik, temizliğin rengi olan beyaz ile, kara ise kötülüğün rengi olan siyah ile gösterilmeye çalışılmıştır. Beyazı yani ak olanı vermek için oyuncunun yüzüne un serpilmiş, kara olanı göstermek için ise oyuncunun yüzüne kömür karası veya siyah boya sürülmüştür.

Resim 2. Arap Oyunu/ Manisa

Ölüp-dirilme motifi: Diğer bir çatışma motifi olan Ölüp-Dirilme ölüp dirilen tanrılar ile ilgilidir. Tanrıların ölmesi ve dirilmesi doğanın değişimine, hayvansal yaşam ve bitkilerin ölüp dirilmesine atıfta bulunmaktadır (And, 2016: 187). Tanrıların ölmesiyle doğa faaliyetleri durmakta, dirilmesiyle de bahar gelip doğa canlanmaktadır.

Ölüp Dirilme motifinin çok tanrılı mitler dışında da kullanıldığı görülmektedir. Nurhan Tekerek'e göre su; bereketi ve bolluğu getirmesi için kullanılır (Tekerek, 2008: 122). Su toprakla bütünleştğinde bitkilerin canlanmasını, insanın beslenmesini ve geçimini sağlayan ürünlerin çıkmasını sağlar.

Gündelik Konulu Oyunlarda Çatışma: Köy Seyirlik Oyunlarının konuları sadece mit ve ritüel kökenli değildir. Gündelik konulara değinen oyunlar da vardır. Bu oyunlardaki çatışma ise mağdur köylüler ve kurumsal kişiler arasında yaşanmaktadır (Ünlü, 2006: 71). Genellikle bu oyunlarda köylülerin arasında bir anlaşmazlık çıkar. Yetki sahibi kişilerden yardım isteyen köylüler onların kendi çıkarlarına hizmet ettiğini görünce hayal kırıklığına uğrar. Olay dizisi başta basit gibi görünse de oyunu sağlamlaştıran, köylülerin kendi aralarındaki çatışması ve danıştıkları kişilerin aldıkları tutumun taşlamalı bir dille anlatılmasıdır.

Samıt Oyunlar: Bazı Köy Seyirlik Oyunları sadece danstan, şarkıdan ve başka karaktere dönüşümden oluşmaktadır. Bu oyunlara “samıt”, ”lal” veya “sessiz oyunlar” denilmektedir. Bu oyunlar genellikle düğün ve bayramlarda oynanmaktadır. Kadın-erkek ilişkilerini, çeşitli meslekleri anlatan bu oyunlarda oyuncular hayvan taklitleri yaparak, türkü söylerler, dans ederler. Oyunların amacı seyirciyi korkutmak ve ona şaka yapmaktır. Bu oyunlarda gülmek ve konuşmak oyuncu için de seyirci için de yasaktır (Ünlü, 2006: 71).

Türkü ve Mani: Köy Seyirlik Oyunlarında türkü ve mani oyunun oynandığı yöreyi tanıtmaya açısından önemlidir. Mani genellikle söyleşme bölümlerinde kullanılır. Türkü ve maninin bu oyunlarda en belirgin özelliği taklidin anlamını söz ile ifade etmesidir (And, 2016: 126).

Köy Seyirlik Oyunlarının Oynanma Zamanları: Köy Seyirlik Oyunları kış yarısında, bahar gelişinde, çeşitli düğün, bayram vb. özel günlerde oynanmaktadır. Pertev Naili Boratav bu oyunların bazılarının mevsim değişmelerini belirleyen her yıl aynı günlerde yapıldığını, günümüzde de bayram sayılan günlerin kutlanması şeklinde oynandığını ifade etmektedir (Boratav, 2006: 244). Şükrü Elçin ise ritüel oyunlar dışındaki çiftçilik, hayvancılıkla ilgili oyunların genellikle kışın oynandığını belirtmektedir (Elçin, 1991: 69).

Ritüel oyunlar ise bir isteğe, dileğe hizmet etmesi sebebiyle, dilenen şey olmadan önce oynanmalıdır. Nurhan Karadağ Ritüel oyunlardan Kış Yarısı’nın 1 Ocak’ta geceleyin düzenlenen, gelecek yılın bereket ve bolluk getirmesi için yapılan oyunlardan biri olduğunu ifade etmektedir (Karadağ, 1995: 69). Oyunların oynanma zamanları hakkındaki bilgiler çeşitli kuramcılar tarafından farklı yorumlansa da ortak benzerlik, oynanma zamanlarında inancın belirleyici olmasıdır.

Katılımcı Cinsiyet: Nurhan Tekerek, Köy Seyirlik Oyunları’nın büyük çoğunun bolluk bereket getirmesi amacı ile oynanması nedeniyle, bu oyunlarda üreme-çoğalma

motifinin kullanıldığını, bu nedenle oyunlardaki açıklık-müstehcenlik nedeniyle erkeklerin kendi aralarında kadın kılığına, kadınların kendi aralarında erkek kılığına girerek bu oyunları oynadığını ifade etmiştir (Tekerek, 2008: 137). Nurhan Karadağ kadın ile erkeğin birlikte oynadığı tek oyunun “Saya Gezme” olduğunu söylemektedir. Saya Gezme daha çok bir dini merasim olarak da algılanmaktadır. Kış gecelerinde yapılan bu merasimde evin sahibi kadın kapıyı açar ve kapıyı çalan kişiye un, yağ, bulgur gibi yiyeceklerden verir. Yiyecek toplayan grup eğlenceli oyunları ile gezintisini sürdürür. Gezi bittikten sonra bir odada toplanılır ve verilen yiyeceklerden un helvası, yağlı bulgur pilavı gibi yemekler yapılır (Karadağ, 1975: 131).

Resim 3. Saya Gezme/ Kayseri/ Akkışla İlçesi

Beypazarı Yoğunpelit’te oynanan “Sığircı Keloğlan” oyunu kadınların kendi aralarında oynadıkları oyunlardan biridir. Oyunda Keloğlan’ı bir kadın oynamaktadır. Keloğlan küçük kız ve erkek çocuklarını önüne katarak bunlara sürüymüş gibi davranmaktadır. Keloğlan sürüsünü gezdirirken bir sığırı yani çocuğu kaybettiğini fark eder. Sığırın sahibi Keloğlan’ı işten atar. Keloğlan annesine evlenmek istediğini söyler. İki kayınvalidenin çekişmesi sonucu anlaşma yapılır ve Keloğlan ile kız evlenir (And, 2016: 228). Oyunda erkek rolünü bir kadın oyuncunun oynadığı görülür. Oyunda cinsellik ve adetlere atıfta bulunur. Gelin için başlık parasının istenmesi ve oyun

sonunda çiftin seviştiklerini anlatan inlemelerin duyulması buna örnektir. Oyunda aynı zamanda erkeğin annesi yani kayın valide üzerinden toplumsal kalıp yargılarına rastlanmaktadır. Niğde Aksaray’da oynanan diğer bir kadın oyunu da “Kirpi”dir. Oyunda bir kız yere yatar etrafında kadınlar dolaşır. Kıza köyün delikanlılarının adları sayılır. Kız sevdiği gencin adını duyduğunda hareketlenir. Diğer adları duyduğunda ise kirpi gibi hareketsiz durur (And, 2016: 226).

Bir de hem kadınlar hem de erkekler tarafından oynanan oyunlar vardır. Örneğin Burdur ve çevresinde oynanan “Bebek Oyunu” erkekler tarafından da kadınlar tarafından da oynanmaktadır. İki türüsü de konu bakımından farklılık göstermektedir ve kadınlar tarafından oynanan örneği, kına gecelerinde oynanmaktadır (And, 2016: 236).

Alevilik inancı kadın ile erkeği eşit konumlandırmaktadır. Dolayısıyla doğanın bir parçası olan bu iki cinsiyet, tanrı gözünde de eşit olduğundan alevi semahlarında izleyici de semahı yapanlar da kadın ile erkek olabilmektedir fakat hiçbir törende kadın veya erkek cinsiyeti ile ön plana çıkamaz. Bu nedenle bu toplantılarda dişi ve eril davranışlara yer verilmesi uygun bulunmamaktadır (And, 2016: 125).

Teknik: Köylülerin kendi imkanları ile oynadığı Köy Seyirlik Oyunlarında teknik olanakların gelişmiş olduğunu söylemek zordur. Oyunlar çoğunlukla açık alanda oynandığı için gündüz gün ışığı gece ise ay ışığı kullanılmaktadır. Bazen gece oynanan oyunlarda ateş yakarak bazense normal aydınlatma sistemi ile oyunların ışık gereksiniminin sağlandığı görülmektedir.

Köy Seyirlik Oyunlarında ışık, efekt, salon, sahne gibi öğeler neredeyse hiç kullanılmazken, makyaj, giysi, müzik, dans, oyun eşyası gibi öğeler vazgeçilmezdir (İçyar, 2016: 69).

Dekor olarak bazen soyutlamaya gidildiğine yani hayali kapı, hayali masa, bazense kapalı alandaki veya açık alandaki görüntünün dekor olarak kullanıldığına

rastlanılmaktadır. Oyunlar açık-biçim ve göstermeci olduğundan dekora ihtiyaç duyulmaz. Bazı oyunlarda da dekorun anlatıcı tarafından anlatıldığına rastlanmaktadır (Tekerek, 2008: 140).

Köy Seyirlik Oyunları, açık yerlerde; hava şartlarının güzel olduğu günlerde köyün düz, çimenli bir yeri ile harman yerlerinde, avlularda, damlarda ve bahçelerde oynanmakta, seyirci oyunu kilim, çul, taş, semer, ağaç, kütük, saman yığını, duvar üzerinde oturarak izlemektedir. Kadın seyircinin oyunu ayakta izlediği bilinmektedir. Oyunlar kapalı yerlerde ise varlıklı kişilerin geniş odalarında, köy odalarında müsait olan düğün evlerinde oynanmaktadır. Kapalı alanlar hava koşullarının kötü olduğu zamanlarda tercih edilmektedir (Elçin, 1991: 75-80).

Köy Seyirlik Oyunlarında dekor olarak bazen de oyuncu bedeninin kullanıldığı görülmektedir. Bazı oyunlarda bir oyuncu sandalye olmaktadır, bazı oyunlarda ise bir aksesuar farklı bir amaçla kullanılmaktadır. Örneğin nargile yerine ayakkabı kullanılması (Boratav, 2016: 246), odunun bir at olarak kullanılması gibi (And, 2016: 49).

Kostüm ve aksesuar Köy Seyirlik Oyunlarının vazgeçilmezidir. Çünkü kostüm cinsiyeti de belirttiği gibi değişim-dönüşüme ve oyunların ritüel yanını göstermeye de katkı sunmaktadır:

“Oyuncunun üzerine aldığı kara post karayı, eskiyi, ak post beyazı, yeniliği simgeler. Hacı’yı yansılayan bir oyuncu başına sarık takar, eline de ipe dizilmiş patateslerle dizilmiş bir tepsi alır. Erkekler gelini yansılarken entari, şalvar gibi kostümler giyer, başına da örtü takar. Amaç kadını ya da gelini yalnızca yansıladığını göstermektir. Bu yüzden bıyıklarını kesmez, ayakkabılarını çıkarmazlar. Bu halleriyle, aynı zamanda komik bir unsur olarak seyirciyi güldürürler de. Kadınlar da kendi aralarında oynadıkları oyunlarda erkek kılıfına girerler. Bu değişim için bir kasket, bir ceket yeterlidir. Önemli olan erkeği göstermek, taklit etmektir. Hayvan taklitlerinde de örneğin köpek, tilki için bir kuyruk, koyun ya da ayı olmak için brer post yeterlidir”. (Tekerek, 2008: 140-141)

Aksesuar da çoğu zaman simgeseldir. Özellikle bolluk-bereket kültünden doğan oyunlarda aksesuarlar bir şeyin simgesidir. Kalik (Saya) Oyununda zilin ayıyı simgelemesi, bacak arasına alınan sopanın atı, bazen de penisi simgelemesi gibi (And, 2016: 50-54).

Köy Seyirlik Oyunlarında müzik çok önemlidir. Müzik bu oyunların etkisini arttırmaktadır. Müzik bazen bir müzik aletiyle çalınan ezgi olarak bazen de seyirciyle birlikte söylenen türkü olarak belirmektedir. Bu oyunlarda davul zurna, kadınların oynadıkları oyunlarda ise tef kullanılır (Boratav, 2016: 242).

Oyuncu: Köy Seyirlik Oyunlarında oyuncu; köylülerden oluşmaktadır. Köylülere bu oyunları kimlerin oynadığı sorulduğunda, alınan cevap köydeki herkesin oynayabildiği yönündedir (Elçin, 1991: 70).

Köy Seyirlik Oyunlarında oyuncu ikiye ayrılır: Törensel oyunlarda oynayanlar ve eğlence amaçlı oyunlarda oynayanlar. Törensel oyunlarda oynayanlar tüm köylülerin ortak özelliklerini taşır. Amacı kutsal bir görevi yerine getirmektir. Eğlence amaçlı oynayanlar ise çağdaş tiyatro oyuncusuna yakın, törensel kalıplardan uzak, kişisel yetenekleri törensel oyunlara göre daha güçlü kişilerdir (İçyar, 2016: 70).

Nurhan Tekerek, Köy Seyirlik Oyunlarının oyuncularının soyut düşünceyi somut bir şekilde aktarmaları, dans ve müziği kullanabilmeleri, az dekorla oynayabilmeleri ve anlatımlarının zenginliğiyle yoğun bir dekorda oynuyormuş hissini yaratabilmeleri, seyirci ile bağ kurabilmeleri ve göstermeciyi açık biçim özelliklerini gerçekleştirebilmeleri nedeniyle bu türün oyuncularını Modern Türk Tiyatrosu'nun temellerini atanlar olarak yorumlamaktadır (Tekerek, 2005: 163).

Yönetmen: Köy Seyirlik Oyunlarında yönetmen yine köyde tiyatro yapan kişilerden biri olarak belirmektedir. “Bir amatör çalışmada sahneye koyucu aynı zamanda yazar, oyuncu, yorumcu, oyuncu ve teknik kadro yetiştiren gruba her açıdan yol gösterici olan demektir” (Karadağ, 1988: 139).

Bu oyunlarda yönetmene daha çok yönetici denilmektedir. Yönetici oynanacak oyunu belirler, oyunun ne zaman oynanacağına karar verir, oyuncularını eğitir, çoğunlukla oyunlarda oyuncu olarak görev alır, oyun için gereken tekniği sağlar ya da diğer oyuncularını bulmakla görevlendirir. Yönetici oyun başlamadan önce oyuncularını gizli bir yerde; evde ya da odada toplayarak onlara prova yaptırır, oyuncuların oyuna ne kadar hazır olduğunu test eder (Elçin, 1991: 70). Yöneticilerin köyün sevilen ve sayılan aynı zamanda uzun yıllar tiyatro yapmış biri olması gerekmektedir.

Yönetici adları Anadolu'da çeşitlilik göstermiştir. Bu oyunlarda yönetici adları şöyledir: Delikanlıbaşı, Yarenbaşı, Meydancı, Köse, Cıdıroğlu, Kızılayak, Peyk veya Yiğitbaşı, Delil, Mukallit, Oyunbabası, Oyunağası, Oyuncubaşı, Kumpo, Kızlarağadı, Öncü, Reis, Elebaşı, düğün Kahyası, Oyun Kahyası, Kadı, Tongur, Aynaz, Yüren, Ustaoyuncu vb. (Tekerek, 2008: 135).

Köy Seyirlik Oyunlarında yönetici eskiyle olan bağı koparmayandır. Cem İçyar'a göre yönetici yukarıda anlatılan özellikleri dışında oyun yönetimi işinde sadece eskiye bağlı kalmayı gözetir. Eskinin en iyi şekilde uygulanmasını ister. İlk büyücünün ya da ilk din adamının görevini sürdürür (İçyar, 2016: 70).

Seyirci: Köy Seyirlik Oyunları seyircisi; oyunu bütün dikkati ile izleyen, yer yer oyuna katılan, oyunun kurallarını ihlal etmeyen, gelenek ve göreneklerine sahip çıkarak bu oyunlara büyük bir saygı duyan kimselerdir.

Muhsin Ertuğrul Cumhuriyet Dönemi seyircisini üç kesime ayırmaktadır:

- 1) Bir tapınağa girer gibi sessiz ve saygılı kimseler,
- 2) Oyuna geç gelen, ayaklarını yere vurarak ses çıkaran, gösterim sırasında yiyecek yiyenler,
- 3) Fındık, fıstığı gürültü ile yiyenlerdir (Ertuğruldand akt. And, 1983: 46). Buna göre Köy Seyirlik Oyunları seyircisinin; izledikleri oyunu tapınağa girer gibi

saygı ve dikkat çerçevesinde izleyen, oyunların içine dahil olarak bu oyunlarda aidiyet hissedenden kimseler olduğunu söylemek mümkündür.

Seyirci bazen de bir dekor işlevi görmektedir. Örneğin Elekçioğlu Oyunu'nda Elekçioğlu sandalyesine oturmadan, seyircilerden biri çıkıp onun sandalyesi olmaktadır (Boratav, 2016: 246). Bir başka oyun olan “Değirmenci”de seyirci, rızası sorulmadan oyuncu tarafından sahneye çıkarılarak eşek yapılır. Köy Seyirlik Oyunlarının seyircisi bazı özel durumlar dışında köyün tamamıdır. Bazı yörelerde kadınlar ve erkekler ayrı oyunlar çıkartır ve birbirlerinin oyunlarını izleyemezken, bazı cinsel içerikli oyunları çocukların seyretmesine izin verilmez (Ünlü, 2006: 232).

Toplumsal Cinsiyet: Köy Seyirlik Oyunlarının geneli kadın ile erkeğin birlikte izleyebildiği oyunlardır (Tekerek, 2008: 137). Bu açıdan kıymetlidir fakat erkeğin oyuncu ve seyirci olduğu oyunlara oyuncu olarak kadının katılamaması, kadının sadece kadınlara oynanan oyunlarda görev alması bu tiyatronun eleştirilmesi gereken yanlarından biridir.

Kadınsı tavırlı profesyonel köçekler ve oyuncu kadınların oynadıkları seyirlik oyunlar halk tarafından saygın olarak görülmez (And, 2016: 143). Oyunların içeriği mit kökenli ya da eğlence amaçlı olsa da oyunlarda genel bir cinsiyetçi tutumdan söz etmek mümkündür. Bu tutum erkeksiliği ön planda tutma ile var olur. Helvacı Oyunu'nda helvacının bıyıklı olmak zorunluluğu, Doğubayazıt'ta oynanan Köse-Gelin oyununda köse'nin bıyıklı ve sakallı olması, Yüz Ağartma oyununda doktorun kravat takması (Elçin, 1991: 78) oyunlarda erkekliğin ve erkeksi görünmenin önemini göstermektedir.

Türk eğlence sistemi içinde erotik öğelerin tamamını kadının fiziksel yapısı ya da cinsel/erotik kimliğiyle ilgilidir (Özdemir, 2005: 3303).

Kimi oyunlarda ise seyirci cinsiyetine göre farklı yerlerde oturmaktadır. Şükrü Elçin Köy Seyirlik Oyunlarında kadın seyircinin arkada erkek seyircinin önde oyun

izlemesinin İslami anlayışa ve eski Türk inançlarına bağlı olduğunu söylemektedir (Elçin, 1991: 80).

Farklı Kültürlerdeki Benzerlikleri: Köy Seyirlik Oyunlarının benzer örneklerini farklı doğu ülkelerinde de görmek mümkündür. Aslıhan Ünlü, Doğu toplumlarının Batı toplumlarına göre daha çok mite ihtiyaç duyduğunu ifade eder. Ona göre ilk çağdaki kollektif yaşam, sözlü kültür ve mitsel düşüncenin daha çok benimsenmesine neden olmuştur. Batı toplumu daha çok akılcılığı ön planda tutmuş, bireyselliğe ve yazılı kültüre önem vermiştir (Ünlü, 2006: 11). Doğu ve Batı toplumlarının sanatına baktığımızda Doğu toplumlarının sanatında sözlü kültürün ağır bastığını görmekteyiz. Köy Seyirlik Oyunları yazılı metine ihtiyaç duymayan fakat aktarma yoluyla günümüze kadar gelebilen bir türdür. Bu nedenle sözlü kültürümüzün bir parçasıdır. Bu oyunlar farklı kültürlerdeki Köy Seyirlik Oyunlarıyla benzerlik göstermektedir.

“Anadolu’daki dramatik oyunlar ve dansların da benzerlerini ve çeşitlemelerini başka ülkelerde de buluyoruz. Dramatik oyunların kimi türlerinin bütün Anadolu’ya yaygın olmasının nedenini kökeninde bunların Yakın Doğu eski uygarlıklarının bolluk törenlerinin kalıntısı olduğunu çeşitli örneklerle ve karşılaştırmalı olarak bir incelemede göstermeye çalışmışım”. (And, 2016: 45)

Bulgaristan’da oynanan Kuker oyunu bizdeki Köy Seyirlik oyunundan birçok benzer öge taşımaktadır. Bu oyunlar; Trakya’nın Kuzey Doğusu’nda, Kuzeydoğu Bulgaristan ve başka ülkelerde de görülmektedir. Güneybatı ve Batı ülkelerinde oyuna katılanlara “Kukeri, survaskari, babigeri, eşkari, vasiliçari ve başka adlar verirler. Güneydoğu Trakya’da ve ülkenin kuzeydoğusunda ise bu oyunlara “kukeri, arapi, cemale” denilmektedir. Oyunun baş kişisi kuker ya da kukeri adını alır (And, 2016: 312). Bu oyun özünde bolluğu bereketi anlatır. Oyunda kullanılan kılık değiştirme, simgesel anlatım, ölüp-dirilme motifi, kız kaçırma öğeleri Türk Köy Seyirlik Oyunları ile benzerlik göstermektedir.

Resim 4. Kız Kaçırma/ Manisa

Bizdeki Köy Seyirlik Oyunlarında sıkça rastlanan “mevsim geçişi” temalı oyunlar da farklı ülkelerdekilerle benzerlik gösterir. Örneğin Roma’da 24 Şubatta düzenlenen Kralların Kaçışı Şenliği’nde geçici kralın yeni yılın ilk günü kabul edilen 1 Martta kovulması yeni yılın başladığını, yeni bir mevsimin başlayacağını vurgulamak için oynanan oyunlardır. Benzer oyunlar Kamboçya, Tibet’te, Nijerya’da, Uganda’da, Orta Hindistan’da da görülmektedir (And, 2016: 317). Mevsim geçişini ve yeni yılı simgeleyen “Köse Oyunu” çok eskiden İran’da da oynanmıştır. Diğer mevsim geçişi oyunlarında olduğu gibi bu oyunda da Köse’nin gittiği evlerden yiyecek vb. toplaması bolluk- bereketi vurgulamak içindir. Bazı varyasyonlarında da köse elinde pis bir su bulunan kap taşır ve verilen eşya, para,yiyecek vb. beğenmezse gittiği yere bu suyu serper. İlk namaz ve ikinci namaza kadar süresi bulunan (tıpkı kış ile yazın arasında bir sürenin olması gibi) Köse zamanı dolduktan sonra (bu kışın kovulması olarak da yorumlanabilir) sokakta onu gören ilk kişi tarafından dayak yer (And, 2016: 319).

Resim 5. Yeni Yıl Oyunu/ Adıyaman / Kahta

Mevsim geçişini, yeni yılı ele alan, çok tanrılı dinlerin izlerin taşıyan, özellikleriyle Türk Köy Seyirlik Oyunları ile benzeyen oyunları Mısır’da, Azerbaycan’da, Yunanistan’da Ermenistan’da da görmek mümkündür (And, 2016: 320-321-328). Bu oyunlar da bizdeki gibi çok eskiye dayanır, yazılı metine ihtiyaç duymadan doğaçlama olarak oynanır, simgesel anlatıma çokca yer verir, kaynağını çok tanrılı dinlerin ritüellerinden alır.

Türk Köy Seyirlik Oyunları günümüzde eski önemini kaybetmiştir. Bunda teknolojik gelişmelerin ilerlemesi, inanç ve uygulamalarının değişime uğraması, köyden kente göçün artması ve insanların bu kültüre sahip çıkmaması gibi bazı nedenler gösterilebilir. Birçok araştırmacı yakın zamanda köy köy gezip bu oyunlar hakkında bilgi toplamıştır. Bu konudaki araştırmalar günümüzde de devam etmektedir. Uğur Durmaz Köy Seyirlik Oyunlarının eski ilgiyi görmemesindeki temel nedeni teknolojideki gelişmelerin köy hayatına yansımaya bağlamaktadır:

“Teknoloji, özellikle de radyo, televizyon, bilgisayar, cep telefonu, köylere gelmeden önce yani; köylü teknolojiyle bu kadar iç içe olmadığı zamanlarda bu oyunlar köylülerin eğlence kaynağıydı. Bazen açık alanda bazen de köy odalarında toplanılarak yapılan oyunlar köylünün kış gecelerinde rahatlamasını ve bir uğraş içine girmesini sağlıyordu. Köy

seyirlik oyunlarının icra ortamı köyler, oyuncular da köylüler olduğu için başta ekonomik şartlar ve teknolojinin eğlence kültürü içinde önemli bir yeri doldurması, köy seyirlik oyunları için olumsuz bir döneme girilmesinin başlangıcını oluşturmuştur". (Durmaz, 2012: 834)

Köy Seyirlik Oyunlarından sonra köylerde yapılan tiyatro da değişime uğramıştır. Artık köylerde metne dayalı, daha yenilikçi bir tiyatro anlayışı hakimdir.

1.2 Köy Konulu Oyunlar

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Anadolu'da köyler kalkınmada önemli bir rol üstlenmiştir. Tarım, sanayileşmemiş ülkelerin ekonomisine yön verdiğinden ülkemizde de tarımın gerçekleştiği kesim bu dönemde önem kazanmıştır (Çelenk, 2003: 107). Türkiye'ye yapılan dış yardımların büyük çoğunluğu tarımı teşvik etmeye yöneliktir. Kırsalın ekonominin belirleyici unsuru haline gelmesine rağmen kapitalizmin tahakkümü neticesinde köylerde büyük değişim meydana gelmiştir. "Demokrat Parti çizgisinin Türkiye'nin önüne koyduğu seçenek ya köyde olumsuz yaşam koşulları ile tarım işçiliğini, ortaklığı sürdürmek ya da kente gelerek modern yaşantının olanaklarından yaşamaktır" (Çelenk, 2003: 108). Bu durum Anadolu köylüsünün rutin yaşamını da bozmuştur. Çünkü köyde üreten, çalışan kesimin emeği ağılık düzeni ile sömürülmekte bundan tek kurtuluş da kente göç etmekte gösterilmektedir. Bu nedenle köyden kente göçü zorlayan hükümet politikalarının da etkisiyle köylünün ekonomik ve kültürel yapısı da değişime uğramıştır. Sanat bir toplumun yaşadığı dönemin olaylarından beslendiğinden köylerdeki ve köy insanındaki bu değişim, tiyatro yazarlığında "köy konulu oyunlar" dönemini başlatmıştır. Bu dönemde köy, kasaba gecekondü bölgelerinde yaşanan sorunları konu ele alan çok sayıda oyun yazılmıştır (Erkoç, 1995: 21).

Köy Konulu Oyunlar 1950'lere kadar duraksama dönemi yaşayan (And, 2014: 194) Türk oyun yazarlığına da canlılık getirmiştir. Bu durum aynı zamanda köy ve tiyatro arasındaki ilişkiyi, Köy Seyirlik Oyunlarına verilen önemin azalmasından sonra yeniden güçlendirmiştir:

“Cumhuriyet'in ilk yıllarında Anadolu'nun pek çok yöresinde açılan Halkevleri'nde ilk kez dramatik "köylü oyunu" türünde yazılı metinler oluşturulmuştur. Ancak, 1951'de Halkevleri'nin kapatılmasıyla tiyatro da Anadolu köylüsüyle olan bağlantısını kopartmıştır. Tiyatroda pek çok yeniliğin yaşandığı 1960'larda, tiyatronun "köy" olgusuna toplumsal eleştiri amaçlı, "gerçekçi" bir anlatım içinde yer verdiğini görüyoruz”. (Yüksel, 1995: 129)

Köy sorunlarının bu kadar gerçekçi ve ayrıntılı bir şekilde anlatılmasında köy enstitüsü ve halkevlerinde yetişen yazarların katkısı büyüktür. Aynı dönemde bu yazarların roman ve öykülerinde de köyü konu aldığı görülmektedir. Bu oyunlarda Anadolu insanı mert, muzip, komik durumlar ve çelişkilerle yaşayan, kolay kandırılan, cahilliğinden devletin, aydınların, onları sömüren ağa, politikacı ve din adamlarının sorumlu olduğu saf bir kitle olarak yansıtılmıştır (Belkıs, 2010: 213).

Köy insanı bu oyunlarda saf, cahil, gelenekçi gözükmesine rağmen kent insanına göre ezene karşı daha cesurdur. Bu oyunlarda genellikle köylü köye gelen öğretmen, aydın vb. sayesinde bilinçlenerek adaletsizlikle mücadele etmektedir.

Köy 1960'lara kadar tiyatro yazarlığında saf, temiz insanıyla, ilkel adalet duygusuyla, ihmal edilen, unutulmuş bir ortam olarak, 1970'ten sonra ise modern yaşantının nimetlerinden yoksun, insanlık dışı şartların hüküm sürdüğü bir yer olarak anlatılmıştır (Çelenk, 2003: 108).

Köy konulu oyunların 1960'lardan itibaren tekrar gündeme gelmesiyle birlikte kent seyircisi de bu oyunları beğenerek izlemiştir. Özlem Belkıs bu oyunlarla kent seyircisine ülke gerçeklerinin tanık olmadıkları bölümünün sunulduğunu belirterek köy ile kent arasında ezen-ezilen ilişkisi açısından bir benzerlik bulunduğunu ifade eder (Belkıs, 2003: 154).

Recep Bilginer'in Sarı Naciye, İsyancılar, Talip Apaydın'ın Bir Yol, Cevat Fehmi Başkut'un Hepimiz Birimiz İçin, Buzlar Çözülmeden, Haşmet Zeybek'in Irgat, Ünal Akpınar'ın Bozkır Dirliği, Hidayet Sayın'ın Pembe Kadın, Orhan Asena'nın Öç,

Fikret Otyam'ın Mayın, Necati Cumalı'nın Tehlikeli Güvercin, Susuz Yaz, Nalınlar, Derya Gülü, Mehmet Akan'ın Ham Hum Şaralop'u, Cahit Atay'ın Pusuda, Karaların Memetleri, Sultan Gelin, Ana Hanım Kız Hanım, Hidayet Sayın'ın Topuzlu, turan Oflazoğlu'nun Allah'ın Dediği Olur, Güngör Dilmen'in Kurban, Ferdi Merter'in Kınalı Yapıncak, Vasfi Uçkan'ın Acılı Toprak'ı, Murathan Mungan'ın Mahmud ile Yezida, Mehmet Türkkân'ın Bu Oyun Oynanmamalı, Oktay Arayıcı'nın Bir Ölünün Toplumsal Anatomisi, Pervin Ünalp'ın Ceketimi Nere Assam, Üstün Dökmen'in Komşu Köyün Delisi oyunları, Türk Tiyatromuzdaki kırsal konu alan oyunlardandır.

1.3 Köyde Tiyatro Yapan Ekipler

Köylerde ritüel kökenli ve doğaçlamaya dayalı halk tiyatrosu yapma geleneği Türk Tiyatrosu'nda yüz yıllardır sürmektedir. 20. Yüz yılın ortalarına gelindiğinde ülkemizdeki köylerde, tiyatro metinleri üzerinde çalışan, ekibin tamamının köylülerden oluştuğu ve tiyatronun tüm olanaklarını kullanmaya çalışan gruplar oluşmaya başlamıştır. Bu gruplar daha önce belirtildiği gibi Ali Ekber Gülersoy'un 2017'de yaptığı "Türkiye Kültürel Coğrafyası'nın Az Bilinen Değerleri: Modern Köy Tiyatroları" adlı çalışmasında "Modern Köy Tiyatroları" olarak adlandırmıştır (Gülersoy, 2017).

Cumhuriyet'in ilanından sonra köylerde başlatılan eğitim reformu, köy insanının gelişiminde büyük rol oynamıştır. Bademler Köyü gerek sosyolojik gerekse kültürel yapısı gereği bu yenileşme sürecine karşılık vererek yıllar önce köye gelen ve aydın, çağdaş bir öğretmen köy tiyatroları alanında yaptığı ıslahat ile Bademler Köy Tiyatrosu'nun Türkiye'nin İlk Modern Köy Tiyatrosu olmasına neden olmuştur.

Bademler Köy Tiyatrosu'ndan sonra kurulan diğer modern köy tiyatroları; 1963'te kurulan Şeref Köyü (Yatağan-Muğla) Tiyatro Ekibi (Gülersoy, 2017), 1976-1977 yılları arasında kurulan Yeşilköy Halk Tiyatrosu (Kelek, 2019), 2002 yılında kurulan Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadın Topluluğu'dur (Arslanköylü, 2019). Tiyatronun kurucusu Hüseyin Arslanköylü'nün ifadesine göre ekibin oyuncularından

Ümkiye Koçak bu ekipten ayrılarak 2004 veya 2005'te Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu'nu kurmuştur. Ümkiye Koçak ise Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu'nun 2001'de kurulduğunu ifade etmiştir (<http://www.ummiyekocak.net/?pnum=28&pt=%C3%9Cmmiye+KO%C3%87AK+Kim+%3F>). Diğer tiyatrolar; 2010'da kurulan Kenzin (Ardıçlı, Tarsus-Mersin) Köyü Tiyatro Topluluğu 2011 yılında kurulan Balıklıova Köy Tiyatrosu, 2014 yılında kurulan Betçeli Kadınlar Topluluğu ve Betçeli Çocuklar Tiyatro Topluluğu, 2016 yılında kurulan Buca/ Kaynaklar Köy Tiyatrosu, 2017 yılında kurulan Ulanış Köy Tiyatrosu, Aralık 2018 ayında kurulan Çamlı Köy Tiyatrosu'dur.

1.3.1 Şeref Köyü (Yatağan-Muğla) Tiyatro Ekibi

Şeref Köyü Muğla İli'nin Yatağan ilçesine bağlı, nüfusu 638 olan bir köydür (<https://www.yerelnet.org.tr/koyler/koy.php?koyid=256025>).

Şeref Köyü Tiyatro ekibi Muhtar Necati Özler ve öğretmen arkadaşları tarafından kurulmuştur (Gülersoy, 2017: 54). Tiyatronun oyuncularından Yusuf Şahin kulakları ağır işittiği için kendisi ile torunu Harun Şahin aracılığıyla görüşülmüştür (Şahin, 2019). Yusuf Şahin tiyatronun 1960'lardan 1970'lere kadar sürdüğünü ifade etmiştir. Tiyatro en yoğun sürecini 1963-1970 arasında yaşamıştır (Şahin, 2019). Bodrum'a, Muğla Merkez'e turneye giden ekip Köy Seyirlik Oyunlarından "Arap Oyunu"nu uzun yıllar oynamıştır. Ekip tiyatro faaliyetlerini bir dernek çatısı altında sürdürmüştür. Derneğin adı "Şeref Köyü Güzelleştirme ve Geliştirme Derneği"dir (Şahin, 2019). Gösteriler belli bir ücret karşılığında sahnelenerek elde edilen gelir ile köyün ihtiyaçları karşılanmıştır. Ekip Köy Seyirlik Oyunlarının yanı sıra belirli metinler üzerine de çalışmıştır. Cahit Atay'ın "Pusuda" adlı oyununu sahneleyen ekibin oyun akşamı yaşadığı bir anıyı tiyatronun oyuncusu Yusuf Şahin şöyle anlatmaktadır:

"Yatağan Güneş Sineması'nda "Pusuda" adlı oyunu oynanırken, sinemanın tavanında yangın çıktı. Tavan hasır örtüyle döşenmişti. Bostancı Dursun rolündeki Necati Özler, (Toprağı bol olsun) kurusıkı diye tabir ettiğimiz tüfekte havaya ateş edince hasırlar birden tutuştu, alev aldı. Sinema sahibi Yüzbaşı

Ahmet Amca, bir kova suyla sahneye gelerek “Necati Oğlum, kenara çekil, ben hallederim, meraklanmayın” diyerek yangını suyla söndürdü. Tiyatro içinde tiyatro oynandı”. (Şahin, 2015)

Ekip Pusuda oyunu dışında Ormanda, Kerpiç Mehmet gibi oyunları da sahnelemiştir. Köylülerden oluşan oyuncu kadrosuyla Şeref Köyü Tiyatro Ekibi oyunlarını köyde sonradan tiyatroya çevrilen 200 kişilik bir salonda oynamakta iken, ekip 1970 yılında dağılmıştır. “Ben de çok isterdim devam etmesini ama maalesef dağıldı. Hayat koşulları zorlaştığı için de dağıldı. Bir kısmı şehirlere göçtü. Köyün nüfusu azaldı” (Şahin, 2015).

Resim 6. Muğla Büyükşehir Belediyesi’nin Şeref Köyü’nde sahnelediği “Beş Yıldızlı Rezalet” oyunu

Günümüzde Şeref Köyü Tiyatro Ekibi faaliyetlerini sonlandırırsa da köy, Muğla’nın ilk köy tiyatrosu olması sebebiyle önemini korumaktadır. Köyü tiyatrosuz bırakmamak adına çeşitli topluluklar köyde oyun sahnelemektedir.

1.3.2 Yeşilköy Halk Tiyatrosu

Yeşilköy, Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı, eski adı "Fırnaz" olan bir köydür (http://www.wikiwand.com/tr/Ye%C5%9Filik%C3%B6y,_Ka%C5%9F). Nüfusu 2018 yılı verilerine göre; 3.465'tir (<http://www.nufusune.com/180719-antalya-kas-yesilkoy-mahallesi-nufusu>). Yeşilköy Halk Tiyatrosu 1976-1977 yılları arasında köylülerden İsmet Tokgöz tarafından kurulmuştur. Tiyatronun ilk yönetmeni olan Tokgöz, eski filmlerin bölümlerini tiyatroya uyarlayarak köyde tiyatroyu başlatmıştır (Kelek, 2019). Oyunlar Köy okulunun alt katında bulunan 220 kişilik tiyatro salonunda sahnelenmektedir.

Resim 7. Yeşilköy Halk Tiyatrosu Ekibi

Oyuncularının tamamı köylülerden oluşan ekibi günümüzde Antalya Kaş doğumlu oyuncu Müfit Kayacan yönetmektedir (Kelek, 2019). Ekip Düğün ya da Davul (http://www.ajansbir.com/haber-19905---Yesilkoy_Tiyatrosu_na_buyuk_ilgi.html), Sultan Gelin (<http://www.haberci07.com/tiyatrolar-yesilkoy-de-bulusuyor/2530/>), Çatallı Köy (<https://www.haberler.com/yesilkoy-halk-tiyatrosu-catalli-koy-oyununu-2470265-haberi/>), Organik Komedi (<http://www.hurriyet.com.tr/yesilkoyde-tiyatro-senligi-40243660>) gibi belli yazarların eserlerini sahnelemektedir. Yeşilköy Halk Tiyatrosu, Yeşilköy Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneği bünyesinde tiyatro

faaliyetlerini sürdürmekte dernek bünyesinde 2008 yılından beri “Köy Seyirlik Oyunları ile Köy Tiyatroları Buluşması” şenliği düzenlemektedir (<http://www.hurriyet.com.tr/yesilkoy-seyirlik-oyunlar-tiyatro-festivali-bas-40245416>). 2012 yılında festivalin adı “Likya Seyirlik Oyunları Festivali” adını almıştır (<https://www.haberler.com/likya-seyirlik-oyunlari-festivali-sona-erdi-3979662-haberi/>). 2013 yılında aynı isimle süren festival sonrasında tekrar “Köy Seyirlik Oyunları Şenliği” adıyla her yıl yapılmaya çalışılmaktadır. Şenliğe; Bademler Köy Tiyatrosu, Mersin Arslanköy Tiyatrosu (<http://www.mimesis-dergi.org/2010/07/koy-seyirlik-oyunlari-ve-koy-tiyatrolari-senliginde-cocuk-oyunlari/>) gibi köy tiyatrosu ekiplerinin yanı sıra, Antalya’nın ilçe belediyelerinden de ekipler katılmaktadır (<http://www.hurriyet.com.tr/yesilkoyde-tiyatro-festivali-suruyor-40246731>). Festival maddi imkansızlıklar nedeniyle düzenli olarak yapılamamaktadır. Yeşilköy Mahallesi'nde 2008- 2013 arasında kesintisiz 6 yıl yapılan Yeşilköy Köy Seyirlik Oyunları Tiyatro Şenliği'ne maddi imkansızlıklar nedeniyle 2 yıl ara verilmiş, 2016’da tekrar yapılmasına karar verilen şenlik, 10-12 Ekim 2016 tarihinde gerçekleşmiştir (Acar, 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/yesilkoyde-tiyatro-senligi-40243660>) .

Resim 8. Yeşilköy Halk Tiyatrosu Tarafında düzenlenen 2009 yılında 2. Düzenlenen “2. Köy Seyirlik Oyunları ve Köy Tiyatroları Buluşması”

1.3.3 Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadın Topluluğu

Arslanköy Mersin İli'nin Toroslar ilçesine bağlı bir köyüdür (<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvQXJzbGFua8O2eSxfVG9yb3NsYXI>). Köyün nüfusu 2018 verilerine göre 1817'dir (<http://www.nufusune.com/183339-mersin-toroslar-arslankoy-mahallesi-nufusu>). Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadın Topluluğu, 1998 Yılında Arslanköy Yahya Aydın Lisesi'ne okul müdürü olarak atanan ve ilk olarak bu okulda tiyatro grubu kuran öğretmen Hüseyin Arslanköylü tarafından kurulmuştur (Arslanköylü, 2019). Arslanköylü daha sonra köylü kadınlar ile 2002 yılında “Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadın Topluluğu”nu kurmuştur. Ekibin sahnelediği ilk oyun Hüseyin Arslanköylü'nün kadınların hayat hikayelerini dinleyerek kaleme aldığı “Kadının Çilesi” dir (Arslanköylü, 2019). Çok beğenilen oyundan sonra tiyatronun adı hızla duyulmaya başlamıştır.

“Kadının Çilesi” adlı oyunu yazdım ve köy meydanında kadınlarla oynadık. Halk Çok Beğendi. Daha Sonra Kış geldi Yeni Oyun istediler; Benim yazmaya vaktim yok; Remzi Özçelik'in “Taş Bademleri “ adlı oyunu Mersin Şehir Tiyatrosu'nun Mersin Uray Caddesi'ndeki Salonu'nu kiralayarak 1000 Liraya bilet satarak Okul Aile Birliği adına oyunu sergiledik. Oyunun tüm geliri okula kalacaktı. Çünkü oyuncuların hepsi öğrenci velisi idi. Dönemin NTV mersin Temsilcisi Mehmet MİRAS ın haberiyle tiyatro ulusal basında gündem oldu. Zamanın Radikal Gazetesi Arka Tam Sayfayı Haber yaptı. Yıl Nisan 2002”. (Arslanköylü, 2019)

Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadın Topluluğu'nun daha tanınır hale gelmesiyle belgeselci Pelin Esmer, Hüseyin Arslanköylü'yü aramış ve yeni oyunlarının hazırlık süreci ile ilgili bir belgesel hazırlamak istediğini söylemiştir. Arslanköylü bu teklifi kabul etmiştir. “Oyun” adlı belgesel 2003 yılında yapılmış, ekibin bir oyununun hazırlık sürecini anlatmıştır.

Resim 9. Ekibin ilk oyunlarından olan “Kadının Feryadı”

Tiyatro ekibi 2007 Yılında Almanya Frankfurt Şehri’nde ”Kadının Feryadı” adlı oyunu sergilemiştir. Oyuncular: Beyye Yanık, Ümmü Kurt, Saniye Cengiz, Fatma Fatih, Zeynep Fatih, Fatma Kahraman, Cennet Güneş, Meziyet Cengiz, Mürşide Kahraman’dır. Oyuncuları, Gazeteci Tayfun Talipoğlu’nun dönemin Bakanı Ertuğrul Günay ile tanıştırmasıyla, tiyatro bakanlık desteği almaya başlamıştır. Ekip her yıl en az 1 oyun sergilemiştir ve oyuncuların tamamı kadın oyunculardan oluşmuştur. Oyunların konuları daha çok kadın sorunlarıdır. Bunun yanında toplumsal sorunların az da olsa milli oyunların sahnelendiği de olmuştur. 2015 yılında Fatma Keçeli’nin kadınların tiyatro yaşamını anlatan “Bizim Hikayemiz” adlı oyunu birçok yerde oynanmıştır. Ekip 2017 yılında Mersin Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Oyuncuları ile Birlikte 30 Köyde Köy Seyirlik Oyunları sergiledik. Ekip günümüzde de aktiftir. Ekip 2011 yılında “Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadınlar Topluluğu” adı ile Mersin’de bir dernek kurmuştur. Dernek halen aktiftir (Arslanköylü, 2019).

Resim 10. Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadınlar Topluluğu’nun “Köy Seyirlik Oyunları”

Tiyatronun kurucusu Hüseyin Arslanköylü oyuncularından Ümmiye Koçak’ın 2004 yılında ekiplerinden ayrılarak “Arslanköy Kadınlar Tiyatrosu”nu kurduğunu ifade etmiştir. Arslanköylü’ye göre Koçak tarafından oluşturulan bu ikinci grubun kuruluş tarihi 2004 veya 2005’tir (Arslanköylü, 2019).

1.3.4 Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu

Arslanköy Kadınlar Tiyatrosu ile ilgili bilgiler için Ümmiye Koçak ile telefonla yapılan görüşmede Koçak, adına ait internet sitesinde yer alan bilgilerin doğruluğunu kabul ederek oradaki bilgilerden faydalanılabileceğini söylemiştir. Tiyatro ile ilgili bilgiler kendi adresinden alınmıştır (<http://www.ummiyekocak.net/?pnum=28&pt=%C3%9Cmmiye+KO%C3%87AK+Kim+%3F>).

Mersin “Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu” Ümmiye Koçak tarafından 2001 yılında kurulmuştur. Koçak evlendikten sonra Mersin’in Arslanköy’üne gelin

giderek köy kadınlarının yaşadıkları sorunları tüm dünyaya göstermek için, 2001 yılında “Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu”nu kurmuştur. Topluluğun sahneye ilk koyduğu oyun Remzi Özçelik’in “Taş Bademler” adlı oyunudur.

Grup, daha sonra kendi hikayelerinden oluşan bir oyun derleyerek “Kadının Feryadı” adlı oyunu sahneye taşımış Ümmiye Koçak “Hasret Çiçekler” adlı oyunuyla 2006 yılında Sabancı Uluslararası Adana Tiyatro Festivali’nde sahne almıştır.

Resim 11. Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu’nun “Hasret Çiçekleri” oyunu

Ümmiye Koçak bugüne kadar 15 tiyatro oyunu yazmış Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu ile yaklaşık 20 bin kez sahneye çıkmış, oyunlarını Türkiye’de 50 bine yakın kişi izlemiştir. Tiyatronun sahnelediği oyunlar; Hasret Çiçekleri, İki Öküz Parası, Ozon Tabakası, Hamlet-Hamit, Miktar Adayı Hasret Ana, Baba Ben Geldim’dir.

1.3.5 Kenzin (Ardıçlı,Tarsus-Mersin) Tiyatro Topluluğu

Kenzin 1200'lü yıllarda kurulan Mersin İli'nin Tarsus ilçesindeki Kenzin Köyü'nün (<https://www.yerelnet.org.tr/koyler/koy.php?koyid=248896>) nüfusu 2012 yılında 800'dür. Köyün adı Arapça “zengin” anlamında “Kenzin” iken 1954 yılında değiştirilerek “Ardıçlı” olmuştur (<https://www.tarsusakdeniz.com/haber/2012/08/08/8-koy-6739>). Kenzin Tiyatro Topluluğu 2010 yılında, Kenzin köyünde o dönem lise öğrencisi olan Erdal Türkmen tarafından köylülerin katılımıyla kurulmuştur. Köy kahvesinin bir bölümünü tiyatroya çeviren köyün gençlerinin ilk sahnelediği oyun “Kavuklu'nun Muhtarlığı'dır (Gülersoy, 2017: 58). Tiyatronun kurucusu Erdal Türkmen aynı zamanda kısa film yönetmenliği de yapmıştır (<http://www.tarsusekspres.com.tr/haber-tarsuslu-tiyatro-sanatcisi-erdal-turkmen-ayce-14511.html>).

Resim 12. İlk Oyunları “Kavuklu’nun Muhtarlığı”

Tiyatro hakkında bilgiler sınırlıdır. 28.01.2019 tarihinde köy muhtarı Duran Ali Aslan ile görüşülmüş, Aslan ekibin dağıldığını, tiyatronun kurucusu Erdal Türkmen’in köyden ayrıldığını söylemiştir (Aslan, 2019).

1.3.6 Balıklıova Köy Tiyatrosu

Balıklıova Köyü İzmir'in Urla ilçesine bağlı, nüfusu 2018 verilerine göre 1066 olan bir köydür (<http://www.nufusune.com/194839-izmir-urla-baliklio-va-mahallesi-nufusu>).

Balıklıova Köy Tiyatrosu 2011 yılında bir süredir Balıklıova'da yaşayan Dokuz Eylül Üniversitesi Sahne Sanatları Bölüm Başkanı Prof. Dr. Semih Çelenk tarafından köylülerin isteği ile kurulmuştur (<http://www.hurriyet.com.tr/kim-demis-koyde-tiyatro-yapilmaz-diye-23211046>).

“2-3 yıldır köyün sakinlerindenim. Kışın köy sessizliğe bürünüyor. Köyün yerlisi arkadaşlarımdan ‘tiyatro kuralım isteği’ geldi. Ben de elimden geldiğince katkı koymaya çalıştım ve sonunda bir çatı altında toplandık. 2011’de köy sakinleriyle tiyatroyu kurduk. Geçen yıl Oktay Arayıcı’nın RumuzGoncagül’ünü sahneledik”. (Çelenk, 2013)

Semih Çelenk köye yerleştğinde önce köy halkını tiyatro ile seyirci konumunda tanıştırmayı hedeflerken, köy halkından gelen oyuncu olma talebi üzerine 2011 yılında köylülerle tiyatro çalışmalarına başlamıştır. Başlarda köylülerin oyun metinlerini okurken bile zorlandığını ve oyun metnini düz bir şekilde okuduklarını ifade eden Çelenk, zaman içerisinde oyuncularının tavırlarını gözlemleyerek onlardan doğal tavırlarının rollerine yansıtmalarını istemiştir. Çelenk kendi ifadesi ile “gündelik hayat dramaturjisi” yapmıştır (Köse, 2019: 53).

Bugüne dek Güngör Dilmen’in Midas’ın Kulakları, Haldun Taner’in “Vatan Kurtaran Şaban”, Aziz Nesin’in “Toros Canavarı”, Turgut Özakman’ın “Resimli Osmanlı Tarihi” oyunlarını sahneleyen ekip, yeni sezona Aziz Nesin’in “Deliler Boşandı” oyunu ile devam etmektedir. Ekibin oyun sahneleyecek kapalı bir sahnesi olmamaktadır. Birlikte oyunlar önceleri eski bir düğün salonunda, oranın yıkılmasıyla da köydeki bir cafede çalışmaktadır. Oyun provaları yaklaşık 5-6 ay sürmektedir (Köse, 2019:52).

Resim 13. Balıklıova Köy Tiyatrosu’nun sahnelediği oyunlar

Bu güne kadar birçok kez sahneye çıkan Balıklıova Köy Tiyatrosu 2012 yılında direklerarası Seyirci Ödülü, 2013 yılında İzmir Rotary Ödülü ve 2014 yılında Tiyatro Gazetesi tarafından verilen “Anadolu Tiyatro Ödülleri”nde “Yılın Köy Tiyatrosu” ödülünü almıştır (<https://www.sabah.com.tr/kultur-sanat/2014/12/18/balikliova-yilin-koy-tiyatrosu-secildi>).

1.3.7 Betçeli Kadınlar Topluluğu ve Betçeli Çocuklar Tiyatro Topluluğu

Datça Yarımadası'nın Datça'nın batısında kalan bölümüne yörede Betçe adı verilmektedir. Betçe bölgesi Muğla ilinin Datça ilçesine bağlıdır. Betçe köyleri Mesudiye, Sındı, Zeytinli, Yaka, Kumyer, Çeşme, Cumalı, Yazı ve Belen köylerinden oluşmaktadır (<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=146932>). Betçeli Kadınlar ve Çocuklar Topluluğu tiyatro çalışmalarını Yazı Köyü’nde sürdürmektedir.

Yazı Köyü’nün nüfusu 2018 rakamlarına göre 626’dır (<http://www.nufusune.com/176311-mugla-datca-yazi-mahallesi-nufusu>).

Betçe yöresindeki Yazı Köyü’nde Yazıköy Tarımsal Kalkınma Kooperatifi’nin bünyesinde oluşturulan Betçe Sanat Merkezi faaliyetleri kapsamında 2014 yılında Betçeli Kadınlar Topluluğu ve Betçeli Çocuklar Tiyatro Topluluğu kurulmuştur (Gülersoy, 2017: 62).

Betçe Sanat Merkezi 2012 yılında köye yerleşen tiyatro sanatçısı Ümit Bakış tarafından kurulmuştur:

“Yazıköy’e yerleştikten kısa bir süre sonra Yazıköy Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bünyesinde, muhtarlık binasında Betçe Sanat Merkezi’ni kurduk. Sanat merkezimiz bir yönetim kurulu ile çalışıyor. Doğal başkan aynı zamanda köyün muhtarı ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifi’nin de başkanı olan Salih Bora. 2014 yılında bir şenlik düzenledik. Betçe Şenliği’nde çocuklarımız Aristophanes’in “Barış”, kadınlarımız ise Güngör Dilmen’in “Söylenceden Gerçeğe Anadolu” adlı oyunlarını oynadılar. Merkezimizde ayrıca çocuklarımız için resim kursu, yetişkinlerimiz için halk müziği korusu ve psikodrama çalışmaları yapıldı. 2016-17 sürecinde tüm çalışmalar sürerken köy yetişkinleri “Tımarhane Manzaralı Konak” adıyla bir oyun daha sergilediler”. (Bakış, 2018)

Resim 14. Aytan Kapıcıoğlu’nun yönettiği Betçe Tiyatro Topluluğu tarafından sahnelenen “Tımarhane Manzaralı Konak” oyunu

Çocuklar ve kadınlardan oluşan bu iki topluluk 8 ay süren bir eğitimden sonra 24 Mayıs 2015'te Yazıköyü'nde düzenlenen Betçe Şenliği'nde Aristophanes'in “Barış” adlı oyununu, Betçeli Kadınlar Topluluğu ise Güngör Dilmen'in “Söylenceden gerçeğe: Anadolu” adlı oyununu sahnelemiştir.

Resim 15. “Barış” adlı çocuk oyununun provalarından

Topluluk 2015 yılında, Urla Belediyesi tarafından düzenlenen 2. Uluslararası Köy Tiyatroları Şenliği'ne “Söylenceden Gerçeğe: Anadolu” adlı oyun ile katılmıştır (<http://www.milliyetsanat.com/haberler/sahne-sanatlari/datca-nin-koy-tiyatrosu-senlige-davetli/5539>).

1.3.8 Buca Kaynaklar Köy Tiyatrosu

Buca Kaynaklar, İzmir'in Buca İlçesinde bulunan Nif Dağı'nın eteklerine kurulmuş bir köydür. 1998 senesinin Nisan ayında belediye olmuştur. Şu anki nüfusu 3771'dir. Kaynaklar belediyesinin simgesi ise tarihi çınar ağacıdır. Kaynaklarda bulunan tarihi çınar ağacının yaşı uzun sürede yapılan araştırmalara göre 4500 olduğu bilinmektedir. Köy halkı ise 4500 yaşın abartılı olduğunu düşünüp 2000 yaş olduğunu düşünmektedir (<https://izmirkesif.com/buca-kaynaklar/>).

Resim 16. Kaynaklar Köy Tiyatrosu’nun “Dersimiz Ticaret” adlı oyunu

Kaynaklar Köy Tiyatrosu Pedagog Ümit Görgülü ve eşi Duygu Çokgezer tarafından 2016 yılında “Yarın Toplumsal Gelişim Eğitim Kültür ve Sanat Derneği ve Kaynaklar Muhtarlığı iş birliğinde kurulmuştur. Her yaştan katılımcıya açık olan tiyatronun ekibi şu an için çocuklardan oluşmaktadır. İlk oyunları “Kelo Büyük Patrona Karşı”da doğa ve çevre konuları işlenmiştir. Oyun Kaynaklar’da, çevre köylerde, Buca’da, Alsancak’ta, Toprak Sahne Urla Tiyatro Festivalinde, Sardes Çocuk ve Gençlik Tiyatroları festivalinde oynamıştır. Maddi imkanlar sağlandığı takdirde ekibe ait bir karavanla çevre köylere gidilip oralarda da oynamaktadır. Tiyatronun ikinci oyunu Muharrem Buhara tarafından yazılan “Sen Ben Yok Biz Varız”dır. Son oyunları “Dersimiz Ticaret” de her yaştan izleyiciye açık bir oyun olup 27 Mart 2019’da sahnelenmiştir (Görgülü, 2019).

1.3.9 Ulamış (Seferihisar) Köy Tiyatrosu

Ulamış Köyü İzmir’in Seferihisar ilçesine bağlı, nüfusu 2018 verilerine göre 2546’dır (<http://www.nufusune.com/41619-izmir-seferihisar-ulamis-mahallesi-nufusu>).

Ulamış Köy Tiyatrosu 21 kadın oyuncu, 4 erkek oyuncu ile yaşları 15 ile 75 arasında değişen 25 kişi ile 2017’de kurulmuştur. Oyuncuları; Ayşe Duruk, Aslı Esenli, Ayşe Berrin Bayus, Berkay Taşkan, Bahar Ceptuğ, Bircan Tolunay, Berfin Erdemer, Beren Çaylak, Emine Yavaş, Enis Bayus, Emine Yıldırım, Eralp Çamtepe, Gönül Özdemir, Gül Bulgurcu Çiftçi, Huriye Delen, Hatice Çamtepe, Meltem Esenli Özdek, Mehmet Coşkun, Mücella Erdurak, Nilgün Bahar, Nesrin Cangözoğlu, Özlem Çalışır, Rukiye Sezen, Rakibe Coşkun, Sevgi Yatar, Sıdika Yatar, Sevcan Keskin, Tuana Kalaycı, Yüksel Çiftçi’den oluşmaktadır (Güzel, 2019).

Resim 17. Ulamış Köy Tiyatrosu’nun “Yaşamın İçinden” oyunu

Kuruluşu Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer’in Seferihisar Belediyesi bünyesinde tiyatro eğitmenliği yapan Vedat Murat Güzel ile iletişime geçip ondan Ulamış’ta bir köy tiyatrosu kurulmasını istemesiyle gerçekleşmiştir. İlk 2 oyunları skeçlerden oluşan tiyatro, ilk büyük oyunları “Yaşamın İçinden”i birçok yerde sahnelemiştir. Topluluğun bu güne kadar gerçekleştirdiği turneler şunlardır:

- 1) İlk Sahne 7. Tiyatro Festivali Sığacık/Kaleiçi
- 2) Ulamış Köyü kahve önü sahnesi
- 3) İstanbul Maltepe Belediyesi Türkan Saylan Sahnesi prömiyer (Yaşamın İçinden-14.12.2017)
- 4) Ürkmez Can Huzurevi yaşlılarla buluşma
- 5) Ankara Çankaya Belediyesi Yılmaz Güney Sahnesi
- 6) Ürkmez Gençlik Merkezi Sahnesi
- 7) İzmir Sabancı Kültür Merkezi Ege Üniversitesi Çocuk Onkolojisi yararına
- 8) Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Zübeyde Hanım Kültür Merkezi
- 9) Ankara Zafer Koleji sahnesi genç nesille buluşma
- 10) Ulamış köy kahvesi iç sahne
- 11) İ.B.B Çağan Irmak Salonu 1. oyun
- 12) Milas Belediyesi 9. Nebi Uslu Tiyatro Festivali
- 13) Ulamış Kadın Emegi Bahçe Sahnesi
- 14) Seferihisar 8. Tiyatro Şenliği Sığacık Kaleiçi
- 15) Ulamış Köyü Dereiçi Sahne
- 16) Almanya Münih Neufahrn kasabası
- 17) Dikili Belediyesi Çandarlı Sahnesi öğretmenler günü
- 18) İ.B.B Çağan Irmak Salonu 2. oyun
- 19) Mahalle ve Köy Tiyatroları Festivali (Güzel, 2019).

Akdeniz Üniversitesi Sinema ve Televizyon Bölümü'nden mezun, Ulamış Köy Tiyatrosu oyuncularından Berkay Taçtan, Ulamış Köy Tiyatrosu'nun tanıtımını yapan bir kısa film hazırlamıştır. Filmde oyuncuların günlük yaşamı, tiyatro hakkındaki duyguları, oyunlar için yaptıkları hazırlıklar ve aralarındaki diyaloglar yer almaktadır (<https://www.sabah.com.tr/egeli/2019/01/01/koylulerin-tiyatro-macerasi-film-oldu>). Film Nijerya'daki African Smartphone ve Polonya'daki Inshort uluslararası film festivallerinde yer almış, seçkiler arasına girmiş, İngiltere'deki Lift-Off Sessions Festivali'nde ilk elemeyi geçmiştir (<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2062387410467181&set=pcb.2062387453800510&type=3&theater>).

1.3.10 Çamlı Köy Tiyatrosu

Çamlı Köyü İzmir'in Güzelbahçe ilçesine bağlıdır. Nüfusu 2018 yılına göre 1561'dir (<http://www.nufusune.com/192863-izmir-guzelbahce-camli-mahallesi-nufusu>). Çamlı Köy Tiyatrosu, amlı Köyü'nde yağayan kadınların isteğiyle, Güzelbahçe Belediye Bağkanı Mustafa İnce ve eği Nilüfer İnce'nin desteği ile 2018'de (21.12.2018) kurulmuğtır. Gurbet evik, Fatma Ataay, Ayėe zgen, Hediye akır, Meral Zop, Ayėe İnce, Nurgül İnce, Hacer Turan, Nermin Altıntağ, Semran zgen, Ayėe zmalatyalılar, Ayfer Cintosun, Gülhan Turan adlı kadınlardan oluğan ekip, Güzelbahçe Belediyesi'nde tiyatro eğitmenliği yapan Selin Akın Yardımoğlu eğitmenliğinde tiyatro alığmalarına bağlamığtır. Çamlı Köy Tiyatrosu ilk oyunları olan, stn Dökmen'in yazdığı "Komėu Köyün Delisi"ni, 27 Nisan 2019'da Güzelbahçe Atatürk Kültür Merkezi'nde sahnelemiğtir (<http://www.egeninsesi.com/haber/246489-camli-koy-kadinlarindan-tiyatro-gecesi>). Çamlı Köy Tiyatrosu kurulan son Modern Köy Tiyatrosu Topluluğu'dur.

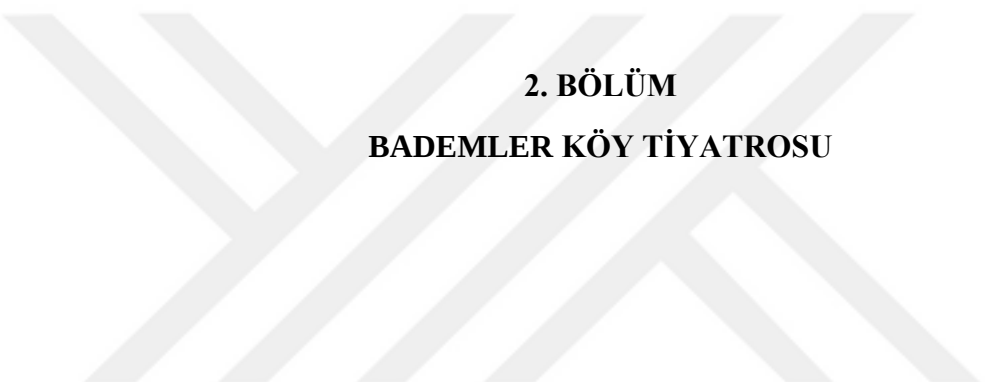

Resim 18. Çamlı Köy Tiyatrosu'nun ilk oyunu "Komėu Köyün Delisi"

Urla Belediyesi ve İzmir Bykėehir Belediyesi iç birliğinde 2014 yılından beri "Urla Köy Tiyatrosu Festivali" düzenlenmektedir (<https://www.sondakika.com/haber/>

haber-koy-tiyatrolari-urla-da-bulustu-6261344/). Festivale Bademler Köy Tiyatrosu, KaşYeşilköy Köy tiyatrosu, Mersin Arslanköy Çadır Tiyatrosu, Bademler Köy Tiyatrosu gibi köy tiyatroları katılarak Urla'nın köylerinde oyunlar sahnelemektedir. Festival, her sene temmuz ayında Yağcılar Köyü, Balıklıova Köyü, Barbaros Köyü ve Bademler Köyü'nde yapılır. Köy tiyatrolarını desteklemek amacıyla düzenlenir. Çeşitli köy tiyatrolarına ev sahipliği yapılarak köylerde tiyatro gösterimi gerçekleştirilmektedir (<http://www.visitizmir.org/tr/ilce/urla/ne-yapmali/koe-y-tiyatrolari-senligi>).

Modern Köy Tiyatroları Bademler Köy Tiyatrosu ile başlayıp Çamlı Köy Tiyatrosu ile biten bu çalışma yapıldığı sıralarda veya sonrasında yeni köy tiyatrolarının da katılacağı, belli metinler üzerinde çalışan ve tiyatro tekniğini çağdaş standartlarda, imkanları ölçüsünde kullanmaya çalışan, tiyatro sanatını tıpkı kentlerde olduğu gibi sürdürmeye çalışan 20. Yüz yılın ortalarından itibaren varlığını sürdüren amatör tiyatrolardır. Yazınsal alanda yeterince yer bulmayan, bu konudaki bilgilere sınırlı akademik çalışmalardan, röportajlardan ve gazete haberlerinden ulaşılan Modern Köy Tiyatroları bu çalışmada genel hatları ile yer bulmuş, çalışma başlığı gereği Bademler Köy Tiyatrosu'na daha çok odaklanılmıştır.

2. BÖLÜM

BADEMLER KÖY TİYATROSU

2. BÖLÜM

BADEMLER KÖY TİYATROSU

2.1 Araştırmanın Yöntemi

Tarihçi “olay” niteliği taşıdığına inandığı unsurlar dışında kalanları yazmadığında bu anlayış geçmiş, “seçilmiş tarih” haline sokar. Bu nedenle 20. Yüzyıla gelindiğinde tekrar canlanan Sözlü Tarih yöntemi belgelere dayanmayan gerçeklerin yazıya geçirilerek saklanması amaçlamıştır (Tokmak, 2016: 85, 86). Sözlü Tarih tarihin yazmadığı olayları araştırmak, bu bilgileri saklamak, tarihin söz ile ilişkisini yeniden kurmak, konu seçimini yazarın insiyatifinden kurtarmak; yazılmamış tarihi tekrar yazmak için kullanılan bir yöntemdir.

Sözlü Tarih, olaylar ve bu olayların sebep ve sonuçlarına ilişkin bir ya da birkaç kişiden sağlanan kişisel düşünceleri içermektedir (Creswell, 2013: 73). Sözlü Tarih araştırması tarih araştırmalarının yer vermediği gerçekleri ortaya çıkarma amacını taşır. Tarih kuramcıları bu güne kadar gerçekleri yazarken genellikle yöneten/otoriteyi göz önünde tutmuştur. Kimi tarihçiler tarihi anlatırken sadece yazılı kanıtlara (antlaşmalar, padişah fermanları vb.) başvurmuş, kimileri ise tarafsız gözlemlerini paylaşmışlardır. Fakat bir konu hakkındaki gerçeklere ulaşmak için bir tarihçiyle sınırlandırılmayan çokça araştırma yapmak gerekmektedir. Sözlü Tarih alanındaki kimi çalışmalarda bu yöntem için “sıradan insanların hikayesi” ifadesi kullanılmaktadır (Cömert Ötken, Kızmaz, 2014: 931). Buradaki “sıradan insanlar” tarihin yazmadığı insanları vurgulamak içindir.

Sözlü Tarih yönteminde araştırmacı problemi/konuyu belirleyerek o konu hakkındaki bilgiye ulaşmak için insanların deneyimlerine ve bilgisine başvurur. Sözlü Tarih bilinmeyen gerçekleşmiş olaylar ve durumlar hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Sözlü Tarih Yöntemi ilk önce Batı’da kullanılmış, ilk örnekleri ülkemizde 1990’larda görülmeye başlanmıştır:

“Batıda sözlü tarih çalışmalarına yönelik, modern teknolojiler de kullanılarak, ilk girişimler, II. Dünya Savaşı’nın yol açtığı maddi ve insani yıkımların boyutunu ölçmek ve anlamak için gerçekleştirilmiştir. Siyasi amaçlı bu girişimlerin ardından kendi metod ve araçlarını tanımlama uğraşı veren sözlü tarih, tarih dışındaki (sosyoloji, sosyal psikoloji, sosyal antropoloji, folklor gibi) sosyal bilimlerin kişilerle görüşme ve toplulukları gözlemleme yöntemleri arasında var olma uğraşı vermiştir. Özellikle 1960’lı yılların ortalarından itibaren sosyal ve yerel tarihçilerde yakın dönem toplum hafızasının kişilerle görüşmeler yoluyla kaydedilip tarihsel malzemeye dönüştürülmesinin önemli avantajları olduğu inancı artarak güçlenmiştir. ABD ve İngiltere’de rağbet bulan sözlü tarih çalışmaları, yine bu ülkelerin tarih araştırmacılarınca akademik bir disipline sokulmuştur. İlk yöntem kılavuz kitapları ABD’de 1960’larda yayınlanmıştır”. (Metin, 2002: 13.paragraf)

Sözlü Tarih dünyada 1950’lerden itibaren, Türkiye’de sosyal bilimcilerin, belgesel yapımcılarının ve araştırmacı gazetecilerin gündemine girmesinin ardından 1990’lı yıllarda başlamıştır. Sözlü Tarih bir yanda yazılı kaynaklarda bulunmayan farklı bilgilere ulaşmanın bir yolu iken, diğer yandan da yazılı kaynakların iktidarın ötesindeki bilgilere ulaşma potansiyeli olan bir araştırma alanıdır (Öztürkmen, 2001-2002: 115). Sözlü Tarihteki görüşme yöntemi, gazetecilerin yaptığı röportajdan farklı olarak araştırmacının derlediği bilgileri uzun soluklu bir araştırmaya kaynak olarak toplamasıdır. Bunun için araştırmacı farklı tekniklerle sorularını hazırlar ya da hazırlamaz görüşmenin gidişatına göre anlık sorularıyla bilgi toplamayı amaçlar.

Sözlü Tarih bir Nitel Araştırma Yöntemidir. Nitel Araştırma sosyal alanda kullanılabilen bir araştırma yöntemidir. Yeni konular hakkında bilgi edinmeyi sağlamaktadır. “Olaylara ve nesnelere kattığımız anlamlar onların niteliklerinden geldiğinden, hayatı anlamak için de Nitel Araştırmaya ihtiyaç duyarız” (Berg, Lune, 2015: 20). Bu yöntemin de belli kuralları, işleyişi bulunmaktadır. “Nitel Araştırma gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım, Şimşek, 2013: 19). Birçok Nitel Araştırma kuramcısı bu alanın çalışma yöntemlerini farklı şekilde ifade etmeye çalışsa da gözlem, görüşme ve analiz bu araştırma türünün işlem basamaklarının en sade tanımı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nitel araştırma kolay bir tanıma sahip gibi gözükse de doğru bilgiye ulaşmak için kendi içinde türlere ayrılmaktadır. Bu türleri Creswell “desen” olarak tanımlamaktadır (Creswell, 2013: 49). Desen çalışılacak olan birim veya analiz birimlerini belirler (Patton, 2014: 228). Nitel Araştırma Yöntemi Anlatı Araştırması, Fenomenolojik Çalışma, Kuram Oluşturma (bazı kaynaklarda Gömülü Kuram), Etnografik Araştırma, Durum Çalışması olarak beş desenden oluşmaktadır (Creswell, 2013: 70-101). Her bir yöntem kendi içinde farklı çalışma biçimlerine sahip olsa da araştırma probleminin belirlenmesi, buna dair soruların hazırlanması ve sonrasında analiz yapılması açısından her biri, genel araştırma sürecine sahiptir.

Anlatı Araştırması; Biyografik Çalışma, Otoetnografi, Yaşam Öyküsü, Sözlü Tarih olmak üzere dört yöntem geliştirmiştir (Creswell, 2003: 73). Bu çalışmada Sözlü Tarih Yöntemi kullanılacaktır. Sözlü tarihe adını veren Joseph Gould sözlü tarihe duyulan ihtiyacı şu şekilde ifade etmiştir:

“Tarihin krallar, kraliçeler, antlamalar, görüşmeler, büyük savaşlar ve Sezar, Napolyon, Pontius Pilate, Kolomb gibi mühim zevattan oluştuğunu sanıyoruz, ama bu sadece yüzeysel tarihtir ve büyük ölçüde yanlıştır. Sözlü tarihle, tarihi aşağılara indirecek, yukarılarda inşa edilen tarih yerine kısa gömleklilerin yani halkın işleri, aşkları, üzüntüleri, yaşam deneyimleri hakkında söylediklerini, bu merasimsiz tarihi koyacağım”. (akt. Cömert Ötken, Kızmaz, 2014: 931)

Araştırmacı nitel araştırma türünü belirledikten sonra, kendine bir çalışma evreni seçerek çalışmasını sonsuz olmaktan kurtarır. Nitel araştırmada çalışma evreni, araştırma evreninin bütün niteliklerini temsil eden ve ulaşılabilirliği olan, onun küçük bir modelidir. Örneklem ise evreni temsil etmek üzere çeşitli tekniklerle evren elemanlarından seçilen ve üzerinde inceleme yapılan gruptur (Özen, Gül, 2007: 395, 397). Çalışma evreni belirlendikten sonra örneklem seçilmesi araştırmaya katılacak kişilerin saptanma sürecidir.

Bu çalışmada çalışma evreni Bademler Köy Tiyatrosu emekçileri (oyuncu, yönetmen, yönetmen yakını ve seyirci) olarak belirlenmiştir. Örneklem ise “kartopu yöntemi” ile seçilmiştir. Kartopu veya zincir örnekleme çok bilgi edilebilecek kişilere veya kritik durumlara ulaşmada kullanılmaktadır: “Süreç toplumda iyi konumda olan insanlara şu sorunun sorulmasıyla başlar: Bu konu hakkında kim en çok şeyi bilir? Kiminle mülakat yapmalıyım? İnsanlara başka kiminle görüşebileceğinizi sora sora yeni bilgi yüklü durumlar elde edersiniz ve kartopu gittikçe büyür” (Patton, 2014: 237).

Bademler Köy Tiyatrosu tiyatro tarihi içinde genel özelliklerine değinilen, derinlemesine araştırma yapılmayan yöresel bir tiyatrodur. Yöresel tiyatronun araştırılması da Türk Tiyatrosu’nun gelişmesi açısından büyük öneme sahiptir (Nutku, 1976: 86). İşte bu nedenlerden pek çok amatör ya da alternatif tiyatro için yapılması gerektiği şekilde Bademler Köy Tiyatrosu’nun da tarihinin yazılması, kuruluşundan bu güne sahnelenen oyunlarının, oyuncularının, yönetmenlerinin, seyircisinin, kültürel özelliklerinin tiyatroya yansımalarının, bu tarihi yaşayanların deneyimlerinin de yardımıyla ortaya konulması gerekmektedir. Tarih yazımı ya da Sözlü Tarih yazımı basit bir anı toplamanın ötesinde kültürel ve tarihsel bir çalışmadır. Bu perspektifle Bademler Köy Tiyatrosu’nun tarihi ve gelişimine ilişkin bilgiler, hem tiyatro tarihimiz hem de kültür tarihimiz bağlamında şimdiye dek yazılı olarak sunulmuştur.

Tüm bunlardan hareketle bu tez çalışmasının amacına uygun olarak araştırma soruları şu şekilde kurgulanmıştır:

- 1) Bademler Köy Tiyatrosu’nun kurumsal olarak oluşum ve gelişimi nasıldır? (Kuruluş, yönetim, maddi imkanlar, ekonomisi)
- 2) Bademler Köy Tiyatrosu’nun repertuvar seçim ve içeriği nasıl oluşturulmuştur? Oyunların sahnelendiği mekanlar, katıldığı organizasyon, festival, yarışma vb. nelerdir?
- 3) İnanç Kültürü’nün Bademler Köy Tiyatrosu’na etkisi nasıldır?
- 4) Bademler Köy Tiyatrosu’nun kadrosu kimlerden oluşmuştur? Oyuncuları, yönetmenleri kimlerdir? Kadın oyuncu sorunu yaşanmış mıdır?

- 5) Bademler Köy Tiyatrosu'nda temsiller, turneler, seyirciler vb. nasıldır?
- 6) Bademler Köy Tiyatrosu'nun, Bademler Köyü için önemi nedir?

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular görüşmeyi yapacak araştırmanın önceden hazırladığı, yeni cevaplar halinde yeni soruların doğmasına neden olabilen cevapları “evet “ ya da “hayır” olarak kesin çizgilerle belirlenmeyen “ne” nasıl” gibi sorularla ayrıntılı cevaplar almayı sağlayan bir soru hazırlama yöntemidir (Yıldırım, Şimşek, 2003: 59).

Çalışma için iki ayrı şekilde görüşme yapılmıştır. İlki Modern Köy Tiyatroları Ekipleri'ne ulaşmak için tiyatronun yetkili kişileriyle telefon, yüz yüze, sosyal medya aracılığıyla tiyatrolarıyla ilgili genel bilgilere ulaşmak içindir. İkincisi Bademler Köy Tiyatrosu emekçileri ile yüz yüze Sözlü Tarih Yöntemi'ndeki görüşme formatında yapılmıştır. Köyde kurulan ekipleri tanımaya yönelik, Yeşilköy Halk Tiyatrosu ile ilgili tiyatronun oyuncularından Yaşar Kelek, Şeref Köyü Tiyatro Ekibi ile ilgili tiyatronun kurucularından Yusuf Şahin, Kenzin Köyü Tiyatro Topluluğu ile ilgili Muhtar Duran Ali Aslan ile telefon aracılığıyla görüşülmüştür. Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadınlar Topluluğu ile ilgili olarak tiyatronun kurucusu Hüseyin Arslanköylü ile mail ortamında, Ulaş Köy Tiyatrosu ile ilgili tiyatronun yönetmeni Vedat Murat Güzel ile yüz yüze, Kaynaklar Köy Tiyatrosu'nun yönetmeni Ümit Görgülü ile messengerda yazılı olarak iletişim sağlanmıştır. Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu, Balıklıova Köy Tiyatrosu, Betçeli Kadınlar Tiyatrosu/ Çocuklar Tiyatrosu ile ilgili bilgilere de tiyatronun kendi sitesindeki bilgilerden ulaşılmış veya tiyatro ile ilgili internette yer alan haberlerden yararlanılmıştır. Bademler Köy Tiyatrosu için ise 19 kişi ile görüşülmüş, görüşmeler yüz yüze, Ağustos 2018 ile Ocak 2019 tarihleri arasında 17 kişi ile Bademler'de, 2 kişi ile de Urla Merkez'de yapılmıştır. Görüşme yapılan kişilerin en küçüğü 2004 doğumlu, en büyüğü ise 1926 doğumludur. Yaş aralığının bu kadar geniş tutulmasının nedeni Bademler Köy Tiyatrosu'nun yaşayan en eski isminden tiyatro hakkında öğrenilebildiği kadar eskiyi, en küçüğünden ise bu günü öğrenmektir. Görüşme yapılan kişilerden 16'sı tiyatronun oyuncusu, 1'i yönetmeni, 2'si ise tiyatronun kurucusu, bu gün hayatta olmayan Mustafa Anarat'ın akrabalarıdır. Görüşme yapılan kişilerce doğum yılı,

medeni durumu, çocuk ve varsa torun sayısı, memleket ve meslek bilgilerini içeren görüşme formu doldurulmuştur.

Tablo 3. Görüşme Yapılan Kişiler

Adı-Soyadı	Doğum yılı	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı	Meslek	Memleket	Görüşme Tarihi
Zeynep Şen Sözer	1933	Eşi vefat etmiş	3	Ev Hanımı	Bademler	03.08.2018
Murtaza Oran	1955	Evli	2	Emekli Memur	Bademler	03.08.2018
Yaşar Özdil Yavuz	1957	Evli	2	Emekli Demirci	Bademler	03.08.2018
Çağlanur Yavuz	2004	Bekar	-	Öğrenci	Uzundere	03.08.2018
Gülhan Tural	1940	Evli	1	Almanya'dan Emekli	Bademler	10.08.2018
Hüseyin Kınık	1926	Eşi vefat etmiş	2	Emekli Çiftçi	Bademler	10.08.2018
Murat Uysal	1965	Evli	2	İmam	Uşak	10.08.2018
Hasan Şengül	1945	Bekar	3	Emekli öğretmen	Bademler	16.08.2018
Remzi Yaradan	1980	Bekar	-	Serbest Meslek	Bademler	31.08.2018
Çiçek Uran Gür	1975	Evli	2	Serbest Meslek	Bademler	31.08.2018
Burçin Bilginç Örgün	1989	Evli	-	Serbest Meslek	Bademler	31.08.2018
Damla Söylemez	1985	Evli	-	Kuaför	Bademler	14.10.2018
Emrah Kurtoğlu	1983	Bekar	-	Fizyoterapist	Malatya	14.10.2018
Umut Söylemez	1985	Evli	-	Tekniker	Tunceli	14.10.2018
Eylem Yaman Şen	1975	Evli	-	Yönetmen	İzmir	14.10.2018
Seyfettin Şen	1974	Evli	-	Gazeteci	Bademler	18.10.2018
Ayhan Büyükyıldırım	1941	Evli	2	Emekli Bankacı	Erzurum	01.11.2018
Tülin Büyükyıldırım	1943	Evli	2	Ev Hanımı	İstanbul	01.11.2018
Funda Öz	1972	Evli	2	Ev Hanımı	Bademler	12.01.2019

Görüşmeler, görüşme yapılan kişilerin evlerinde, köy kahvelerinde ve tiyatronun bahçesinde yapılmış görüşme bitiminde görüşme yapılan kişiden bilgilerini kullanabilmek adına izin alınmıştır. Görüşmeler ses kaydı olarak cep telefonuna kaydedilmiş, sonrasında bu kayıtlar word programında yazıya aktarılmıştır. Toplam 591

dakika 8 saniye görüşülmüştür. Bu bilgiler Microsoft OfficeWord Programında, Times New Roman Karakteri, 12 punto büyüklüğünde yazılmış, 220 sayfa sürmüştür.

Tablo 4. Görüşme Bilgileri

Yıl	Görüşme yapılan kişi	Görüşme Süresi (Dakika, Saniye)	Deşifre (Sayfa Sayısı)
1	Burçin Bilginç Örgün	21' 21"	10
2	Çağlanur Yavuz	15' 6"	7
3	Çiçek Uran Gür	24' 24"	12
4	Damla Söylemez	37' 35"	15
5	Emrah Kurtoğlu	56' 26"	16
6	Gülhan Tatal	30' 32"	13
7	Eylem Yaman Şen	41' 25"	11
8	Hasan Şengül	35' 52"	15
9	Hüseyin Kınık	38' 24"	15
10	Murat Uysal	24' 49"	9
11	Murtaza Oran	30' 29"	15
12	Remzi Yaradan	39' 22"	18
13	Seyfettin Şen	46' 48"	16
14	Umut Söylemez	29' 49"	11
15	Yaşar Özdil Yavuz	34' 52"	11
16	Zeynep Şen Sözer	40' 16"	18
17-18	Ayhan-Tülin Büyükyıldırım	35' 50"	15
19	Funda Öz	7' 48"	3
	Toplam Süre:	591' 8"	
	Toplam Sayfa Sayısı:	220	

Görüşme soruları araştırma problemleri çerçevesinde hazırlanmıştır ve 4 sorudan oluşmaktadır. Bunlar:

- 1) İnanç Kültürü'nün Bademler Köy Tiyatrosu'na etkileri nelerdir?

2) Bademler Köy Tiyatrosu'nun oyuncularını, yönetmenleri, yazarları, teknik kadrosu kimlerdir? Oyunlar nerede sergilenmiştir? Rol veya görev dağılımını neye göre yapılmaktadır?

3) Bademler Köy Tiyatrosu nasıl kalkınmaktadır? Emekçileri geçimlerini nasıl sürdürmektedir? Oyunların masrafları nasıl karşılanmaktadır?

4) Bademler Köy Tiyatrosu'nun bu güne kadar katıldığı organizasyonlar nelerdir? Tiyatro binası başka amaçlarla kullanılıyor mu? Her yıl düzenli oyun çıkıyor mu? Tiyatronun arşivi tutulmuş mu?

Sorular cevaplandıktan sonra analiz kısmında görüşme yapılan kişilerin anlattıkları bilgiler doğrultusunda kodlanmış, aşağıdaki temalar oluşmuştur. Bunlar aynı zamanda verilerin sunulacağı alt başlıklardır:

- 1) Tarihçe
- 2) Tiyatronun Sorunları
- 3) Tiyatroda Yenilik Arayışı
- 4) İlk Profesyonel Yönetmenin Gelişi
- 5) Tiyatronun Ekonomisi
- 6) Aldığı Ödüller

2.2 Bademler Köyü

2.2.1 Coğrafi Konumu, Nüfusu, Ekonomisi

Bademler Köyü İzmir'e 35, Seferihisar'a ve Urla'ya 9'ar kilometre uzaklıkta bir köydür (Kozanoğlu, 1995: 11). İzmir'in Urla ilçesine bağlı köyün kuzeyinde burunsuz çiftliği ve Pertev Paşa tepeleri, batısında Hacı Hasan Dağı, İğdelipınar, güneyinde Palamutluk ve Ulamış-Hereke Ovası, doğusunda Bakılar boğazı, Yıkık Değirmen vardır. En yakın köyler ise Turgut Köyü, Hereke, Ulamış, İhsaniye, Ovacık, Çamlı, Gölcük ve Gödencedir. Akdeniz iklim özelliklerine sahip köy, bir tepe üzerine kurulu olduğundan rüzgar almaktadır. Bitki örtüsünün yoksul olmasından dolayı köyde sulamalı tarım yapılmamaktadır (Kınık, 1979: 17,18. paragraf).

Resim 19. Bademler Köyü

Bademler Köyü Tahtacı Alevilerindendir. Padişah II. Mahmud tarafından yerleşik düzene geçirilmeye başlayan göçebe topluluklar, Kızıldağ'ın çevresine yerleşmeye başlayınca, zamanla Narlıdere, Yaka, Uzundere, Cumaovası ve Bademler köyleri oluşmuştur. 1800'lü yılların başına kadar bu bölgede göçebe yaşayanlar ağaç

kestikleri ve tahtacılıkla uğraştıkları için “tahtacılar” olarak adlandırılmıştır (Kadaifçioğlu, 2018: 73).

“Tahtacı sözcüğü yapılan bir işin, bir mesleğin adı olmaktan çok, ağırlıklı olarak bir inancı ifade etmektedir. O nedenle Tahtacılar Çanakkale Kaz Dağları’ndan başlayıp, ağırlıklı olarak güneye doğru ilerleyen Balıkesir, Edremit, Manisa, İzmir, Aydın, Denizli, Muğla, Antalya, Mersin, Adana hattındaki dağlarda ya da dağ eteklerinde yaşayan Alevilerdir diyebiliriz”. (Biçen, 2005: 99)

Tahtacıların tahta ile ilgilenmelerinin iki nedeni vardır. Bunlardan ilki tahtacıların ellerindeki en ucuz ve bol malzemenin tahta olması, ikincisi tahta evin yarı yerleşik düzeni göstermesidir (Biçen, 2005: 103). Bademler bölgesine yerleşen tahtacılar, burada yerleşik düzene geçmiş bölgedeki Badem ağaçları nedeniyle bu bölgeye “Bademler Köyü” adını vermiştir. Köyün nüfusu günümüzde yaklaşık 1400’dür (Öz, 2019: 18).

“Bademler Köyü halkı Türkmendir. Bu ad onlara Türkmenistan’dan geldikleri için verilmiştir. Türkmenistan’dan göçen Türkmenler, İran Horasanına oradan da Anadolu’ya gelip Adana, Mersin, İçel çevresine yerleşmişlerdir. 1517’ye kadar Tokat, Çorum taraflarına yerleşmeleri sürüyor. Bir kısım da Timurlenk’e geliyor. Duyduğumuza göre Timur da Türkmenlerden imiş. Bunun için bir kısmı da Timur’la birlikte gelip yerleşmişlerdir. Burada 1517’de Yavuz Sultan Selim ile Şah İsmail Safevi’nin Çaldıran’da savaşmalarına kadar yaşamışlardır. Şah İsmail’in 338’inci dedesi Muhammed’e çıkamamış ve İmam Hüseyin’in karısı da İran Şahı’nın kızıymış. Bu savaştan sonra o zamanki din ulemasının verdiği fetva ile buralara yerleşmiş olan şiilerden bir rivayete göre kırk bin, bir başka rivayete göre ise atmış bin Alevi katledilmiştir. Bundan sonra tekrar göçebe hayata başlıyorlar. Yurdun dört bucağına yayılıyorlar. Dağlarda hayvancılık ve tahtacılık yaparak geçimlerini sürdürüyorlar. Kendilerine “Tahtacı” lakabı bundan sonra veriliyor. Çok iyi bilirim ki benim annem ve babam ben küçükken tahta biçerdi. Bundan sonra 1932’de Tarım Kredi Kooperatifi’nin köye gelmesiyle babam elli liraya çevirme kredisi aldı. Tahtacılığı bıraktı, ekip biçmeye başladı”. (Hüseyin Or’dan akt. Kınık, 1979:giriş bölümü 4.paragraf)

Tablo 5. 2012 Verilerine Göre Bademler Köyü'nün Nüfusu

Yıl	Toplam	Kadın	Erkek
2012	1.512	772	740
2011	1.476	740	736
2010	1500		
2009			
2008			
2007			
2000	1.178	592	586
1990	1.007	504	503
1985	927	471	456

(<https://www.yerelnet.org.tr/koyler/koy.php?koyid=249724>)

2017 verilerine göre ise Bademler Köyü'nün nüfusu toplam 2001'dir (<https://www.nufusu.com/ilce/urla-izmir-nufusu>). 1999 yılında Bademler Köyü'nün toplumsal ve kültürel yapısını oluşturmak amacıyla Ali Kazım Öz ve Bayram Ali Şentürk'ün düzenlediği ankete katılanların %46'sı lise ve üstü bir eğitim kurumundan mezundur. Bademler Köyü'ndeki nüfusun %60'ının çocuk sayısı 1 veya 2'dir. %56'sının ailedeki kişi sayısı 3 veya 4'tür. Nüfusun %29'unun kiracı olması köyün göç aldığı göstermektedir (Öz, 2019: 33).

1962 yılında kurulan Bademler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bünyesinde yaklaşık 100 aile Almanya'ya göç etmiştir (Tutal, 2018). Halen yurt dışında köyden 150-200 kişi işçi olarak çalışmaktadır (Alp, 2007: 19).

Bademler' göç verdiği gibi göç de almaktadır. Köy dışından köye göçün nedenleri; sosyo-kültürel ve ekonomiktir. Daha çok Sivas, Tokat, Tunceli, Erzincan, Çorum, Erzurum, Malatya, Diyarbakır, Van gibi bölgelerden Bademler Köyü'ne göç gerçekleşmiştir (Öz, 2019: 34).

Köyde ekonomi ilk yıllarda tahtacılık, sonraları tarım olarak sürmektedir. Tarım faaliyetlerinin sürmeye başladığı dönemde köyün en büyük sorunu susuzluktur. Bademler halkı tütün, zeytin, ada çayı satmakta, geçimini 1960'lara kadar bu şekilde sürdürmektedir. Daha sonra Mahmut Türkmenoğlu, Murat Baran, Halil Hilmi Oral, Hasan Balyan ve Hamza Eryılmaz önderliğinde köyün kalkınması için 28 Aralık 1962 yılında "Bademler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi" kurulmuştur (Kozanoğlu, 1995: 53). Kooperatif kurulduktan sonra başlayan çiçek yetiştiriciliği de köyün ekonomik faaliyetlerine eklenmiştir (Gülersoy, Gümüş, İlhan, 2014: 441).

"Nüfusun % 5'i büyük veya küçükbaş hayvancılıkla uğraşmakta ve çok küçük oranda (% 1'i) sebze üretimi yapılmaktadır. Nüfusun yaklaşık % 60'ı ise gündelikçi ya da sigortalı olarak tarım işçiliği yapmaktadır. Temel geçim kaynağını seraların oluşturduğu Bademler Köyü, tarım dışında iş alanlarına da sahiptir. Köyde geçimini, bakkal, manav, ekmek fırını, kahvehane, pastane, kafeterya ve internet kafe gibi küçük işletmelerden sağlayanlar da vardır. Bunun dışında İzmir'de hizmetler sektöründe çalışan bir kesimin yanı sıra arazi satışından elde ettiği gelirin faiziyle yaşayan gruplar da mevcuttur. Köyün % 69'unu, geçimini topraklı ya da topraksız işçilikle sağlayan alt gelir grubu, % 21'ini tarımsal üretimin kısmen destek üretim olarak sürdürüldüğü rant ekonomisinden faydalanan üst gelir grubu olarak adlandırabileceğimiz kesim oluşturmaktadır". (Gülersoy, Gümüş, İlhan, 2014: 441)

Bademler Köyü'nün geçmişte tarım dışında diğer geçim kaynağı hayvancılıktır. 1970'li yıllarda halk ilkbahar ve yaz aylarında tütün ve bahçe tarımı ile uğraşmakta, sonbahar ve kışın zeytin, hayvancılık ve bakım işleri yapmaktadır (Kınık, 1979: 18. Paragraf).

Günümüzde ise köyde tarım ve hayvancılık ile uğraşanların sayısı azalmıştır. Köyün geçmişte uğraştığı tütün yetiştiriciliği de ekiminden satışına kadar, ondört ay sürmesi bu yüzden köylülerin para alamaması ve mal almak için kredi çekmesi nedeniyle tamamen bitmiştir. Eskiden her aile hayvancılık ile uğraşırken özellikle Almanya'ya göç döneminden sonra oradan dönen Bademlerliler hayvancılık yapmak istememiştir (Young, 2014: 66,67).

1962 yılında kurulan Bademler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi köydeki ekonominin ve mesleklerin değişiminde önemli bir rol oynamıştır. Kooperatif kurulduktan sonra köyden birçok ailenin Almanya'ya gönderilmesi ve kooperatifte seracılığın başlaması köyün ekonomisini de etkilemiştir. Köyün tarıma elverişsiz coğrafi özellikleri, seracılık faaliyetlerinden sonra tarımın gelişmesini sağlamıştır. Tarıma dayalı topluluklarda kadınlar ile erkekler birlikte çalışmaktadır fakat kadının bir başkasının yanında çalışması 1980'lerden itibaren başlamıştır ve bu gün Bademler Köyü'nde kadınların %80'i çalışmaktadır (Young, 2014: 69, 70).

Resim 20. Bademler Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Logosu

2.2.2 Sosyo- Kültürel Yapısı

Bademler Köyü bir Alevi köyüdür. Ocak olarak (Tahtacı Yan-Yatır Ocağı) Narlıdere'ye bağlı olan köyde mezhep gereği cami bulunmamaktadır. İbadetlerinin en belirginini muharrem ayında tutulan on bir buçuk günlük oruç ile niyaz almaktır (Kınık, 1979: 27. Paragraf).

Bademler Köyü'nde okuma yazma oranı %100'dür. Köy halkının yaptırdığı okul 1923 yılından beri faaliyetlerini sürdürmektedir (Alp, 200: 34). Köyün eğitime verdiği önem, kültürel yapısına da etki etmiştir. 1932'den beri tiyatro yapılmasında köyün kültürel düzeyinin yüksek olmasının da etkisi bulunmaktadır. Köyün kültürel düzeyine en büyük etkinin köy halkının inanç sistemi olduğu söylenebilir. Görüşme yapılan

kişiler Alevilik inancının köyün çağdaşlığa, sanata, eğitime düşkün olmasında etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bademler Köyü'nün kültürel yapısındaki değişim 2000'lerden sonra köyün aldığı göç ile değişime uğramıştır (Öz, 2019: 32).

Bademler Köyü'nde bir tiyatro binası, bir kütüphane bulunmaktadır (Kınık, 1979: 29. Paragraf). Köyde 1989 yılında kurulan Bademler Kültür ve Sanat Derneği, 1952 yılında kurulan Spor klübü, 1960'larda kurulduğu tahmin edilen Avcılık ve Atıcılık Klübü ile (Alp, 2007: 122-124) kendisi de Bademler Köyü'nden olan, 2003 yılında hayata veda eden, Arkeolog Dr. Musa Baran tarafından 1990 yılında köy meydanının da kurulan “Türkiye'nin İlk Çocuk Müzesi” bulunmaktadır (<https://sanatkaravani.com/ilklerin-koyu-bademler/>).

Resim 21. Bademler Köy Tiyatrosu

Resim 22. Bademler Halk Kütüphanesi

Resim 23. Musa Baran Çocuk Oyuncakları Müzesi

Bademler Köyü toplumsal yaşam içerisinde kadın ile erkeği eşit tutmuştur. Köyde tiyatroya olduğu kadar sinemaya da ilgi büyüktür. Köyde çekilen “Susuz Yaz” ve “Pembe Kadın” filmlerinden sonra Bademler halkı sinemaya önem vermiştir. Hala köy tiyatrosunda Bademler Kültür ve Sanat Derneği iş birliğinde farklı filmlerin gösterimleri yapılmaktadır. Bademler halkı ülke ve dünya gündemindeki gelişmeleri yakından takip etmektedir. Cumhuriyet’in ilanından sonra köye okuma yazma öğretmeye gelen öğretmenler Bademler halkının okumaya olan ilgisini fark etmiştir. 1990’lı yıllarda tüm yazarları köyden olan “Bademler Dergisi” yayınlanmaya başlamıştır. Ayrıca köyün 1994 yılında yayımı yapılan sonrasında ekonomik nedenlerle kapanan “İrimlik” adlı bir radyo kanalı vardır (Alp, 2007: 44).

Bademler Köyü'nde Türkiye'nin diğer köylerindeki gibi lakap kullanımı yaygındır. Türk Dil Kurumu Lakapı; “Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad” olarak tanımlamıştır (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cdf17091140a0.41225002). Bademler Köyü'ndeki lakaplar, tiyatrodaki oyuncu olarak görev alan kişilerin, tiyatrodaki rollerine göre belirlenmektedir. Lakap bir kişinin özelliğine göre belirlendiğinden köydeki bazı isimler için büyük anlam ifade eden tiyatro sayesinde bu kişiler oyunculukları ve rolleri ile anılmaktadır. Köyde oyunculara tiyatrodaki rolleri nedeniyle takılan en önemli üç lakap; Sarı Çocuk, İmam-Mirzoti ve Şadi Bey'dir. Üçü de oynadıkları oyunlardaki rolleriyle tanınmaktadır. Bu üç isimden Şadi Bey lakaplı Hüseyin Kınık, lakabıyla ilgili bir anısını şöyle anlatmaktadır:

“Öğretmenimiz vardı Mustafa Anarat. O kendi hazırladığı eserde bana Şadi Bey rolünü verdi. O rolde ben başarılı olmuşum onun için adım Şadi Bey. Bir gün Urla'ya şeye gelip gidiyoruz biz. Büyük ağabeyimle gidiyoruz. Avukatla da tanışıyoruz. Avukat diyor ki davalı şeye 'Hüseyin Kınık'ı al onu yazdır keşife'. Bodur Ali ile konuşuyor. 'Yav' demiş. 'Hüseyin Kınık' diyorlar. Kim bu? Ben ne yapacağım?' demiş. Onun üstüne hakim o zaman 'Bilmiyor musun?' demiş. Bodur da 'Bilmiyorum' demiş. 'Hadi gidelim evine' demiş. Geldi 'Seni soruyor bu. Senin adın Şadi Bey değil mi?' dedi. Velhasılı uzatmayalım köy de benim gerçek adımı pek bilmez”. (Kınık, 2018: 2)

İmam ve Mirzoti lakabıyla anılan Mehmet Ali Uran da bu isimleri oyundaki rolleri ile almıştır: “ Lakabı oyundan. İmam ama köyde cami yok. O yüzden bu lakap oyundan” (Şen, 2018: 13). “Sarı Çocuk” olarak bilinen Hüseyin Or da tiyatronun ilk oyuncularından ve yönetmenlerindendir. Köyde birçok kişi bu şekilde oynadığı rollerle anılmaktadır: “73'te Ezik Otları oynadık. O oyunda rolüm 'Ethem Dayı' idi. O oyunda oynayanlar bana hala Ethem Dayı der” (Oran, 2018: 7). Bazen de oyuncuların lakapları yeni bir rolden sonra değişmektedir. Örneğin bir rolde başarılı bulunan bir oyuncu o rol ismini lakap olarak almış, farklı bir rolde yeni bir başarı elde etmişse, lakabı son oynadığı rol kişisiyle değişmiştir:

“Bir Koray bey vardı mesela. Özgürlüğün Bedeli'nde. Ben onun kaynak işlerini yapıyordum. 'Gel bizi sen yönet Özgürlüğün Bedeli'nde' dedim.

İstanbul'da filan tiyatro kurmuş bunlar. Neyse başladı etti. Hala ararım. 'Sen kimsin?' diye sorar bana. 'Çömlekçi' derim ben de. Oyunda Çömlekçi idim ya ama benim son lakabım 'Yan Mehmet'. Bu Oyun Oynanmamalı diye bir oyun vardı. Bir kolum sakat bir bacağım kopuk. Sahnede değneklerle yürüyorum". (Yaşar Özdi1 Yavuz, 2018: 5)

Bademler Köy Tiyatrosu oyuncular1 rollerini başarı ile oynadıkları için bu roller zamanla lakapları haline gelmiştir. Köy içinde bulunan mezarlıkta hayatını kaybeden tiyatronun önemli oyuncularının lakapları mezar taşlarının arkasına yazılmıştır.

Resim 24. Oyunculardan Mehmet Ali Uran'ın (İmam, Mirzoti) mezarı

Resim 25. Oyunculardan Hüseyin Or'un (Sarı Çocuk) mezarı

Bademler Köyü'nde birçok adet, gelenek ile görenek, inanış bulunmaktadır. Bu güne kadar yapılan ve Bademler Köyü'nün kültürünü anlatan Bademler Köyü Folkloru ve Etnografyası (Kınık, 1979), Bademler Kentleşme Süreci (Varol, 2001), Bir Köy Monografisi: Bademler (Alp, 2007), Bademler Ağzı Derleme Sözlüğü ve Bademler Kültürü (Tutal, 2013), Türkiye'nin İlk Köy Tiyatrosu: Bademler (Öz, 2019) gibi çalışmalarda Bademler'deki adetlere, geleneklere, göreneklere geniş ölçüde yer verilmiştir. Bunları genel olarak şöyle özetlemek mümkündür:

Baş Bağlama: Düğün adetlerinin ikinci safhasında yapılan törenlerdendir. Gelin ailesinin rızası ile evlenmişse bu tören evlendikten yaklaşık 20 gün sonra, kaçarak evlenmişse hamile olduğu anlaşıldıktan sonra yapılmaktadır. Bu töreni özel kılan gelinin giydiği “değre” adlı giysidir. Üç etek de denilen bu giysinin bir diğer özelliği; giysiyi giyenin, öldükten sonra kefenin üzerinden değre giydirilerek gömülmesidir (Kınık, 1979: 207).

Derme Deşirme: Hastalık ve kötülüklerden kurtulmak için üç yol ağzı bir yerde el birliği ile malzemelerin ev ev, kapı kapı gezilerek toplanıp kazanlarda pişirildiği ve gelen geçen herkese dağıtıldığı törendir (Tutal, 2013: 23).

Deniz Bayramı: Deniz Bayramı Bademler Köyü'nün en özel bayramlarından biridir. Her yıl ağustos ayının 19'unda kutlanır. Bu bayramın köy için önemi eskiden tütünle, bağ ve bahçe ile uğraşan köy halkının, uzaklığı nedeniyle denize sadece yılda bir kez gidebiliyor olmasıdır. Hazırlıklar 15 gün önceden yapılmakta, Seferihisar Azmak Koyu'nda düzenlenen etkinlik için çadırlar kurulmakta, köylüler kendilerine yeni giysiler diktirmekte, kurbanlar kesilmekte kanı denize akıtılmakta, peynirli börek ve dolma yapılmaktadır (Kınık, 1979: 183). Günümüzde Bademler Kültür ve Sanat Derneği bu geleneği daha renkli hale getirmek için farklı etkinlikler de düzenlemektedir. Örneğin Deniz Bayramı etkinlikleri kapsamında köyde tavla turnuvası düzenlenmekte, kazananlara ödül verilmektedir.

Resim 26. 2018 yılında Deniz Festivali kapsamında köy meydanında düzenlenen tavla turnuvası

Keçi Gezdirme: Bademler Köyü’nde Köy Seyirlik Oyunları ile en çok benzerlik gösteren adettir. Görüşme yapılan kişiler Keçi Gezdirme’nin köyde sünnet düğünlerinde yapılan “Köy Seyirlik Oyunu” olduğunu ifade etmişlerdir:

“Düğünlerde genellikle keçi kesilir. Dana, koyun da kesilir ama bunların yanında mutlaka keşkek için bir keçi kesilir. Gezdiren hayvan dana bile olsa buna ‘keçi gezdirme’ denilir. Boynuzlarına limonlar, portakallar takılır, üzerine al serpmeye atılır, allı yeşilli kreplerle güzelce süslenir. Köyde kendini saydıran, sevdiren, komiklikleriyle tanınan kimseler kılık değiştirir. Elllerine yüzlerine boya çalarlar. Bir eşek alınır, eşeğe semer tere vurulur. Yükler, eşyalar gelişi güzel yüklenir. Bayrak dikiminden sonra çalgıyla birlikte evden çıkılır. Herkes komiklik çıkarır. Bu gösterilerde bazen göçebe yaşayan kimselerin göçleri canlandırılır. Kadın kılığına girmiş olan kirmen eğirir. Civardan gelen bu kadını kaçırlar. Yörük kabilesinin delikanlıları gider. Onları ellerindeki sopalarla döverler ve kadını alırlar. Böylece eğlenceler sürerken düğün için tutulan profesyonel çalgıcılar ve çengiller bu kervana katılırlar. Bu kervan bir kaç mahalle dolaştıktan sonra tekrar düğün evine döner. Düğün sahibi tarafından bu gösteriye katılanlara avaet (maddi değeri yüksek olmayan küçük hediye) verilir”. (Kınık, 1979: 199)

Keçi Gezdirmeye Oyunu, gösteri sırasında dövüş bölümünün sertleşmesi ve katılımcıların canını yaktığı gerekçesiyle geçmişe göre daha az oynanmaktadır.

İnanç Kültürü’nün Tiyatroya Etkisi: Bu köyde yaşayan Aleviler, Aleviliğin ibadetlerini yerine getirmek yerine Aleviliğin daha çok kültürel ve felsefi yanını benimsediklerini ifade etmiştir.

“Urla’nın Bademler Köyü Türkmen Geleneği’nden gelen, Türkmenlerin Tahtacı kolundan. Aslında Tahtacı Kültürü demek daha doğru Bademler için. Bu demektir ki Türkmen Alevileri Tahtacı ayağının dinsel değil de daha çok kültürel bölümünü almış”. (Şen, 2018:1)

Tahtacı Aleviliği’nde Şamanizm inancının kalıntılarına rastlamak mümkündür. Köyde hala varlığını sürdüren “Keçi Gezdirmeye”, “Cenazeyi kıyafet ile gömmeye” gibi adetler Şamanizm inancının Tahtacı Aleviliği’ne etkilerindendir. Görüşme yapılan kişilerden Çiçek Ural Gür Bademler halkının Şaman geleneklerini sürdürdüğünü özellikle cenazelerin köyde Şaman geleneklerine göre defnedildiğini söylemiştir. Ona göre ölen kişinin sevdiği eşyalar ile birlikte tabutla gömülmesi, mezarına şerit bağlanması Şamanizm geleneklerindendir (Gür, 2018: 2).

Yapılan görüşmelerde Alevilik inancının oyunlara veya oyunculara düşünce yapısı olarak etki ettiği üzerinde durulmuştur. Görüşme yapılan kişilerden Seyfettin Şen, Bademler Köyü’nün diğer Tahtacı köylerinden ayrılmasını şöyle açıklamaktadır: “Bademler diğer Tahtacı köylerinden de farklıdır. Onlar dinsel normlarını çok kullanır ama biz Türkmenler, Şamanizmin kültür tarafını kullanırız” (Şen, 2018: 5). Görüşme yapılan kişilerden Remzi Yaradan da Bademler Köy Tiyatrosu’na Aleviliğin etkilerinden söz ederken, inancın kültürü mutlaka etkilediğini, sanat, tiyatro ile ilgilerinin Alevi olmalarıyla bağlantısı bulunduğunu ifade etmiştir (Yaradan, 2018: 2).

Bademler Köyü kültürel anlamda sadece Tahtacı geleneğinden etkilenmemiştir. Köy kurulmadan önce bölgede yaşayan Rumlar’ın Bademler kültürüne katkısı bulunmaktadır. Köyde halen uygulanan “Keçi Gezdirmeye Geleneği” kimi görüşme

yapılan kişilere göre de Rumlar’dan kalan bir gelenektir. Keçi Gezdirme sünnet düğününe davettir. “Bazı kişiler seçiliyor ve onlara kostüm giydiriliyor. Elleri kargı veriliyor” (Gür, 2018: 3). Yine köyde yapılan Kodalak adlı hamura sarılıp pişen yumurta yemeği de Rum Kültürü’nün köye mirasıdır. Köyde oynanan çocuk oyunlarından yapılan yemeklere, kullanılan atasözlerinden, ninnilere kadar birçok alanda Rum etkisi görülmektedir:

“Burası çok eskiden Rum Köyü imiş. Bademler Köyü burada yerleşik olan Rumlarla içli dışlı, daha samimi, daha dostça, kültür alışverişinde bulunan bir yapı. Köyün etrafında bağlar vardı. Buralarda Rumlar yaşırdı. Daha sonra buralar tütün depolarına dönüştü. Örneğin: ‘Gavuru bilmezsin Yorgi’yi bilmezsin’ diye bir atasözü var burada. ‘Yorgi bizim dostumuz’ anlamında”. (Şen, 2018: 1)

Bademler halkı, Rumlarla yaşadıkları bu kültürel alışveriş sayesinde de yaşam anlayışını zenginleştirmiştir. Bademler aydın, hoşgörülü bir köy olsa da görüşme yapılan kişilerden Hasan Şengül, Bademler’in geçmişte inanç sistemleri nedeniyle çevre yerleşim yerleri tarafından ayrımcılığa maruz kaldığını ifade etmiştir. Şengül geçmişte imkanların kısıtlı oluşu nedeniyle çevre köylerin Bademler’e yakın olan Azmak Denizi’ne giderek 14 Ağustos’ta; Deniz Bayramı kutladıklarını, kendilerinin ise Alevi olmaları nedeniyle ancak 1 hafta sonra gidebildiklerini söylemiştir (Şengül, 2018: 9). Bademler ayrımcılığa uğrayacağı korkusuyla İzmir’e göç eden Türkiye’nin farklı yerlerinden gelen Alevilere de ev sahipliği yapmış, köye sonradan gelen Alevilerin de kendi kültürlerini bu köyde sürdürmelerine olanak sağlamıştır.

Köye sonradan yerleşen, Aleviliğin farklı bir kolundan olan Emrah Kurtoğlu Bademler’deki Alevilerin, Aleviliğin inanç özelliklerini değil felsefi yanını benimsediğini ifade etmiştir. Ona göre Bademler Köyü Aleviliğin felsefesini benimsediği için insanı merkez alarak, sevgi, saygı, hoşgörüyü günlük yaşamına katmış, bu durum oyuncuların oyun seçimine kadar tiyatroyu etkilemiştir (Kurtoğlu, 2018: 3).

Köye sonradan yerleşen Umut Söylemez de Aleviliğin Bademler Köy Tiyatrosu’na etki ettiğini söyleyerek bu durumun ilk olarak kadın-erkek eşitliğini

sağlamada görüldüğünü söylemiştir. Ona göre kadın ile erkeği eşit gören inanç sistemi kadının sahnede 1947’den beri var olmasını sağlamıştır (Umut Söylemez, 2018: 2).

Sahneye ilk çıkan oyuncularından biri olan Şadi Bey lakaplı Hüseyin Kınık da 1930’larda bile Bademler’in kadın ile erkeği eşit konumlandığını bunun da Alevi olduklarından kaynaklandığını ifade etmiştir:

“Şimdi bana bazı şeyler sordular. Neden Turgut Köyü’nde, Ulaş’ta yok da Bademler’de var? Dediler. Ben de dedim ki ‘Bademler Köyü Alevi olduğu için’. Biz Alevi olduğumuz için bizde kaç göç yok. Sen istediğin gibi oturuyorsun, konuşuyoruz rahat. Ulaş Köyü’nde oturamazsın böyle erkeğin karşısında bayan olarak”. (Kınık, 2018: 2)

Bademler Köyü 1826’dan beri varlığını sürdüren (Hüseyin Or’dan Akt. Kınık, 1979: 5. Paragraf), etnografik özellikleri ile adını ülkemizde duyuran, Türkiye’deki ilk tiyatro binasına sahip olan bir köydür. Diğer köylerde yapılan Köy Seyirlik Oyunlarından farklı olarak 87 yıl önce köy tiyatromuzda yeni bir dönem başlatmıştır. Çalışmanın bu bölümünde Bademler Köyü’nün coğrafi özellikleri, nüfusu, ekonomisi, kültürel yapısı tanıtılmıştır. Şimdi de çalışmanın ana konusu olan “Bademler Köy Tiyatrosu” bölümü çeşitli başlıklar altında anlatılacaktır.

2.3 Bademler Köy Tiyatrosu

2.3.1 Tarihçe

Bademler Köyü’ndeki Bademler İlkokulu’na 1928’de yılında bir öğretmen atanmıştır (Büyükyıldırım, 2018: 2). Bu öğretmenin adı Mustafa Anarat’tır. Anarat aynı zamanda 1932’de sahnelediği Yarım Osman adlı oyunla Bademler’de tiyatroyu başlatan kişidir.

Resim 27. Mustafa Anarat

Mustafa Anarat 1884 yılında Niğde'nin Bor kazasının Kemerhisar köyünde dünyaya gelmiştir. O dönemki adı “idadi” olan, bu günkü “lise” ye karşılık gelen bir meslek lisesinden mezun olduktan sonra Selanik’e “Tapu Sicil Memuru” olarak gönderilmiştir. Atatürk ile Selanik’te tanışan Anarat, sonrasında Atatürk’ün dikkatini çekecek ve eğitim seferberliğinde köylere öğretmen olarak görevlendirilecektir.

“Ulu Önder Atatürk 1881 doğumlu, Mustafa Anarat 1884, arada 3 yaş gibi az bir fark var. O yıllarda Atatürk’ün dikkatini çekiyor. Selanik’te bu görevi yaparken, Atatürk de Selanik’li ya, belki de bir işi olmuştur. Bir tanışıklık oluyor ve böylelikle takdirini kazanıyor Atatürk’ün”. (Büyükyıldırım, 2018: 2)

Mustafa Anarat, Selanik’te Melek adlı bir kadın ile tanışarak ona aşık olmuştur. Melek Hanım’ın ailesi, yaşının küçük olduğu gerekçesiyle kızlarının Anarat ile evlenmesine izin vermeyince, çift kaçarak Edirne’ye gidip orada evlenmişlerdir. Edirne’de Anarat’ın Fethiye adlı kızı dünyaya gelmiştir. Edirne’de bir süre yaşadktan sonra, İstanbul’a, oradan da İzmir’e gelerek Urla’ya yerleşen aile, Kurtuluş Savaşı başlayıp Anarat yedek subay olarak askere alınınca bir süre İzmir’den ayrılmak zorunda kalmıştır. Anarat Kurtuluş Savaşı başladığında ailesini memleketi Niğde Kemerhisar’a göndermiştir. Savaş bitince İzmir’i çok seven Anarat ailesi ile birlikte İzmir’in Urla ilçesine geri dönmüş ve buraya yerleşmiştir.

1928'e kadar Urla'da ticaret yapan Anarat, Cumhuriyet ilan edildikten sonra 1 Kasım 1928'de "Harf İnkılabı" gerçekleşince Türkiye genelinde başlayan eğitim seferberliği nedeniyle Atatürk'ün isteğiyle Bademler'e öğretmen olarak gönderilmiştir.

"Atatürk Mustafa Anarat'ı da çok sevdiğinden savaş yıllarında da onu hep yanında tutmuş. Çok iyi tanıyor, çok güveniyor. Bu eğitim seferberliği başlayınca Atatürk 'Köylü Milletin Efendisidir' diyerek köylerden başlayacaktı. Aydınlanmanın köylerden gelişeceğini bildiği için, Mustafa Anarat'ın da Urla'da olduğunu bildiğinden, Mustafa Anarat'ı bizzat kendisi Bademler Köyü'ne öğretmen olarak atıyor 1928'de". (Büyükyıldırım, 2018: 2)

Görüşme yapılan kişilerin bir kısmı Mustafa Anarat'ın köye 1926'da geldiğini bir kısmı ise 1928'de geldiğini söylemiştir. Anarat hayatta iken onunla tanışan, torununun eşi Ayhan Büyükyıldırım, Anarat'ın köye 1928'de geldiğini ifade etmiştir. Anarat, görüşme yapılan kişilerden Seyfettin Şen'in ifadesine göre Bademler İlkokulu'na atanan 3. ya da 4. öğretmendir (Şen, 2018: 2). 1928'de köye atanan Mustafa Anarat ilk olarak köylülere Latin alfabesini öğretmiştir. Okuma yazma öğrenen Bademler Köyü halkının okumayı çok sevdiğini görünce Anarat, 1930 yılında köye bir kütüphane kurmuştur (Büyükyıldırım, 2018: 5). O günün koşullarında öğrencilerine sadece okuma yazma değil hayata dair bilgiler de öğreten Anarat öğrencilerine Müzik, Beden Eğitimi, Matematik, Tarih, Coğrafya gibi alanlarda da eğitim vermiştir. Mustafa Anarat Bademler Köyü'nde halkın okuma-yazmaya istekli ve azimli olduğunu görünce köylülerin de isteği ile ilk olarak 1932'de köy meydanında Aka Gündüz'ün "Yarım Osman" adlı oyununu sahnelemiştir. Oyuncuların tamamı köy halkından oluşmuş, oyun kısa hikayelerden derlenmiştir.

"Mustafa Anarat, biraz da kabiliyeti var bu işleri biliyor. Hiçbir şey yok köyde. Kendi kıyafetleriyle oynuyorlar köylüler köy meydanında. Oyunun adı Yarım Osman olsa gerek. Bir tiyatro eseri değil tabii ama demek ki okuduğu, o dönemdeki hikayelerden derlenmiş olsa gerek". (Büyükyıldırım, 2018: 5)

Yapılan görüşmelerde ilk oyunun tarihleri ile ilgili tutarsızlıklar belirmiştir. Kimi görüşme yapılan kişiler ilk oyunun 1930'da, kimileri 1932'de, kimileri ise 1933'te

sahnelendiğini söylemiştir. Bademler Köy Tiyatrosu üzerine çalışılırken karşılaşılan en büyük zorluk, belge eksikliği nedeniyle eskiye gittikçe bilgilerin kaybolması, ya da tarihlerde yaşanan tutarsızlıklardır. İlk oyunun sahnelenme tarihi ile ilgili Mustafa Anarat'ın torunu Tülin Büyükyıldırım'ın eşi Ayhan Büyükyıldırım, ilk oyunun 1932'de sahnelendiğini, Mustafa Anarat'tan duyduğunu ifade etmiştir. Büyükyıldırım'a göre Mustafa Anarat'ın tiyatro ile o güne kadar hiçbir yakınlık kurmasına rağmen köyde tiyatroyu başlatmasında, bir dönem Selanik'te yaşamış olmasının etkisi vardır. “Büyük ihtimalle Selanik'te çalışırken, Selanik o gün dünyanın çok modern şehirlerinden birisi. Orada bir oyun seyretmiş olabilir büyük olasılıkla” (Büyükyıldırım, 2018: 7). Görüşme yapılan kişilerden Hasan Şengül de ilk oyunun tarihinin 1932 olduğunu ifade etmiştir:

“İlk oyunun tarihi ile ilgili neden belirsizlik var? Çünkü şu anda o yılları yaşayan pek fazla insan yok. 32 diyor bazıları, bazıları da 33 diyor. Örneğin ben 32 derken, babamdan dinlediğim... Babamların öğretmeni. Ben de tanıyorum rahmetli Mustafa Anarat'ı, hocamı. Onun için 32 dedim ben”. (Şengül, 2018:3)

Bademler'li köylüler, dışarıdan bir öğretmen olarak köye gelen Mustafa Anarat'ı çok sevmiş, kısa sürede onu köyden biri gibi görmeye başlayarak ona saygı duymuştur. Anarat ve Bademler köyü halkı, kurdukları bağ ile farklı inançları olan insanların birbirlerine gösterdiği hoşgörünün örneği olmuştur:

“Aslında oldukça mütedeyyim bir Müslüman, beş vakit namazını kılardı ama o tarihte insanları mezhebine göre ayıran insan bulmak çok zor. İlk hedefi insan. Dolayısıyla köylülerle o kadar sarmaş dolaş oluyor ki. Bu tiyatro sayesinde köylüler de onu kabul ediyor”. (Büyükyıldırım, 2018: 12)

Mustafa Anarat'ın köye geldiği dönemde köylüler okuma yazmayı sevip tiyatro yapmaktan hoşlanmış olsa da o dönemde birçok olumsuzluk yaşanmıştır. Mustafa Anarat tiyatro eğitimi almamış bir öğretmendir, köylüler de daha önce oyunculuk yapmamıştır, kostüm ve dekor yoktur, köyde elektrik yoktur, oyunlar gündüz sahnelenmek zorundadır, tiyatro oyunu sahneleyecek bina yoktur, provalar evlerde yapılıp, oyunlar tütün depolarında, köy meydanında sahnelenmektedir. “Yani tiyatro eğitimi olmayan bir öğretmen, tiyatro çalışmalarına başlıyor. Köylü seviyor tiyatro çalışmalarını ki o zaman bina yok. Elllerinde lüks lambalarıyla birinin evinde ya da boş

bir yerde toplanıp, çalışmalarını yapıp köy meydanında oynuyorlarmış” (Yaman Şen, 2018: 5).

Köy halkı ise daha önce hiç oyun seyretmemiştir. Tiyatronun ne olduğunu, oyunu nasıl izlemesi gerektiğini bilmemektedir. Yarım Osman’da seyirci izlediği oyunu gerçek sanmış, bunun üzerine Anarat seyircilere müdahale etmek zorunda kalmıştır:

“Halk hiçbir şey bilmiyor o zaman. Bu tür şeyleri bilmiyor. Anarat orada roller vererek öğrencilere tiyatroyu başlatıyor. Benim en büyük amcam vardı Hüseyin emmim. Onun oğlu vardı Ali Şengül. Yarım Osman oyununda kaymakam rolündeki telefon ediyor. Kaymakam da diğer amcamın, küçük amcamın oğlu Bayram ağabey. Onun da boyu küçük. Telefon eder gibi yapıyor yani elini çeviriyor. ‘Alo bana çabuk bir araba gönderin’ diyor. Araba maraba yok o zaman. Öbür büyük amcamın oğlu uzun boylu Ali Şengül ağabey. O da araba rolündeymiş. Bayram ağabey ‘Aloo direk gibi ne duruyorsun?’ diyor. Kaymakam rolündeki amca oğlu Bayram ağabey, Ali ağabeyin sırtına atlıyor. O da giderken karşısına büyük emmim dikiliyor. ‘Ulen’ diyor. ‘Eşek o kısacık boyuyla kaymakam oldu da sen deve kadar boyunla ona eşek oluyorsun!’ Mustafa Anarat hemen müdahale ediyor. ‘Amca o öyle değil. Rol icabı oluyor’ diyor”. (Şengül, 2018:4)

Mustafa Anarat’ın tiyatro yapmaya, okuldan öğrencileri ile başladığına dair bilgilere ulaşıldığı gibi onun öğrencilerle değil yetişkin köy halkı ile tiyatroyu başlattığına dair bilgiler de mevcuttur. Yapılan görüşmelerde ilk oyuncuların yaşlarına bakıldığında, Anarat’ın okuldan öğrencileri ile tiyatro yapmış olma ihtimali daha da kesinlik kazanmaktadır. Tiyatronun başladığı ilk yıllar ilkokul 3 sene sürmektedir ve öğrenciler savaş nedeniyle ilkokul eğitimine geç başlamaktadır. Sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak anlatılacak olan Bademler Köy Tiyatrosu’nun üç önemli isimlerinden Sarı Çocuk lakaplı Hüseyin Or tiyatroya 1936’da, Şadi Bey lakaplı Hüseyin Kınık 1934’te, İmam, Mirzoti lakaplı Mehmet Ali Uran ise 1933’te başlamıştır. Yakın zaman önce vefat eden Hüseyin Kınık 1926 doğumlu olduğu düşünüldüğünde tiyatroya 8 yaşında başlamıştır (Şen, 2018:4). Hüseyin Or ise bir röportajda tiyatroya 13 yaşında 1935 yılında başladığını ifade etmiştir (Or, TRT Gönül verenler, 10. Dakika, 47. Saniye). Mehmet Ali Uran da tiyatroya 13 yaşında başlamıştır. Görüşme yapılan kişilerden bazıları, ailesi ya da akrabalarının Mustafa Anarat Dönemi’nde ilkokul

çağında tiyatroya başladığını ifade etmiştir. “Anarat okuldayken ben 8, gittiğinde 11 yaşındaydım. Anarat gitti. Biz de zaten ayrıldık okuldan. 3 sene sürüyordu o zaman okul” (Kınık, 2018: 5).

Mustafa Anarat köyde kaldığı süre boyunca köylülere sadece tiyatroyu sevdirmemiş, köyde birçok düşüncenin değişmesine de katkı sunmuştur:

“O dönemlerde Mustafa Anarat köye sadece tiyatroyu getirmemiş bazı şeylere de katkı sunmuştur. Köyde olan bazı şeyleri de eleştirip değiştirmek isterken köyden bazıları ‘sen ne karışıyorsun?’ diye Anarat’a karşı çıkmış. Eskiler Anarat’ın sadece tiyatroyu değil köye çağdaşlığı da getirdiğini söylerler”. (Şen, 2018: 3)

Mustafa Anarat oyun yazmamış ve oyunculuk yapmamıştır (Kınık, 2018: 11). Bilinen oyunları yönetmiş, Bademler’den sonra farklı yerlere öğretmen olarak gitse de başka hiçbir yerde tiyatro yapmamıştır (Büyükyıldırım, 2018: 11). Mustafa Anarat önce okuma yazma öğrettiği Bademler Köyü halkı ile köyde kaldığı süre boyunca iyi ilişkiler kurmuş, köylülerin tiyatro oynamaya başladıktan sonra tiyatroyu sevmeleri nedeniyle de köyde çok sevilmiştir. Mustafa Anarat köyden 1936 ya da 37’de ayrılmıştır. Görüşme yapılan kişilerden Anarat’ın öğrencisi olan Hüseyin Kınık, Anarat’ın köyden 1937 yılında ayrıldığını ifade etmiştir (Kınık, 2018: 12). O köyden gittikten sonra, öğrencileri köyde tiyatroyu sürdürmüş ve onu bu günlere getirmiştir. Anarat köyden ayrıldıktan sonra köylüler ondan öğrendikleriyle tiyatro yapmayı sürdürmüştür. Tiyatroda yıllarını geçiren, ustalaşan oyuncular oyun yöneterek amatörce yönetmenlik görevlerini 1990’lara kadar sürdürmüşlerdir. “Mezun olanlar seiyor bu işi. Hocalarını bırakmıyorlar. Bu çocuklar büyüyor, gidiyor. Bu kültürü devam ettiriyorlar” (Şen, 2018:4-5). 1990 lardan itibaren köylüler daha iyisini yapmak düşüncesi ile profesyonel yönetmenlerle çalışmaya başlamışlardır.

Mustafa Anarat’ın torunu, görüşme yapılan Tülin Büyükyıldırım dedesini, tezcanlı, tuttuğunu koparan, insan canlısı, Atatürkçü, aydın biri olarak tanımlamıştır. Anarat eşi ile birlikte birçok çocuğun eğitim masraflarını üstlenerek onların okumasını sağlamıştır. Mütevaziliği nedeniyle ailesinden, sahip olduğu diplomalarını saklamıştır.

Aile kendisini öğretmen okulundan mezun bilmektedir. Anarat öldükten sonra dosyaları arasında Arapça birçok belge çıkmıştır fakat aile Anarat'ın aldığı eğitimleri gösteren bu belgeleri Türkçeye çeviremediğinden, Anarat'ın eğitim durumu belirsiz kalmıştır (Tülin Büyükyıldırım, 2018: 4-10). Mustafa Anarat İzmir'in Konak ilçesi Halil Rıfat Paşa Caddesi'nde ikamet ederken, 1961'de hayatını kaybetmiştir. Mustafa Anarat'ın mezarı İzmir'in Karabağlar ilçesinde, Paşaköprüsü Mezarlığındadır (Büyükyıldırım, 2018: 9).

Köye atanan Mustafa Anarat'ın köylüleri tiyatro ile tanıştırap onlara tiyatroyu sevdirmesinden sonra, köylüler Bademler Köy Tiyatrosu'na sahip çıkmış, bu oluşumu günümüze kadar taşımayı başarmıştır. İlk yönetmen Mustafa Anarat'ın köyden ayrılışından sonra yönetmensiz kalan köylüler bir süre ne yapacaklarını düşünmüşler, sonrasında yönetmeni Mustafa Anarat'ın öğrencilerinden, sahne tecrübesi olan oyuncularından seçmeye karar vermişlerdir. Anarat'ın köyden ayrılışından sonra tiyatronun ilk yönetmeni "Sarı Çocuk" lakaplı Hüseyin Or'dur. Seyfettin Şen Sarı Çocuk'un 1936'dan 1980'e kadar yönetmenlik yaptığını, baş rollerde oynadığını, ömrünü neredeyse tiyatroya verdiğini, köyde muhtarlık da yaptığını ifade etmiştir (Şen, 2018: 3). Sarı Çocuk lakaplı Hüseyin Or ise bir röportajında sahneye ilk olarak 1935 yılında çıktığını ifade etmiştir (Or, TRT Gönül Verenler Belgeseli, 10. Dakika 46. Saniye). Anarat köyden 1937 yılında ayrıldığına göre Sarı Çocuk onunla iki sene çalışabilmiştir fakat yine de kendini geliştirmeye çalışarak Bademler Köy Tiyatrosu'nun yönetmenliğini yapmıştır.

Resim 28. Hüseyin Or (Sarı Çocuk)

Sarı Çocuk’tan sonra tiyatrodaki tecrübe kazanan erkek oyuncular Bademler Köy Tiyatrosu’nun oyunlarını yönetmeyi 90’ların başına kadar sürdürmüşlerdir.

2.3.2 Tiyatronun Sorunları

Yapılan görüşmelerde köyde tiyatronun başlangıcı anlatılırken en belirgin sorun tiyatro sahneleyebilecek bir mekanın olmayışıdır. Bu durum oyuncuları zor durumda bırakmış fakat bir tiyatro binası yapma fikrini güçlendirmiştir. Bademler İlkokulu, Bademler halkı için tiyatro ile tanışma yeri olmuştur. Tiyatro binasından önce oyunların bir kısmı köydeki ilkokulda sahnelenmiştir (Sözer, 2018: 3). Görüşme yapılan kişilerden yaşça büyük olanlar bu gün park olan eski ilkokul binasındaki tiyatro yapılan yeri anlatırken; okulda belli bir sahne ya da tiyatro salonunun olmadığını, oyunların sınıfların kapısının baktığı, okul törenlerinin de yapıldığı geniş alanda sahnelendiğini ifade etmiştir.

“Özel bir tiyatro sahnesi değil. 3 odası vardı okulumuzun. Bir büyük salon, 1., 2., 3. sınıf, öğretmen odası. Orası kullanılıyordu, toplantı salonu gibi. Kış günlerinde mesela çocuklar dışarı çıkamıyor. Sınıftan sıralar alınıp konuluyordu, sahne kuruluyordu”. (Tutal, 2018: 5)

Eski okul binasının içinde oyunların sergilenmesinin yanı sıra hava koşulları daha elverişli olduğunda okul binasının duvarının yanına da seyyar bir sahne kurulmuş, gösteriler o zamanın koşullarına rağmen perdesine kadar düşünülmüş bu yükseltide oynanmıştır. Görüşme yapılan kişilerden Remzi Yaradan köyde bulunan kahvelerde (özellikle Koca Kahve olarak bilinen bu günde varlığını sürdüren Bademler'in en eski kahvesi) de oyun sergilendiğini ifade ederek, eski okul binasının çevresinde kurulan sahneyi ise şöyle anlatmaktadır: “Bir de eski mektep dediğimiz yerde şu anki parkın orada, okul duvarının yanına bir sahne kurulmuş. Genelde orada oynuyorlarmış. Resmen bir sahne kurmuşlar perdeli filan” (Yaradan, 2018: 11).

Resim 29. Eski ilkokulun bulunduğu yer. Bu gün park olarak kullanılmaktadır.

1940’larda köyün nüfusu bu günden daha az olsa da okul salonuna kurulan tiyatrodaki sahnelenen oyunlar tüm sıraları dolduracak kadar izleyiciye sahiptir. İlk oyunlardan biri olan “Gavur İmam”da salonun tamamen dolu olduğu ifade edilmektedir (Sözer, 2018: 3).

Tiyatro binası yapılmadan önce oyunlar okul dışında köylülere ait olan bütün depolarında da sahnelenmiştir. Depolar arasında en çok oyun sahnelenen yer olarak bilinen “Kocagöz’ün deposu” gözleri iri olduğu için köyde “Kocagöz” lakabını alan Mehmet Öz’e aittir. Kocagöz Mehmet’in bütün deposunda birçok oyun sahnelenmiştir.

Bademler Köyü’ndeki tütün depoları geçmişte sanatsal bir mekana dönüşme özelliğine sahiptir. Bu depolar köyde çekilen filmler için film setine dönüşmüş, depolarda film gösterimleri yapılmıştır. Kocagöz’ün deposunda sahnelenen oyunlardan bir tanesi 1949’da sahnelenen Necati Cumalı’nın “Boş Beşik” oyunudur (Tutal, 2017: 4). İlk oyunun sahnelendiği yer olan ve “Çeşmebaşı” olarak bilinen köy meydanında da oyunlar sergilenmiştir:

“Ondan sonra Çeşmebaşı’nda “Yüz Akı”nı oynamıştık burada meydanda, okulda oynadık, Kocagöz’ün tütün deposunda oynanırdık. Biz yatardık hatta palamut alınırdı parayla. O palamut çuvallarının üstünde yatardık, öyle seyrederdik eskiden”. (Oran, 2018: 5)

Resim 30. Çeşme Başı ve Köy Meydanının bu günkü hali

(<http://yagmurunpariltisi.blogspot.com/2013/07/bademler-koyu-gezimiz.html>)

Elektriğin olmadığı dönemde köylüler, gündüz farklı işlerde çalışmaları nedeniyle sadece akşamları prova yapabilmektedir. Prova için evler kullanılmıştır. Dönüşümlü olarak gidilen evlerde oynanacak olan oyunun provası yapılmış, o dönemde تنها olan köyde oyuncular karanlıkta yollarını bulmakta zorlanmış, odun közünden yararlanarak kendi ışığını üretmiştir:

“Peki çalışmalar nerede yapılırdı o zaman? Diyorlar ki ‘Toplanırdık, tekst yok, kağıtlarımıza, defterlerimize yazardık’. Elektrik yok. Gündüz tütünde, nasıl çalışacak insanlar? Eve gidiyor. Ben bizzat annemden dinledim. Dedemle tütünden gelirmiş. Sofrayı hazırlarlarmış, yemek yerlermiş. ‘Yürü Nazlı’ dermiş dedem anneme. Ocakta yanan odunu alıp dedemgille, sokakta onu

sallayarak buluyorlar yollarını. Bu arada defterlerini de alıyorlar. Kimde çalışacaklar? Diyelim ki İmam'da, onun evine giderler". (Şen, 2018: 4)

1965'li-1970'li yıllar arasında ise provalar okulda yapılmaya başlanmış, tiyatro binasının yapılması için çözümler aranmaya başlanmıştır.

Bademler Köy Tiyatrosu'nun ilk yıllarında zor koşullarda oyun sahneleyen köylüler için karşılaşılan diğer bir sorun, kadın oyuncunun sahneye çıkamamasıdır. Mustafa Anarat Dönemi'nde hiçbir kadın oyuncu sahneye çıkamamış, kadın rollerini erkek oyuncular canlandırmıştır (Büyükyıldırım, 2018: 12). Görüşme yapılan kişiler bu konuda görüş olarak ikiye ayrılmıştır. Bir kısmı, kadın oyuncunun sahneye çıkamamasının nedenini kadının sahneye çıkabileceğinin bilinmemesine bağlamaktadır. Çünkü aynı dönemde Türk Tiyatromuzda kadın rollerini erkek oyuncular canlandırmaktadır:

"Bilinmediği için. 'Bayan çıkamaz' diye değil. Sonuçta her oyunda öpüşme sahnesi yok ama o bilinmemezlikle ilgili bir şey. Yoksa çok da bağınaz olduklarını zannetmiyorum. Çünkü 40'lı yıllarda Köy Meydanı'nda ya da Koca Kahve diyoruz orada ya da okulda tiyatro izleniyor. Yan yana, kadın ile erkek yan yana oyun izliyor". (Şen, 2018: 2)

Görüşme yapılan kişilerin diğer kısmı ise tiyatronun kurulduğu yıllarda kadının sahneye çıkmasının 1930-1947 yılları arasında hoş karşılanmadığını ifade etmektedir. 1947'de Bademler köyü'nde sahneye çıkan ilk kadın oyuncu Zeynep Şen Sözer 1940'ları yaşayan bir köylü olarak o dönem köyün yapısının günümüzden daha farklı olduğunu ifade etmiştir: "İlk gösteriden sonra kadın oyuncu bulamıyorlarmış. Girmiyorlar kadınlar, gerilik. O tarihin... Geri kafalılık diyeyim. Köyümüzden biri, hep o giyermiş kadın elbisesini, kadın olurmuş". (Sözer, 2018: 2)

İlk oyuncuların Hüseyin Or kadın rollerinin erkek oyuncular tarafından canlandırıldığı dönemi şöyle anlatmaktadır:

"Bir hatıramı anlatayım askerden gelir gelmez (1945) Çolak Ali Uysal diye bir arkadaşım vardı. Bu arkadaş kara bıyıklı, genç, yakışıklı bir arkadaştı. Dedim

‘Ali benim nişanlım olur musun?’ Dedi ‘bıyıkları ne yapacağız?’ Bıyıklarını kazıdık. Bıyıkları kazıdıktan sonra oyun oynarken ‘sevgilim’ diyecek ince ses çıkaracak. İri sesi çıkınca ‘Olmaz ya olmaz. Adamdan kadın mı olur? İşte benim bıyıklar da bu yola gitti’ dedi. Bu hatırayı hiç unutmam”. (Or, TRT Gönül Verenler Belgeseli, 11. Dakika, 43. Saniye)

Bademler’de kadın oyuncu sorunu 1932’den 1947 yılına kadar sürmüştür.

1947’de Bademler Köyü Muhtarı’nın kızı Zeynep Şen “İlan Hatası” oyununda (Or, TRT Gönül verenler Belgeseli, 11.dakika 25. Saniye) ilk kadın oyuncu olarak sahneye çıkmış, 3 yıl oyunculuk yaptıktan sonra evlenerek oyunculğu bırakmıştır.

Resim 31. İlk Kadın Oyuncu: Zeynep Şen (Sözer)

Zeynep Şen Sözer o dönemde babasının muhtar olduğunu, aydın bir insan olduğunu söyleyerek köylülerin tiyatrodaki kadın oyuncuya ihtiyaç duyduğunu söylemesi üzerine babasının, kızının oyunculuk yapmasına izin verdiğini söylemektedir. Sözer babasının kendisine danıştığını onun fikrini sorduğunu, kendisinin ise kararı babasına bıraktığını söylemiştir. Sahneye çıktığında 14 yaşında olan Zeynep Şen Sözer’in oyunculğunun bitme nedeni evlendiğinde eşinin oyunculuk yapmasına izin vermemesidir:

“47-50 arası birçok oyun oynadık. Sonra 17 yaşına geldim ve evlendim. Eşimle birbirimizi çok sevdik ama evlendikten sonra beni tiyatroya göndermedi. Haklı. Bir ay ben provaya gideceğim. Ben olmayınca o evde, hanımını mı bekleyecek? Ben ona hak verdim canım. Vermesem ne olacak? Göndermiyor”. (Sözer, 2018: 4)

Bademler Köyü’nde sahneye kadının ilk çıktığı dönemlerde köyün çevresindeki yerleşim yerlerinden tepkiler gelmiştir. Birçok kişi kadının gerçekten sahneye çıkıp çıkmadığından emin olmak için Bademler Köy Tiyatrosu’nun oyunlarını izlemeye gelmiştir. Bademler Köy Tiyatrosu bu anlamda da çevre yerleşim yerlerine örnek olmuştur fakat bu süreçte bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Tiyatronun kurulduğu ilk yıllar köye yakın olan Seferihisar’da oynanan bir oyuna kadın seyircinin girmesine izin verilmemiştir. Oyuna jandarma ve bazı bürokratlar kadın eşleri olamadan gelmiştir. Oyundaki bir sevgili sahnesinde, ağanın kardeşi bu sahneyi ahlak dışı bularak oyuna müdahale etmiştir (Kınık, 20118: 3).

Zeynep Şen Sözer evlenince tiyatroyu bıraksa da köylüler de Sözer’e her zaman saygı duymuş tiyatro binasındaki kadın kulisine onun adını vermiştir. Tiyatro binasında düzenlenen bir gecede tiyatro yönetimi kendisini sahneye çıkararak tiyatroya katkısından dolayı köyün bu ilk kadın oyuncusuna plaket vermişlerdir (Sözer, 2018: 8).

Zeynep Şen Sözer köyün tüm kadınlarına örnek olmuş ondan sonra köyde kadın oyuncu sorunu yaşanmamıştır. Görüşme yapılanlardan Yaşar Özdil Yavuz örneğin 60’lı yıllarda kadınların da erkekler ile sahneye çıkmak için yarıştığını, o tarihlerde kadının ikinci planda olmadığını ve erkekler ile eşit konumda olduğunu ifade etmiştir (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 2). Görüşme yapılan Burçin Bilgiç Örgün ise köye gelen yönetmenlerden Haluk Işık’ın Bademler’de kadın oyuncularını sahneye çıkmaya teşvik ettiğini sadece kadınların oynadığı bir oyun sahneleyerek kadın oyuncularını ön plana çıkardığını belirtmiştir (Örgün, 2018: 3).

Köyde kadın oyuncuların tarihine bakıldığında ilk 15 sene kadın oyuncuların sahneye çıkmadığı görülmektedir. Zeynep Şen Sözer ile başlayan kadın oyuncu girişiminden sonra sayıları artarak kadın oyuncular da varlığını sürdürmüştür. Bu gün

ise kadın oyuncular erkek oyuncular ile eşit konuma gelmiştir. Kadın oyuncular köyde varlığını kabul ettirmiştir: “Çok geç saatlere kadar prova aldığımız oldu bizim. Zaten kendi ailem de bilir benim. Babam da oyuncuymuş zaten. Eşim çocuklarım bilir tiyatroyu ne kadar sevdiğimi. Tiyatro varsa Çiçek gider. Kimse bir şey diyemez (Gür, 2018: 8)”. Görüşme yapılan erkekler ise günümüzde kadınların köyde erkeklerden bir adım önde olduklarını söylemekte, aileler kızlarını sahneye çıkmaları için teşvik etmektedir: “İnancımıza göre kadınlar bir adım öndedir. Biz her şeyi onlarla yaparız. Onlar bir adım öndedir hep. Şiddet erkeklere uygulanır burada” (Yaradan, 2018: 4).

Bu gün Bademler’de sahneye çıkmayan insan neredeyse olmadığından (Damla Söylemez, 2018: 7) tiyatro bu köyde bir kültür mirası haline gelmiş, tiyatro ortamında herkes birbiri ile akraba ya da hısım olduğundan ekip içinde karşı cinse karşı oluşan güven problemi ortadan kalkmıştır:

“...Kimse kimseye cinsiyet ayrımı yapmadan, gayet ‘aman o kadınmış, erkekmiş, bir arada olamaz’ gibi şeylerimiz yok. Bunun da etkileri bence, ben bir kadın olarak tiyatrodan oynarken beni acayip olarak rahatlatıyor. Bir ağabeyimle zaten çoğumuz birbirimizle akrabayız bu köyde, çoğunlukla uzaktan, yakından, bir yerlerden akraba oluyoruz. Tanıdık, tanımadık herkesle oynarken, karşımda bir erkek varsa eğer ben bunu böyle, bu kültürü yaşadığım için rahat bir şekilde rolümü canlandırabiliyorum”. (Damla Söylemez, 2018: 2)

Günümüzde kadın oyuncuların sahneye çıkması köy için bir onur kaynağıdır ve erkekler bu konuda kadınları desteklemektedir. Köyde kadının sahneye çıkmasına kimsenin engel olamayacağını söyleyen görüşme yapılan kişiler böyle bir durumda tüm köyün ayaklanacağını ifade etmişlerdir (Şengül, 2018: 9).

Kadın oyuncu sorunu çözüldükten sonra tiyatro 60’lı yılların başına kadar, kendi halinde varlığını sürdürmeye devam etmiştir. 60’lı yılların başında köylüler için tam olarak köyde geçim sıkıntısının arttığı döneme denk gelişi nedeniyle olumlu fakat tiyatro için olumsuz bir gelişme yaşanmıştır: Almanya’ya göç. Almanya’ya göç edildiği süreç tiyatronun 1. Duraklama Dönemi olarak ifade edilebilir.

Bademler Köyü'nden bir dönem CHP İzmir Milletvekilliği ve Gümrük ve Tekel Bakanlığı yapmış Mahmut Türkmenoğlu'nun girişimi ile 1962 yılında Bademler'e kurulan Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ile köyün ekonomisi de gelişmiştir (Şen, 2018:7). Türkmenoğlu önderliğinde, devlet tarafından Bademler halkından gitmek isteyenlere Almanya'ya göç etme ve orada çalışma hakkı tanınmıştır. Bu nedenle 60'lı yılların sonunda köyden Almanya'ya göç başlamış, köyün nüfusu ve kültürel dokusunu değiştirecek ilk olay bu şekilde gelişmiştir:

“Mahmut Türkmenoğlu kooperatifi kurdu. 250 liraya üye olunuyordu. 62 senesinde benim oğlan doğdu o zaman kurulmuştu kooperatif. 64-65 senesinde devlet bize bu hakkı verdi. 100 aile filan gittik. Kooperatife katkı olsun diye para yatırıyordun, muhtardan Bademler'de yaşadığını ispatlıyordun, Almanya'ya gidiyordun. Biz 96'ya kadar kaldık Almanya'da. Hala gidiyoruz çünkü çocuğumuz orada. Haklarımızı da Almanya'dan alıyoruz”. (Tutal, 2018)

Zeynep Şen Sözer ise Almanya'ya göç edilen dönemde tiyatronun duraksamaya girdiğini, oyun sayısının yarı yarıya düştüğünü ifade etmiştir. Sözer'e göre geçim kaygısı nedeniyle Almanya'ya göç eden oyuncular, yurt dışından döndüğünde tiyatroya devam etmemiştir “64'ten sonra çok giden oldu. Biraz o zaman ara verdi tiyatromuz. Neden? Herkes para kazanmaya gitti ailesiyle. Tarla aldı. O ara biraz ara verdi tiyatromuz. Tamamen değil de 8 oynanıyorsa 4 misali, tahminim” (Sözer, 2018: 12).

Almanya'ya yapılan göç ile köyün nüfusu azalmış, köyün kültüründe değişim yaşanmış. Bu göçten sonra köyde, yurt dışında yaşamak isteyen kişi sayısı da artmıştır. Görüşme yapılan kişilerden Murtaza Oran'ın oğlu Viyana'da yaşamaktadır, Yaşar Özdil Yavuz'un oğlu ise Belçika'dadır. Yavuz'un oğlu müzikle ilgilenmekte, Belçika'da “Geleneksel Türk Çalgısı” olarak saz kursu vererek Türk Müziği'ni tanıtmaktadır (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 8-9).

Bademler Köyü'nde 60'lardan itibaren köyden yurt dışına olmak üzere başlayan göç dalgası, 2000'lerden itibaren de dışarıdan köye yerleşenlerle devam etmiştir. Bademler tanındıkça birçok kişinin emekliliğini geçirmek istediği ya da inanç sistemine yakınlığından ötürü daha özgür yaşamak amacıyla yerleştiği bir köy haline gelmiştir.

Bademler, dışarıdan gelenlere de kapılarını açmış, köye sonradan yerleşenler de artık kendini o köye ait hissetmeye başlamıştır.

Görüşme yapılan kişilerden İhsaniye Köyü imamı Murat Uysal 1985 yılından beri ara ara köye gittiğini, köye dışarıdan gelip yerleşenlerin de köyün bir parçası olarak görüldüğünü ifade etmiştir. Uysal bu kişilerin köy tiyatrosunu sahiplendiklerini ve ona katkı koymaya çabaladığını gözlemlemiştir (Uysal, 2018: 6).

Köye sonradan yerleşen kişiler, dışarıdan bir bakış açısıyla, köy için tiyatronun önemini daha belirgin saptayabilmiştir. Murat Uysal birçok köy gezdiğini fakat Bademler'deki kadar tiyatroya önem veren, tiyatro binası olan bir köye rastlamadığını ifade etmiştir (Uysal, 2018: 9).

Görüşme yapılanlardan Umut Söylemez, köye 15 yıl önce taşınmıştır. Bu gün kendisini köyün yerlisi gibi hissettiğini söylemiştir (Umut Söylemez, 2018: 7). Söylemez dışarıdan köye yerleşen bir insanın bu köyde ayrımcılığa uğramasının ve ötekileştirilmesinin ilk başta köyün inanç sistemine aykırı olduğunu ifade etmiştir. Aleviliğin özünde bulunan insan sevgisi Söylemez'e göre kimseyi ötekileştirmemeyi gerektiren bir tutum ile varlığını sürdürmelidir (Umut Söylemez, 2018: 7).

Bademler köyüne sonradan yerleşen görüşme yapılan kişilerdenden Emrah Kurtoğlu, köye taşındığında babasının önerisiyle köyde dolaşmaya çıktığını, bu sırada köyün gençleri ile tanıştığını, bir arkadaşının tavsiyesi üzerine köy tiyatrosunun bir provasını izleyerek köyde tiyatroya başladığını ifade etmiştir (Kurtoğlu, 2018: 2). Kurtoğlu tiyatro yapmanın köy ile bağını güçlendirdiğini, tiyatroya başlamadan önce köyde gördüğü gelişmelerin köye alışmasında etkili olduğunu ifade etmiştir:

"Köye geldiğimizde rastladığımız bir köylüye, köyden yaşayan uzaktan bir akrabamızın adresini sorduk. Bir şeyler ikram etmek istedi, motosikletine atlayıp bizi gideceğimiz yere kadar götürdü. Bu benim doğduğum yerde, Doğu'da var olan bir sıcaklık. Bunu burada görmek çok hoşuma gitti, çevreme bakarken sağımdan solumdan motosikletli kızların geçtiğini gördüm, çok rahatlar, özgürler, sonra köye yerleşmeye karar verdik". (Kurtoğlu, 2018: 4)

Köye göç eden Emrah Kurtoğlu köyde alevi-sünni olarak bir mezhep ayrımı yapıldığını gözlemlemediğini fakat dışarıdan köye yerleşen insanlar ile köyün yerlileri arasında az da olsa ayrım olduğunu ifade etmiştir:

"Bu köyde alevi olan ve olmayan kişiler arasında bir ayrım yok ama sonradan gelen insanlarla bu köyün yerlileri arasında küçük de olsa farklılık var. Bu köylü biraz içine kapanık bir köylü. Belki tarihte yaşadığı şeylerden dolayı bilemiyorum. Sanırım köye dışarıdan gelen insanlar bazı suçlar işlemiş ve köylünün tepkisini çekmiş. Bunlar olabilir. Sonuç olarak ben 12 yıldır buradayım. 12 yıldır birçok insanla görüşüyorum, 6 yıldır tiyatro ile ilgileniyorum ama küçük de olsa aidiyet sorunu yaşıyorum". (Kurtoğlu, 2018:5)

Köyden ayrılanların köy ile bağı hiç kopmamış, köye göç edenler ise köydekilerle uyum içinde yaşamışlardır. "Göç" farklı kültürleri bir araya getiren, göç edilen bölgenin kültürel yapısını değiştiren bir olgudur. Bu nedenle Bademler Kültürü'nün değişebilir bir yapıda olduğunu ve çeşitlilik içerdiğini söylemek mümkündür. Aynı zamanda tiyatro herkese kapılarını açması sebebiyle Bademler'in başlardaki gibi sadece yerlilerinden oluşan oyuncu kadrosu da değişime uğrayarak dışarıdan gelenlerle zenginleşmiştir.

Bademler Köy Tiyatrosu'nun 60'lardaki Almanya'ya göç dalgası nedeniyle tiyatrodaki yaşanan Duraklama Döneminden sonra, 2. Duraklama Dönemi 1980 İhtilali'dir. Bu dönemde köyden birçok kişi cezaevine girmiştir. Olaylarla ilgili görüşme yapılan kişilerin net bir şekilde hatırlayamadığı tarihler tiyatronun bu 2. Duraklama Dönemi'ni açıklarken de belirtmiştir. Görüşme yapılan kişiler o dönemde yaşanan duraklama süresini tahminde bulunarak ifade etmiştir. Kimi görüşme yapılan kişi köyde tiyatroya 5-6 yıl ara verildiğini söylemiştir: "80 ile 86 arasında tiyatrodaki hiçbir faaliyet yok. Darbe bizim köyü o kadar etkilemiş ki gerek köyden gerek köy tiyatrosundan birçok kişi o dönemde siyasi tutukluluk yaşamış" (Yaradan, 2018: 15).

Kimi görüşme yapılan kişiler ise 1980 Darbesi'nden sonra Bademler'de tiyatroya 7-8 sene ara verildiğini ifade etmiştir (Şengül, 2018: 3). Tiyatronun bu

dönemde duraklamaya girmesinin tek nedeni köyde yaşanan tutukluluk halleri değildir. Köyde yaşayıp hüküm giymeyenler de mevcut iktidarın isteklerine boyun eğmemek için köyde bir süre tiyatro yapmamıştır:

“12 Eylül Darbesi ile birlikte isteniliyordu ki Vatan, Millet, Sakarya tarzı oyunlar oynansın. O da bize uymuyordu. Bizim istediğimiz oyunlara da müsaade edilmiyordu. Sanıyorum 7-8 sene bir ara oldu. Sonra yine istediğimiz konuları seçme olanağı bulduk”. (Şengül, 2018: 3)

2. Duraklama Dönemi’nden sonra ilk oyun 1986 yılında oynanmıştır. Oyunun adı “Unutulmayan Hatıralar”dır (Öz, Oğuzer, Oran Oyun Arşivi). Bu oyundan sonra 90’ların başına kadar Bademler’li yönetmenlerin yönettiği oyunlar oynanmaya devam etmiştir.

Bademler Köy Tiyatrosu’nun en büyük sıkıntılarından biri de ilk yıllarda sahnenin olmayışıdır. 1960’lara kadar gelen ve geride yaklaşık 28 yılını bırakan bir tiyatro için daha ciddi bir hal almıştır. Almanya’ya göçten sonra nüfus da giderek azalmıştır. Köylüler bir tiyatro binası yaptıracak maddi güçlerinin olmadığını düşünmektedir. “Köylü tahminim 400-450 kişi yaşayan. Bir köyde ne kadar para olabilir? Şöyle bir çözüm bulunuyor; tiyatrocular, köylüler bina yapımında çalışacaklar emeklerini verecekler” (Şen, 2018: 6). Köylüler bina yapımında gönüllü olmuştur fakat hala gerekli finans bulunamaz. Mahmut Türkmenoğlu üniversitede okurken köydeki tiyatro binası ihtiyacı nedeniyle inşaat mühendisliğinde okuyan arkadaşlarına, içinde kursların da yapılabileceği odaların bulunduğu, yapı olarak Halkevlerine benzer bir tiyatro binası planı çizdirmiştir. Arazi ayarlanmış fakat gerekli finans yine sağlanamamıştır (Şen, 2018: 6).

Görüşme yapılan Hüseyin Kınık ise tiyatro binasının yapılma sürecini, o dönemi yaşayan biri olarak şöyle anlatmıştır:

“Bizim Musa Baran arkadaşımız arkeolog, onun arkadaşı mimar Uğur bey ‘ben bir plan çizeyim buraya’ demiş. Bir hayırsever çıkarsa yaptıracamız hani. Biz oradan yardım buradan yardım, pencere seviyesine kadar yaptırдық.

Sonrasını Durmuş Yaşar tamamladı. Yıldız Kenter de çok yardım etti pencere seviyesine getirene kadar". (Kınık, 2018: 6)

Necati Cumalı'nın 1950'lerde Urla'ya gelişi ve Bademler'i tanıdıktan sonra buraya ait bir senaryo yazması ve Metin Erksan'ın da 1963'te Susuz Yaz adlı filmi çekerek bu filmde figüran olarak köylüleri de oynatmasıyla, Bademler Köyü tanınır hale gelmiştir. Köye gelen ünlü isimler köyün tiyatroya verdiği önemi öğrenmişler ve bina yapımına destek olmak istemişlerdir:

"Milli Piyango düzenliyorlar Susuz Yaz'ın ekibi. Bir süre, 1.5 sene falan bekleniyor. Milli Piyango adı altında para toplanıyor, yani çekiliş yapılıyor Bademler Köy Tiyatrosu'na ama para gelmiyor. O zaman Halk Evi'nin başkanı olan Gülhan ablanın (Gülhan Tural) kocası gidiyor Hülya Koçyiğit'ten parayı alıyor. Artık yetebildiği kadar. 65'te filandır bu. Susuz Yaz'ın ekibi de para topluyor Milli Piyango adı altında. Ne kadar toplanılmışsa alınıp getiriliyor". (Şen, 2018: 6,7)

Aynı zamanda fuara tiyatro oynamaya gelen ekiplerin de dikkatini çeken Bademler Köyü için sanatçılar köyde tiyatro binası yapılmasına yardım etmek için seferber olmuşlardır. Bina yapımı için birçok tiyatro grubu destek olmuştur. Özellikle Yıldız Kenter, Haldun Dormen gibi usta sanatçılar ilk temsillerinden elde ettikleri geliri tiyatro binası yapılması için köye göndermişlerdir (Şen, 2018: 6).

60'lı yıllarda köyde sanat işleriyle ilgilenen "Gençlik Birliği" adında bir platform bulunmaktadır. Yıldız Kenter bu platforma tiyatro binasının yapılması için destekte bulunmuştur (Yaradan, 2018: 16). Sonunda tiyatro binası, köylülerin emeği, Yıldız Kenter, Haldun Dormen gibi sanatçıların sağladığı maddi destek ile binanın pencere seviyesine kadar getirilmiş, pencere kısmından itibaren de Yaşar Holding'in kurucusu Durmuş Yaşar tarafından tamamlanmıştır. "Durmuş Yaşar'ın Bademler'e yakın yerde bir çiftliği var. Geliyor o tiyatronun çatı ve pencere kısmından itibaren yapıyor. Böylece bina 1969'da bitiyor" (Şen, 2018: 6). Geçmişten günümüze kalan bir belgede Durmuş Yaşar tiyatronun açılış konuşmasını yaparken tiyatronun 140.000 liraya mal olduğunu söylemiştir (Belge Bademler Köyü'nden Remzi Kaya tarafından 19 Mayıs 2019'da Selin Akın Yardımoğlu'na verilmiştir).

Köy tiyatrosu binası nihayet 12 Kasım 1969'da açılmıştır. Artık provalar ve tüm gösteriler binada yapılmaktadır. Tiyatro faaliyetleri ve diğer kültürel etkinlikler bu binada yapılmaktadır. Her sene yılda 3-4 oyun çıkmaktadır ve oyunların ilk temsili 1999 yılına kadar köyün kuruluş yıl dönümü olan 6 Mayıs'ta gerçekleşmektedir (Şen, 2018:1).

Binanın yapılışı ile birlikte tiyatro, köyde daha da gelişmiştir. Çünkü bir tiyatro sahnesinde çalışmak oyuncuların sahne tekniğini de öğrenmelerini sağlamıştır. Provalar ilk yıllar elektriğin de olmaması nedeniyle gündüz yapılırken bina yapıldıktan sonra akşamları tiyatro binasında yapılmıştır. Oyunlar da ilk yıllardaki gibi gündüz değil, akşamları sahnelenmeye başlamıştır. Tiyatro salonu görüşme yapılan kişilerden Seyfettin Şen'e göre birçok profesyonel salondan daha iyi durumdadır.

İtalyan Çerçeve Tiyyatro Sahnesi olma özelliği taşıyan Bademler Köy Tiyatrosu başlarda seyirci koltukları yerine okul sırası kullanıldığından 230 kişilik, seyirci koltukları takıldıktan sonra ise 150 kişilik hale gelmiştir. Sahne ölçüleri 6 metre en 7 metre boy civarındadır (Şen, 2018: 6-10). Binanın ısısı ilk yıllarda 2 adet kömür sobası ile sağlanmış yakacağı köylüler tarafından temin edilmiştir. Bu gün binanın ısısı klima ile sağlanmaktadır. Kostümlerin konulduğu iyileştirilmesi gereken bir kostüm deposu vardır (Damla Söylemez, 2018: 9, 11). Dekorlar da depoda muhafaza edilmekte, sürekli olarak kullanılmaktadır (Çağlanur Yavuz, 2018: 7).

Tiyatro binasında iki de kulis bulunmaktadır. Bunlardan biri kadınlar diğeri erkekler içindir. Kadın kulisi köyün ilk kadın oyuncusu olan Zeynep Şen Sözer'in adını taşımaktadır (Sözer, 2018: 8), diğetine ise köyün ilk oyuncularından,1 Mart 2019 tarihinde hayatını kaybeden Şadi Bey lakaplı Hüseyin Kınık'ın ismi verilmiştir (Örgün, 2018:3). Tiyatronun girişinde, sahnelenen oyunlar ve oyuncuların fotoğrafları bulunmaktadır (Sözer, 2018: 17). Binada bir de mutfak bulunmaktadır ve binanın tüm temizliği köylülerce yapılmaktadır: “Buranın temizliğini de biz kendimiz yapıyoruz. Bir kere ben mutfağı temizlemiştim. ‘Sen küçüksün’ diyerek sadece bardakları götürmemi

istemişlerdir. Ortallığı toplayıp, paspas yapmıştım. Severekek yaptım sonuçta oranın temiz olması gerekiyor”. (ağlanur Yavuz, 2018: 5)

Görüşme yapılan kişilerden Emrah Kurtoğlu, binanın seyirci oturma düzeninde koltuklarda numara olduğunu, en ön sıranın P ile numaralandığını çünkü buranın protokol olduğunu, diğer kısımların ise A’dan Z’ye harfler ile başlayıp numaralandırıldığını, bilet satışına bağlı olarak her seyircinin bilet üzerinde yazan harf ve numaraya göre oturduğunu ifade etmiştir. 150 kişilik salon dolduğunda, koridorlara sandalye konulmaktadır. Bademler Kùltür ve Sanat Derneği’nin bina ile ilgili yeni projesi köy dışından gelen konuklar için kalınabilecek, tiyatroya eklenecek bir ek binanın yapılmasıdır (Kurtoğlu, 2018: 12, 14).

Tiyatro binası sadece Bademler Köy Tiyatrosu’nun oyunlarının sahnelendiği bir yer değildir. Binada farklı etkinlikler de gerçekleşmektedir. 15 Temmuz 2016’dan sonra Türkiye genelinde ilan edilen OHAL nedeniyle, köy meydanlarında düğün yapılmasının yasaklanması üzerine Bademler Köyü’ndeki düğünler tiyatronun bahçesinde gerçekleşmektedir (Yaradan, 2018: 14). Köy Tiyatrosunun oyunları dışındaki etkinliklerden cüzi bir miktar para alınmakta ve bu gelir Mahmut Türkmenoğlu Kooperatifçilik Vakfı’na aktarılmaktadır. Vakıf yeni kurulduğu için (2015) vakıfa bu şekilde gelir sağlanmakta, bina kirasından elde edilen gelir ile tiyatronun elektrik, bakım, onarım gibi işlemleri karşılanmaktadır (Örgün, 2018: 8). Mahmut Türkmenoğlu Kooperatifçilik Vakfı’na bağlanmadan önce bina, İzmir ili Urla İlçe belediyesine bağlıdır. Tiyatro binası 1 yıllığına Urla Belediyesi’nden kiralanmıştır (Yaradan, 2018: 14). Bademler Kùltür ve Sanat Derneği Başkanı Remzi Yaradan, Urla Belediyesi’nin Bademler Köy Tiyatrosu Binası’na destekte bulunmadığını ifade etmiştir: “Belediyenin hiçbir faydası yok. Belediye, bazı zamanlarda sosyal medyada olsun, yerel gazetelerde olsun, hiçbir faydası olmadığını belirttiğimiz zamanlarda geldiler yaptılar. 4 defa ödenmediği için binanın elektriği kesildi” (Yaradan, 2018: 10).

Bademler Köy Tiyatrosu Binası’nda Kùltür ve Sanat Derneği’nin işbirliğinde konserler, misafir tiyatro ekiplerinin sahnelediği oyunlar, derneklerin genel kurulları,

anma geceleri düzenlenmektedir. Bademler İlkokulu'nun sahnesi olmaması nedeniyle okulun gösterileri için de tiyatro binası kullanılmaktadır (Gür, 2018: 10).

“Binamızda anma geceleri de düzenliyoruz. Mesela 6 Mayıs'ta üç fidanımızı anıyoruz. Biri şiir okumak istiyor, biri türkü söylemek istiyor. O zaman buraya yer döşegi konseptiyle mumlar, ne bileyim birkaç görsel şey koyuyoruz. Uğur Mumcu'yu anma geceleri, şiir geceleri de yapıyoruz”. (Damla Söylemez, 2018: 13)

Hasan Şengül Bademler Kültür ve Sanat Derneği Başkanı olduğu dönemde tiyatro oyunlarını sahnelemelerinin dışında dışarıdan da birçok etkinliğe ev sahipliği yaptıklarını, şairleri, müzik ve farklı tiyatro topluluklarını çağırdıklarını ifade etmiştir (Şengül, 2018: 12). Binada düzenli olarak film gösterimleri de yapılmaktadır (Oran, 2018: 13). Semah, bağlama kursu gibi kurslar da verilmektedir (Umut Söylemez, 2018: 11).

Görüşme yapılan ve tiyatronun son yönetmenlerinden Eylem Yaman Şen, binanın bakımını köylülerin üstlendiğini, köylülerin diğer işleri ile ilgilenmek zorunda olması nedeniyle binayı sürekli açık tutacak, içeri düzenleyecek birine ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir (Yaman Şen, 2018: 11).

Tiyatro Binası, Bademler'in en önemli simgesidir. Sanatı ibadet gibi gören, sanatın kendilerini iyileştirdiğini ifade eden köylüler için tiyatro binası bu sağaltımı gerçekleştirebildikleri yerdir: “Bize Camii var mı dediklerinde biz ‘Camimiz yok ama tiyatromuz var’ diyoruz” (Şengül, 2018: 12). Köy tiyatrosu binası köyün ibadethanesi olarak görülmekte ibadetin de sanat yoluyla yapıldığı ifade edilmektedir: “Bizde Cemevi, Kilise, Camii yok ama tiyatro var. Bizim için orası kutsal. Dini anlamda söylemiyorum kültürel” (Şen, 2018: 6). Bina aynı zamanda düğün, sünnet gibi kültürel etkinliklerin de yapıldığı yer haline gelmiştir ve köylüler burayı ikinci evi gibi görmektedir. Görüşme yaptığımız 14.10.2018 tarihinde köyden müzisyen bir genç tiyatro salonunda bir şarkısına klip çekmiştir.

Köy Tiyatrosu Binası köylülerin büyük emekleri sonucu yaptırılan, köyün tanınırlığını arttıran, köylüleri sanatsal doyuma ulaştıran bir mekan haline gelmiştir.

Tiyatronun diğer sorunu arşivinin olmayışıdır. Bu nedenle Bademler Köy Tiyatrosu'nun tarihçesi ile ilgili kaynaklara ulaşmak çok zordur. Tiyatronun emekçileri ile yapılan görüşmeler sonucu tiyatrolarının en büyük eksiğinin tiyatro ile ilgili belge, fotoğraf, afiş vb. bilgilere ulaşmak olduğu saptanmıştır. Görüşme yapılanlardan, tiyatronun kurucusu Mustafa Anarat'ın torununun eşi, Ayhan Büyükyıldırım, Anarat ile ilgili belgelerin eksik olmasının kendilerinin de doğru bilgiye ulaşmasına engel olduğunu, Anarat'ın anlattıkları dışında Bademler Köy Tiyatrosu ile ilgili kendilerinde bile belge olmadığını ifade etmiştir. Büyükyıldırım, biraz Anarat'tan dinlediklerinden biraz da Anarat'ı araştırarak bu günkü bilgilere ulaşmıştır (Büyükyıldırım, 2018: 3). Büyükyıldırım bu konuda Bademler'i de eleştirerek köy tiyatrosu binasının fuaye bölümüne Mustafa Anarat yerine başka birisinin fotoğrafının asıldığını belirtmiştir (Büyükyıldırım, 2018: 8).

Görüşme yapılan kişiler kendilerine tiyatronun arşivi olup olmadığı sorusu yöneltildiğinde fuayedeki afiş ve fotoğraflardan söz etmişlerdir fakat 87 yıllık bir tarih için bu veriler yetersizdir. Köyde yaşayan köye sonradan yerleşen Naime Oğuzer ile köylülerden Ali Kazım Öz, Murtaza Oran köylülerle görüşerek ya da kendilerinin tanıklık ettiği tiyatro oyunları ile ilgili bir arşiv çalışması gerçekleştirmişlerdir.

Resim 32. Naime Oğuzer ile kendisinin hazırladığı Bademler Köy Tiyatrosu Arşivi'ne Bakarken

Bu çalışma tiyatro 1932’de kurulmasına karşın 1936’dan başlamakta, 1980’lere kadar oyun bilgilerinde eksiklikler ve atlamalar görülmektedir. Görüşme yapılan kişilerden Gülhan Tural Boş Beşik oyununu hangi tarihte sahnelediğini hatırlamamakta 1963’ten önce olduğunu ifade edebilmektedir. Bu oyun ile birlikte Aydın/ Ortaklar’a giden Tural oyunda eşi ile oynadıklarını, tiyatro ile ilgili tek fotoğraflarının bu turnede çekilen fotoğraf olduğunu onu da Almanya’da kaybettiklerini ifade etmiştir (Tural, 2018: 12). Tiyatronun eski oyuncularında Bademler Köy Tiyatrosu’na dair anılar dışında bir belge kalmamıştır. Yeni kuşak oyuncular tiyatronun arşivi ile ilgili eksiklikleri görerek kendileri bu durumu düzeltmek için günümüzde her oyuna ait belgeyi saklamaktadır. İlk yılların teknolojik olanakları oyunların görüntüsü olmasını engelse de oyunlar ile ilgili hiçbir bilginin yazınsal olarak bulunmaması tiyatronun en büyük sorunlarından. Bademler Köy Tiyatrosu’nun günümüze ulaşan ilk video görüntüsü 1997 yılında TRT Gönül Verenler programında yayımlanan “Bu Oyun Oynanmamalı” dır. Programda oyun ile ilgili görüntüler yanında Bademler Köy Tiyatrosu da anlatılmaktadır.

Resim 33. Ali Öz, Naime Oğuzer ve Murtaza Oran’ın hazırladığı Bademler Köy Tiyatrosu Oyun Arşivi

Arşivde iyileştirmeye gidilme çabaları günümüzde de Bademler Kültür ve Sanat Derneği ile oyunlarda görev alanlar tarafından sağlanmaya çalışılmaktadır. Dernek ve oyunda görevliler oynanan oyunların bilgilerini ve belgelerini kayıt altında tutmaktadır: “Bademler’in arşivi var ama toplayamadık. Mesela ben 99’dan beri oynanan bütün oyunların afişlerini büyüttüm, çerçevelettim ama 4 tanesini bulamadım. Kendi oynadığım oyunun bile, 2001’de oynadığımız Kubilay’ın afişi bende yok” (Yaradan, 2018: 14).

Umut Söylemez de tiyatronun arşiv sıkıntısı çekmesinden rahatsızlık duymaktadır. (Umut Söylemez, 2018: 9).

Görüşme yapılan kişilerden Damla Söylemez kendi imkanları ile son oyunların afişlerini biriktirdiklerini, köye gelen araştırmacıların eski oyuncularla yaptıkları görüşmeleri kayıt altına alarak geçmişe dönük bir arşiv oluşabileceğini düşünmektedir. “Beyinlerde, zihinlerde var. Hüseyin Kınık Zeynep Şen, onların kafalarında var. Sizler de böyle yazıya dökerseniz bizler bizdeki hatıraları dökersek ancak o zaman olur” (Damla Söylemez, 2018: 14).

Son 20 yıldır sahnelenen oyunların afişleri, ekibin bilgisi, oyundan fotoğraflar tiyatro binasındaki fuayede durmakta gelen izleyicilere burada gösterilmektedir (Gür, 2018: 11). Tiyatronun arşivinin günümüze ulaşmamasının diğer nedeni; tiyatroyu araştırmak için köye gelen kişilerin köylülerden belgeleri toplaması, köyden ayrıldıktan sonra belgeleri iade etmemesidir: “Yıllardır sizin gibi öğrenciler, gazeteciler geldi hep, belgeleri götürdüler. Kalanlar da Naime hanımda kaldı” (Şen, 2018: 11).

Naime Oğuzer köy tiyatrosunun arşivini oluşturmak için yıllardır çaba sarf eden bir gönüllüdür. Görüşme yapılan kişilerden, tiyatronun oyuncusu Murtaza Oran da yaşadığı bir durumu şöyle anlatmaktadır:

“Her sene kim elinde ne varsa getirsin diye duyuru yapıyoruz ama başta ben vermek istemiyorum yani. 2006’da CNN Türk kanalında 5N1K Bademler’e ayırdı bir programını. Orada gazetecinin birisi benim oğlana demiş ki ‘elinizde ne varsa getirin’. Benim oğlan da vermiş. Gidiş o gidiş. İçinde gazete küpürleri, el ilanları, neler neler vardı”. (Oran, 2018: 14)

Bademler Köy Tiyatrosu’nun bu gün en büyük sorunu arşivinin saklanmamasıdır. Özellikle kuruluş yıllarında oynanan oyunlar eksik ya da yanlıştır. Tiyatro ile ilgili belgelere ulaşamadığından eski oyuncular ile yapılan görüşmelerden akılda kalanlar günümüze kadar ulaşsa da aynı oyunda oynayan kişilerle görüşüldüğünde bilgilerde çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Bazı görüşme yapılan kişiler bir oyunun tarihini farklı bir şekilde söylerken, bazıları da başka bir tarih vermektedir. Oyuncuların isimlerinde de aynı durum geçerlidir. Bazı oyunların yönetmenleri hatırlanmamaktadır. Bu durum tiyatronun tarihçesi için büyük bir kayıptır. Bu günün oyuncuları geçmişte yaşanan belge eksikliğinden üzüntü duyarak bu gün oynanılan oyunların belgelerini saklamakta, Bademler Kültür ve Sanat Derneği her oyunun afişini tiyatro binasına asmaktadır. Tiyatronun arşive sahip olması ile ilgili yapılanlar yeterli değildir. Köye gelen araştırmacıların belgeleri köylülerden alıp geri vermemesi gibi bir durum her dönem yaşanabileceği gibi tiyatronun arşiv kısmının bu konuda uzman, profesyonel kişiler tarafından yapılması tiyatronun geleceğe aktarılması açısından daha sağlıklı olacaktır.

2.3.3 Tiyatroda Yenilik Arayışı

Bademler Köy Tiyatrosu Anarat gittiğinden beri tiyatrolarını sürdürmek ve ileri taşımak için sürekli yenilik arayışına gitmiştir. Tiyatrodaki en büyük yeniliklerden biri 90’ların başında köye profesyonel bir yönetmenin gelişi gibi gözükse de bundan önce tiyatronun üyelerinin verdiği mücadele de azımsanmayacak ölçüdedir. İlk yönetmenin gidişinden sonra kendi aralarında toplanarak önce tiyatrolarını nasıl sürdüreceklerini düşünmüş yönetmenlerini kendi aralarından seçtikten sonra da oyunlarını nasıl daha başarılı kılacaklarını araştırmaya başlamışlardır.

Bademler Köylüleri öncelikle oyun seçimlerini değiştirmeleri gerektiğine inanmışlar bunun için oyunculuk ve oyunlar üzerine kitaplar okumaya başlamışlardır (Kınık, 2018: 6) fakat oyun seçimi yapmak için kendilerini yeterli görmeyerek bu konuda uzman birilerinden destek almaları gerektiğine karar vermişlerdir. “İzmir Şehir Tiyatrosuyla temasa geçtik ilk büyük oyun dediğimiz Paydos’u oynadık” (Or, TRT Gönül Verenler Belgeseli 12. Dakika 12sn). Oyun arşivine bakıldığında Paydos oyununun 1950’de oynandığı ve oyunu Sarı Çocuk lakaplı Hüseyin Or’un yönettiği görülmektedir. Bu nedenle Or’un İzmir Şehir Tiyatroları ile temasa geçip onlardan aldığı desteğin oyun tavsiyesi ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Bademler Köy Tiyatrosu’nun tarihçesi anlatılırken, kişilerin İzmir Devlet Tiyatrosu ve İzmir Şehir Tiyatrosu’nu birbirine karıştırdığı görülmektedir. İzmir Devlet Tiyatrosu’nun 1957’de kurulduğu (<http://www.devtiyatro.gov.tr/programlar-izmir-dt-hakkinda.html>), İzmir Şehir Tiyatrosu’nun ise 1945-1950 yılları arasında faaliyet gösterdiği (<https://www.gazeteduvar.com.tr/kultur-sanat/2018/07/15/izmir-sehir-tiyatrosunun-makus-talihi/>) düşünüldüğünde Hüseyin Or’un İzmir Şehir Tiyatrosu yetkililerinden destek aldığını söylemek mümkündür.

60’larda Almanya’ya göçten sonra tekrar güçlenen Bademler Köy Tiyatrosu 80 ihtilali nedeniyle tiyatroya 6-7 yıl ara verdikten sonra tiyatronun emekçileri tekrar bir araya gelerek tiyatrolarını iyileştirmenin yollarını aramıştır. Geçmişte yaşanan maddi imkansızlıklardan sonra tiyatrolarına kurumsallık kazandırmak isteyen köylüler tiyatrolarını iyileştirmek için bir dernek kurmaya karar vermiştir. 1989 yılında tiyatronun gelişmesi için “Bademler Kültür ve Sanat Derneği” kurulmuş, bundan sonra tiyatronun tüm masrafları, geliştirilmesi, binanın bakımı bu dernek tarafından sağlanmaya başlanmıştır.

“Tiyatromuz Bademler Kültür Sanat Derneği’ne bağlı. Dernekler biliyorsunuz zaten maddi kaygısı olmayan kurumlardır. Burada da tamamen gönüllü insanların kurduğu bir yönetim var. 5 asil, 5 yedekten oluşan bir dernek yönetimi oluyor. Her 2 yılda bir bu dernek yönetimi seçime gidiyor ve seçiliyor isteyen insanlar oyla. Tamamen dernek üyelerinin oylarıyla. Hiçbir maddi geçim kaynağı yok.”. (Kurtoğlu, 2018: 11)

Tablo 6. Bademler Kültür ve Sanat Derneği Başkan Listesi

BADEMLER KÜLTÜR VE SANAT DERNEğİ BAşKANLARI 1989-2018
1989-1991 Cengiz AK
1991-1993 Recep SEVER
1993-1995 Murat KULAÇ
1995- Hüseyin Yavaş
1995-1996 Recep SEVER
1996-1998 Hasan şENGüL
1999-2001 Seyfettin şEN
2001- �ile GÖNÜL
2001-2003 Remzi YARADAN
2003-2005 Fatma KAYA
2008-2011 Seyfettin şEN
2011-2012 Cengiz AK
2012-2013 Naime OğUZER
2014- Cengiz AK
2014-2016 Remzi YARADAN
2016-2018 Remzi YARADAN
2018- Remzi YARADAN

(Liste, derneğin son başkanı Remzi Yaradan'dan 16 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır).

Dernek yönetimi kurulduğu günden beri tiyatroya kalkınma, turne düzenleme, yönetmen bulma gibi konularda destek olmaktadır. Derneğin maddi geliri yapılan bağışlar, sponsorlar ve tiyatro, film gösterimlerinden alınan c zi ücretler ile sağlanmaktadır (Kurtoğlu, 2018: 11). Tiyatronun bir dernek çatısı altına girmesiyle hem tiyatro resmiyet kazanmış hem de dernek üyelerinin seçimle belirlenmesi nedeniyle tiyatronun sürdürülmesi demokratik bir hal almıştır. Dernek  yeleri tiyatro emekçilerinin de temsilcisi haline gelmiş, üyelerin çoğunluğu tiyatro kökenli olduğu için sorunlara çözüm bulmak da kolaylaşmıştır. Bazı görüşme yapılan kişiler ise tiyatroda görev alan kişilerin dernek yönetiminde olmasını tarafsız olunamayacağı düşüncesiyle doğru bulmamaktadır (Umut Söylemez, 2018: 10).

Her sene tiyatro sezonunun ne zaman başlayacağına ve oyunculuk duyurularına kadar tiyatro ile ilgili tüm işleri yapan Bademler Kültür ve Sanat Derneği kurulduktan sonra, sanatın farklı türlerine de ev sahipliği yapmıştır. Tiyatro binasının bakımını da

üstlenen dernek, tiyatro ve film gösterilerinden elde ettiği geliri yine tiyatro için harcamaktadır. Tiyatro binasının bakımı konusunda sponsor bulmak ya da devlet desteği almak da dernek yönetiminin görevleri arasındadır:

“Ben dernek başkanırken tiyatronun bakım ve geliri konusunda daha önce maalesef hiçbir yardım yoktu. Bir gün CHP, SHP’den Kültür Bakanı İstemihan Talay Kültür Bakanı, Kilizomenia Antik Kenti’ne geldi. Yağhaneler’in olduğu yere. Urla’da. Ben de buradan bir çiçek götürerek elimdeki dosyayla gittim. Orada sunum yapıldı arkeologlar tarafından. ‘Siz neyi bekliyorsunuz?’ dedi İstemihan Talay. ‘Sayın bakanım’ dedim. ‘Ben Bademler’den geliyorum. Kültür Sanat Derneği başkanıyım. Güzel bir tiyatro binamız var. Tiyatro bizim için olmazsa olmazımız, ama bu güne kadar da hiçbir yardım alamadık. Dışarıdan köyü gezmeye gelen yahut tiyatroyla ilgili gezi yapan kurumlara hemen Bademler deniyor. Kurumlar da Bademler’e geliyor. Biz elimizden geldiğince ağırlıyoruz. İlgileniyoruz. Ama tiyatronun bu güne kadar biz her nasılsa getirdik. Bundan sonra götüremiyoruz. Mümkünse buna bir el atın’ dedim. ‘Hiç merak etme’ dedi sırtımı sıvazlayarak. Ben de teşekkür ettim. Ondan sonra mali yardım başladı”. (Şengül, 2018: 12)

Bu gün 30 yaşında olan Bademler Kültür ve Sanat Derneği tiyatroyu kalkındırmak ve geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Sonrasında farklı sanat dallarında kursların düzenlenmesine, tiyatro binasında film gösterimleri organizasyonlarının yapılmasına öncülük ederek Bademler’de kültür ve sanat işlerinin sorumlusu haline gelmiştir. Binada farklı dallarda kurslar düzenlenmekte, tiyatro salonunda film gösterimleri yapılmaktadır. Bazı etkinliklerle binaya ufak da olsa kazanç elde edilmektedir. Dernek üyeleri diğer yandan da tiyatrolarının gelişmesi için çalışmalarını sürdürmektedir.

2.3.4 İlk Profesyonel Yönetmenin Gelişi

Bademler Köy Tiyatrosu emekçileri tiyatroları ile ilgili sorunları çözmek amacıyla Bademler Kültür ve Sanat Derneği’ni kurduktan sonra tiyatrolarındaki gelişimi arttırma isteğini sürdürmüşlerdir. Bunun için tiyatrodaki yönetmen anlayışını değiştirmek gerekmektedir. Anarat’tan 90’ların başına kadar tiyatronun tecrübeli oyuncular tarafından yönetilen Bademler Köy Tiyatrosu kendilerinden olan yönetmenlerin artık tiyatroya yetemediklerini düşünmeye başlamıştır.

“Ondan sonra daha deneyimli arkadaşlar yöneticilik yaptı. Sonra artık tiyatro bu şekilde değil de eskiden çevre köylere göre farklı bir konumdaydı tiyatro açısından. Ama şu anda gerisinde kalıyoruz işin. Artık profesyonel bir dokunuş olmalı buraya diye İzmir Devlet Tiyatroları’ndan yardım istedik”. (Şengül, 2018: 6, 7)

İzmir Devlet Tiyatrosu daha önce köye oyun seçimi konusunda yardım etmiştir fakat köyün yönetmenleri amatör oldukları için belli yazarların oyunlarını sahneleseler de bu oyunlar belli bir eğitimden uzak, usta-çırak ilişkisiyle sürdürülen yönetmenlik anlayışı içinde geliştiğinden köyde oyunculuk gelişmemiştir. İzmir Devlet Tiyatrosu tiyatroya yıllardır emek veren Bademler’in isteğini geri çevirmeyerek köye kurumun sanatçılarından Evren Serter’i yollamıştır. 1991’de ilk profesyonel yönetmenin rejisi ile “Özgürlüğün Bedeli” oyunu sahnelenmiştir. Böylece Bademler Köy Tiyatrosu’nda yeni bir dönem başlamıştır.

Resim 34. Bademler’in İlk Profesyonel Yönetmeni: Evren Serter

İlk profesyonel yönetmen, oyuncularını eğitmiş tiyatro ilk defa yabancı bir yazarın oyununu sahnelemiştir. “Bademler Köy Tiyatrosu’nun önceki oyunları şimdikilerden çok farklıydı, amatörceydi. Şimdi yaptıklarımızı düşününce eskiden olanlar çok basit geliyor” (Gür, 2018: 5).

Bademler Kültür ve Sanat Derneği’nin kurulduktan sonra gerçekleştirdiği bu ilk faaliyet tiyatronun altın çağına girmesini sağlamıştır. Bademler sadece oyuncularının

eğitim alması ve profesyonel bir yönetmenle çalışılması açısından değil amatör&profesyonel kişilerin harmanlanması açısından da gelişmiştir. Tiyatro alanında uzman kişiler Bademler'i kendi halinde tiyatro yapan bir köy olarak tanımaktayken artık burada oyun yöneterek amatörlerle tiyatro yapmayı deneyimlemiş kendi çevrelerinde de Bademler'i tanıtmaya başlamışlardır.

Sonrasında dernek Devlet Tiyatrosu'ndan farklı isimlerle de anlaşmış birçok oyuncu, yönetmen Bademler'de oyun yönetmiştir. Köylüler her yönetmenden farklı yöntemler öğrenip kendilerini geliştirmiş, köylerini dışarıda temsil etmeye başlamışlardır. Bademler'in 1990'lardan itibaren turne sayısının arttığı görüldüğünde (Şengül, 2018: 13) köyün daha çok tanınır hale geldiğini ve köylülerin de oyunlarını farklı yerlerde sahneleyecek özgüvene sahip olduğunu söylemek mümkündür.

90'lardan itibaren en parlak dönemini yaşamaya başlayan Bademler Köy Tiyatrosu'nun oyuncularını yönetmenlerini mutlaka uzman kişilerden seçmektedir. Uzman kişiler Bademler'den bir kazanç elde etmediğinden farklı yerlerde çalışmak zorunda olmaları sebebiyle süreklilik sağlanamamaktadır. Neredeyse her sezon yönetmen değiştirmek durumunda kalan Bademler Köy Tiyatrosu oyuncularını bu durumdan rahatsız değildir. Onlara göre her yönetmen kendilerine farklı şeyler öğretmektedir. Dernek yöneticileri günümüzde sadece Devlet Tiyatrolarından yönetmen desteği istememektedir. Günümüzde 9 Eylül Üniversitesi Sahne Sanatları Bölümü'nden de bu konuda destek istenmektedir. 2015-2016 yılları arasında Bademler'de yönetmenlik yapan Melisa İclal Yamanarda , Bademler Kültür ve Sanat Derneği Başkanı Remzi Yaradan'ın 9 Eylül Üniversitesi Sahne Sanatları Bölüm Başkanı Semih Çelenk'ten yönetmen desteği istemesi sonucu köye gelen yönetmenlerdendir (Yaradan, 2019).

Bademlerin altın çağı olarak nitelendirilebilecek 90'lar ve sonrasında köye alanında uzman birçok yönetmenin gelişi ile Bademler'de oyunculuk ve sahne anlayışı gelişim göstermiştir. Bu dönemde köy, tiyatrolarını köy dışında da temsil etmeye başlamıştır. Oyunculuktaki gelişim kendini göstermeye başlamış, profesyonel

tiyatroların da içinde olduğu yarışmalarda Bademler’li oyuncular da aday gösterilmeye başlamıştır. Günümüzde yılda en az 2 oyun sahneleyen tiyatronun bir kaç yıldır daha başarılı gördüğü oyuncularıyla yarı profesyonel bir 2. Ekip kurma, köyde “köy tiyatroları festivali” düzenleme, tiyatrolarını daha da geliştirme gibi hedefleri de bulunmaktadır. Tiyatronun oyuncular bu gün başarıyı yakalamak için büyük çaba sarf ederken tiyatronun ilk oyuncularının verdiği emeğe de saygı duymaktadır. Çünkü sahne, yönetmen, oyun seçimi gibi birçok konuda yaşanan zorluklar, geçmişte tiyatronun emekçileri tarafından çözüme ulaştırılmaya çalışılmıştır.

Bademler Köy Tiyatrosu’nun ilk oyuncular köy öğretmeni Mustafa Anarat’ın öğrencileridir. Kurtuluş Savaşı’na katılmaları nedeniyle okula geç başlayan çocuklar Anarat sayesinde tiyatro ile tanışmış, Anarat köyden ayrıldıktan sonra da köyde tiyatroyu devam ettirmişlerdir:

“İlk oyuncular Mustafa Anarat’ın ilkokul 1.,2.,3. sınıf öğrencileri. Sarı Çocuk dediğimiz Hüseyin Or diyor ki bir röportajında ‘ben 36 yılında girdim 13 yaşımdaydım’. 7 yaşında çocuk girecek değil ya. Zaten o zaman Kurtuluş Savaşı’na alıyorlar çocukları. Döndüklerinde okula başlayıp Anarat sayesinde tiyatroya başlıyorlar. Mezun olanlar da seviyor bu işi ve sürdürüyor”. (Şen, 2018: 4)

İlk yıllarda zor koşullarda sahnelenen oyunlarda oynayanlar yalnızca Bademler Köylüleridir. Bu konuda sabit fikirli olan köy halkı başlarda dışarıdan birinin Bademler Köy Tiyatrosu’nda yer almasını kabul etmemektedir. Görüşme yapılanlardan, ilk kadın tiyatrocusu Zeynep Şen Sözer ilk yıllarda köy dışından oyuncu alımı hakkındaki görüşlerini şöyle ifade etmektedir: “Bizim köye dışarıdan gelen çok oluyordu oyun seyretmek için ama dışarıdan kimseye rol verilmiyordu. Neden verilsin? Biz Bademler’li olarak yetiştiriyoruz” (Sözer, 2018: 7). Zamanla bu düşünce değişmiş, günümüzde Bademler Köy Tiyatrosu, tiyatro yapmak isteyen herkesi bünyesine kabul etmeye başlamıştır. Bademler Köy Tiyatrosu, köy dışından herkese kapılarını açsa da çalışma koşullarının ağır gelişi nedeniyle köy dışından gelen oyuncu sayısı yok denecek kadar azdır. Bademler Köyü’nün yönetmenlerinden Eylem Yaman Şen köy dışından gelen oyuncular ile ilgili gelişmeleri şöyle ifade etmiştir:

“Hiç kimseyi geri çevirmiyoruz. Gelmek isteyen herkese kapılarımız açık. Bizim çalışma saatlerimiz Bademler için problem olmayan saatler. Çünkü gündüz işe gidiyorlar. Akşam 8-8.30 gibi toplanıyoruz. Gece 11-1 artık havanın durumuna göre çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Dışarıdan gelen insanlar 2-3 prova sonra yapamayacaklarını söylüyor. Tempo ağır geliyor, uzak geliyor ve bırakıyorlar. Benim çalıştığım dönemde dışarıdan gelenler çok da bu ekipte yer almadı. En fazla civar sitelerden gelenler oldu”. (Yaman Şen, 2018: 5)

Görüşme yapılan Seyfettin Şen Bademler Köy Tiyatrosu’nun 3 önemli oyuncusu olduğunu, tiyatronun bu günlere gelmesinde bu kişilerin büyük önem taşıdığını ifade etmiştir:

“Tiyatronun 3 mihenk taşı vardır: Sarı Çocuk lakaplı Hüseyin Or, İmam, Mirzoti lakaplı Mehmet Ali Uran, Şadi Bey lakaplı Hüseyin Kınık. Bunların lakapları oyundan. Köyde camii yok imam ne arar ama Mehmet Ali Uran’ın lakabı İmam mesela. Çok neşeli adamdı. Kaymakamları, valileri güldüren adamdı”. (Şen, 2018: 13)

Mehmet Ali Uran 1920-2002 yılları arasında, Hüseyin Or 1922-1994 yılları arasında, Hüseyin Kınık ise 1926-2019 yılları arasında yaşamıştır.

Sarı Çocuk lakaplı Hüseyin Or, tiyatroya başladığı süreci şöyle anlatmaktadır:

“1933 yılında Cumhuriyet’in 10. Yılında Aka Gündüz’ün “Yarım Osman” piyesiyle ilk temelini atmış, ve bu oyun köy meydanında halka açık oynanmıştı. O zaman ben 13 yaşındaydım çocuktum. 1935’te bana ilk defa rol vermişti. ‘Agop’un Meyhanesi veya 10 Tane Şahit’ diye bir oyun oynamıştık. 35’ten sonra Mustafa Anarat köyümüzden ayrıldı”. (Or, TRT Gönül Verenler Belgeseli, 10.dakika 20.saniye)

İlk yıllarda imkanlar kısıtlı olduğundan efektler oyuncular tarafından ses çıkarılarak verilmekte, şarkılar da oyun anında canlı çalınmaktadır: “Eskiden her şey daha zordu. Şimdi düğmeye basıveriyorsun ışıklar yanıyor, perde açılıyor. Eskiden müziği oyuncu arkada saz çalarak verirdi” (Kınık, 2018: 13). Bu gün oyuncular sadece rollerini canlandırmaya odaklanmaktadır. Geçmiş ile bu gün kıyaslandığında oyunculuk

eskiye göre daha fazla gelişmiştir fakat yokluklar içinde geçmişte verilen çaba bu gün de hatırlanmakta, eski oyunculara köyde büyük vefa duyulmaktadır.

Bademler Köy Tiyatrosu'nda oyuncuların ortak özelliği, tiyatro alanında eğitim almadan, amatör olarak tiyatro ile ilgilenmeleri, farklı meslekleri sürdürmeleridir. Oyuncuları köyün yerlilerinden ya da köye sonrada yerleşip köyü sahiplenen kişilerden oluşmaktadır. Meslek yelpazesi geniştir; doktor, esnaf, mühendis, işçi, öğretmen, ev hanımı, rençber (Örgün, 2018: 6). Herkes gündüz çalışmakta, gece ise provaya gelmektedir. Oyuncuların tamamı gönüllüdür ve hiçbir maddi kaygı gütmenden tiyatro yaparlar.

Oyunculukta belli bir yaş dağılımı gözetilmemekte, çocuk-genç-yetişkin aynı oyunda oynayabilmektedir: “Oyunculukta belli bir yaş ortalaması yok. Rol dağılımı yeteneğe göre. Ben 61 yaşındayım 13 yaşında bir kızla da sahneye çıktım” (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 7). Her oyuncu birbiriyle hısımlar ya da akrabadır. Her aileden en az 3-4 kişi sahneye çıkmaktadır. Görüşme yapılan Yaşar Özdil Yavuz, kendisinin yıllardır sahneye çıktığını, kızının, oğlunun ve damadının da sahneye çıktığını eşi sahneye çıkmadığı için onun da kostüm vb. işlerine yardım ettiğini ifade etmiştir (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 8). Hasan Şengül ise eskiden eşiyle beraber sahneye çıkmıştır (Şengül, 2018: 2). Gülhan Tural da 1963'ten önce eşi ile birlikte Boş Beşik oyununda oynamıştır (Tural, 2018: 2). Yaşar Özdil Yavuz'un damadı olan Umut Söylemez, eşi Damla Söylemez ile sahneye çıkmanın çok güzel olduğunu, arada eşler arasında tatlı bir rekabetin de yaşandığını ifade etmiştir (Umut Söylemez, 2018: 3).

Görüşme yapılan kişilerin büyük çoğunluğu sahneye çıkmada büyüklerini örnek aldığını, oyunculüğün aileden gelen, nesilden nesile aktarılan bir görev haline geldiğini ifade etmiştir. Her oyuncu belli yaşa gelince köyün genç kesimine bu görevi aktarmayı önemli bulmuştur (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 11).

Bademler Köy Tiyatrosu oyuncuların sosyal hayatını da etkilemiştir. Görüşme yapılan kişilerden Seyfettin Şen, eşi Eylem Yaman Şen ile tiyatro sayesinde tanışıp evlendiklerini ifade etmiştir:

“Ben dernek başkanıyken (Bademler Kültür ve Sanat Derneği) hiç sahneye çıkmadım. Benim prensibimdi ama en son eşimi tavlayacağım diye 7 tane rolde oynadım. İki Kalas Bir Heves oyununda yönetmen köye dışarıdan gelen Eylem Yaman idi. Oyuncu çıkıyordu oyundan. Eşim ‘bu rol havada kaldı adam bul’ diyordu. Ben de oyun bitmesin diye adam bulamadığımdan eşim köyden ayrılmasın diye kendim oynuyordum”. (Şen, 2018: 14)

Bademler Köyü’nde tiyatro kültürü nesilden nesile aktarılmaktadır:

“Oyunculardan mesela babam, dedem oynuyormuş. Şimdi rahmetli oldular ama anneannem, babaannem, bunlar hep eski zamanlarda oynamışlar. Sonra biz de babamdan görerek heves ettik. Zaten bizim hep şöyle bir durumumuz var; biz tiyatroya hiç açlık çekmeyiz. Onun içinde büyüdüğümüz için. Son oyunda saymaya kalksam o kuzenim, o amcamın çocuğu, o kuzenimin çocuğu, bu şekilde gidiyor”. (Damla Söylemez, 2018: 3)

Bademler Köy Tiyatrosu kurulduğu yıllarda tiyatro sahnesi olmayan oyuncular akşamüstü kahvede toplanmakta provanın olacağı evi, depoyu birbirlerine haber vermektedir. O yıllarda köyde anons cihazı olmadığından, oyuncuların iletişim kurduğu yer köy kahveleridir: “Akşam oldu mu yemeğini yersin, kahveye gidersin. Herkes köyde zaten. Orada çalışırsın. ‘Bu akşam filancanın evinde prova var unutmayın ha’ derler” (Kınık, 2018: 13). Bademler Köy Tiyatrosu’nun kurulduğu yıllarda köy kahveleri tiyatro sezonunun başladığını haber vermek ve oyuncular arasında iletişimi sağlamak için kullanılmıştır. Günümüzde ise tiyatro binasının yapılışıyla oyuncular sadece bu salonda sahne almakta köy meydanında ya da tütün depolarında oyun sahnelememektedir.

Bademler Köy Tiyatrosu her sene Kasım ayında yeni sezona başlamaktadır (Oran, 2018: 10). Köylüler çalışmaların ne zaman başlayacağını Bademler Kültür ve Sanat Derneği’nin duyurularını takip ederek öğrenmektedir: “Bademler Köy Tiyatrosu’nda her sene duyurular olur. Tiyatroya katılmak isteyenler şu tarihte kahvede,

şurada buluşsun diye” (Yaman Şen, 2018: 4). Tiyatro duyuruları eskiden beri anons ile yapılmaktadır. Anonsta tiyatro sezonunun başlayacağı tarih ile katılmak isteyenlerin belirtilen yere gelmeleri söylenmektedir (Damla Söylemez, 2018: 3). Provalar başlamadan önce Bademler Kültür ve Sanat Derneği tiyatro yönetmenleri ile iletişime geçerek bir sezon boyunca oyunu kimin yöneteceğine karar verir. Yönetmenin gelişi ile okuma provaları başlamakta, roller belirlenmektedir. Oyun seçimi oyuncular tarafından yapıldığı gibi kimi zaman da yönetmene bırakılmıştır. Roller belirlenirken köyde çalışan yönetmenler oyunculardan da yardım istemekte, oyuncular birbirlerini tanıdığı için kimin hangi rolü yapabileceğine dair bir tahminde bulunabilmektedir: “Oyuncular çağırıldıktan sonra az çok birbirini tanıdığı için tanımadığımız, yabancı bir yönetmen geldiğinde ona yardımcı oluyoruz. Diyoruz ki: ‘Bu çok güzel sakat rolü yapar, bu bilmem ne olur’” (Damla Söylemez, 2018: 3).

Kimi yönetmenler ise köyde uzun süre çalıştığı için oyuncuları tanımakta, oyuncunun hangi rolü yapabileceğini bilmektedir:

“Oyun belirlendikten sonra, benim şöyle bir artım var A karakterini kim oynar? Evet Seyfi Or oynar, B karakterini kim oynar? Naime hanım oynar. ‘Gel’ deyip tek tek de çağırabilirim ya da onlar ekiptedir. Ben castlarda kimin ne yapacağını, ya da yapamayacağını çok daha iyi bildiğim için... Yeni gelenleri hiç bilmiyorum. Rol dağılımını ben kafamda belirlerim. Daha sonra okuma provalarında masa başı çalışmamızdan sonra netleşir. Ondan sonra rol dağılımları gerçekleşir”. (Yaman Şen, 2018:4)

Bazı oyuncular yönetmene rollerin dağıtılması için yardım etse de onların da yanılma payı olmaktadır: “Sedat hoca (yönetmen) zamanında cast çalışmasını ben yapmıştım. 1-2 kişide uyumsuzluk oldu. O durum için de, herkes tiyatro yapamaz diye düşünüyorum” (Gür, 2018: 7). Bazen de yönetmen rolleri belirlemiş fakat o oyuncu yönetmenin istediği şekilde o rolü canlandıramadığı için roller belirlendikten sonra değişim yaşanmıştır (Damla Söylemez, 2018: 3). Bir oyunda rol alıp daha sonra koşulları ağır bulup tiyatrodan ayrılan oyuncular da olmuştur (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 4). Bazı oyuncular da kendisine verilen rolü beğenmediği için tiyatrodan

ayrılmıştır (Umut Söylemez, 2018: 5). Yönetmenlerin kişi sayısına değil oyunun içeriğine bağlı olarak seçtiği oyunlarda herkese rol düşmediği de olmuştur:

“‘Bana niye rol verilmedi?’ Diyen oluyor bazen. Çünkü rol kalmıyor, karakter, kişi ona göre oluyor. Rol kalmadığında sanki yönetmen birini seçip birini seçmemiş gibi algılanıyor. Kötü niyetle yapılmıyor bu durum ama ‘beni almadılar’ gibi bir durum oluyor. Sonradan o kişi iyi ki alınmadığını söylüyor, o rolü yapamayacağını görüyor”. (Damla Söylemez, 2018: 9)

Bademler Köy Tiyatrosu’nda rol belirleme süreci oyuncunun yeteneğine göre gerçekleşmektedir. “Bizde roller yeteneğe göre verilir. Genç olabilir, yaşlı olabilir. Oradaki (oyundaki) role uygun olması lazım oyuncunun. Sonra demokratik bir şekilde ‘ne yapalım?’ diye tartışılır. Bir karara varılır” (Şengül, 2018: 8).

Oyuncular roller belirlendikten sonra oyun tarihi bir olayı anlatıyor ise mutlaka bir araştırma yaparak, ilk provalarda araştırdıkları bilgileri birbirleri ile paylaşmaktadır:

“Alıyoruz mesela bir olayı. ‘Allah Allah bu neydi?’ diyoruz. Ben diyorum ki ‘yarın size bilgi getireyim’. Googleden, ansiklopediden, şuradan buradan araştırıyoruz. ‘Toplanın bakalım’ diyoruz. ‘Şöyleymiş, böyleymiş’. Şimdi Şeyh Bedreddin, Pir Sultan’da öyle bir masa çalışması yaptık ki, 1402 Ankara Savaşı’nın öncesi kime sorsan bilir”. (Oran, 2018: 8-9)

Bademler Köy Tiyatrosu’nda oyuncuların ortak amacı tiyatro geleneğini sürdürmektir. Bademler Köy Tiyatrosu kurulduğunda köyde tiyatro yapmayan kişi sayısı çok azdır. İsteyen herkesin tiyatro yapabilmesi köy tiyatrosunun bir kuralı haline gelmiştir. “Aslında kimseyi dışlamıyoruz. Herkes bir şekilde sahneye çıkıyor. Bu köyün geleneği bu. Bu geleneğe göre isteyen herkes sahneye çıkmalı. Çünkü biz amatör olarak bu işi yapıyoruz ve tamamımız gönüllü” (Kurtoğlu, 2018: 9).

Köyün ortak amacı tiyatro geleneğini sürdürmek olsa da bazı oyuncular sadece tiyatrodan zevk almak, bu geleneği sürdürmek için değil, tiyatroyu daha iyi bir noktaya taşımak için tiyatro yapmaktadır (Kurtoğlu, 2018: 10). Bu nedenle Bademler Kültür ve Sanat Derneği 2016 sezonundan itibaren 2. bir ekip kurulmasını kararlaştırmıştır. 1.

ekip köyde tiyatro yapmak isteyen herkesin gelebildiği bir ekip, 2. ekip ise sayıca daha az, oyunculuğun gelişimine önem veren, Bademler Köy Tiyatrosu'nun adını daha çok kişiye ulaştırabileceği düşünülen yarı profesyonel bir ekiptir:

“Yine tiyatronun içinde bir ekip kuruldu. Bu oyuncuların amacı bir tık daha profesyonel işler yapmak. Yani evet Köy Tiyatrosu Geleneği çok güzel ama Bademler Köy Tiyatrosu’nu bir tık daha profesyonelliğe taşımak amacındayız. Bu yüzden böyle bir yola girdik ama şunu her zaman söylüyoruz; iki ekip olsun her zaman. Kalabalık bir ekiple her sene mutlaka bir oyun oynansın. Biz de (2. ekipten bahsediyor) bir oyun çıkaralım, her sene iki oyun olsun”. (Kurtoğlu, 2018: 10)

2016’dan itibaren 2. grubun oluşmasını isteyen genç kuşak oyuncuların bazıları Bademler Kültür ve Sanat Derneği ile işbirliğinde aldıkları bu karara bazı köylülerin tepki gösterdiğini ifade etmiştir. Oluşturulan 2. ekibin oynadığı ilk oyun Athol Fughard’ın “Ada” oyunudur. Sonrasında Bademler’li köylüler ikinci ekibi kabullenmeye başlamıştır. 2. ekiple 2017 yılında sahnelenen Muzaffer İzgü’nün yazdığı “Lütfen Kızım Evlenir misiniz?” oyunu çok beğenilmiştir (Umut Söylemez, 2018: 5, 6).

Bademler Köy Tiyatrosu’nun repertuvarına bakıldığında oyunların çoğunlukla dram ağırlıklı oyunlar olduğu görülmektedir. İçinde komik sahneler barındırsa da oyun seçiminde ezen-ezilen ilişkisi, güçsüzün zarar görmesi, sevenlerin kavuşamaması gibi konulara ağırlık verilmiştir. Bu durum tiyatroyu sürdürenlerin tercihi olmuştur. Çünkü köylüler dram türünde başarılı oyunculuk sergilemelerini Alevilerin geçmişte çektikleri acıya bağlamaktadır:

“Aslında bizim oyunlarımız hep mesaj veren, dram üzerine oyunlar. Alevilik inancı oyunlarımıza şöyle yansıyor; bizim bildiğiniz gibi geçmişten gelen bir acı çukurumuz var. Alevi toplumlarında bir acı çukuru var. Bu çukurdan beslendiğimizi düşünüyorum. Hepimizin kodlarında, hepimizin içinde var bu durum. O yüzden dram türünü içsel yaşayıp yansıtabiliyoruz. İçimizdeki bu acı çukuru hep dram oynamaya itiyor bizi”. (Damla Söylemez, 2018: 2)

Bademler Köy Tiyatrosu oyuncuları inanç kültürlerinden gelen bu duyarlılıkla geçmişte dram oyunculuğunu benimsemiş olsalar da son yıllarda özellikle genç kuşağın

isteğiyle oyun türünü komedi ağırlıklı olarak seçmeye başlamışlardır. 2 sene önce vodvil türünde oyunlar sahnelemeye başlayan oyuncular, komedi oyunculuğunu da çok sevmiş, seyirciden beğeni topladıklarını ifade etmişlerdir. “Vodvil türü biz oyunculara da iyi geldi. Sürekli sahne giriş çıkışı olması arkada bizi de heyecanlandırıyor. Seyirci çok beğendiğini söyledi. Öyle olmasa zaten salon defalarca tamamen dolu olmazdı” (Damla Söylemez, 2018: 5).

Bademler Köy Tiyatrosu 1932’den beri tiyatro yapan bir köy olmasına karşın köyde eğitilmiş bir oyuncu olmamıştır. Görüşme yapılan kişilerin hepsi bu konuda köy tiyatrolarının eksikliğinden söz etmiş fakat kendileri de oyunculuk eğitimi almak üzerinde pek durmamıştır: “Çok ilginç bir şey söyleyeyim 85-86 yılına giren Bademler Köy Tiyatromuzda profesyonel anlamda eğitim almış hiçbir tiyatrocumuz yok” (Şen, 2018: 7). Bademler Köy Tiyatrosu’nun oyunculuğu ile ödül almış ya da aday gösterilmiş genç kuşak oyuncuları bulunmaktadır. Bu oyunculardan Damla Söylemez kendisine neden oyunculuk eğitimi almadığı sorulduğunda bu gün pişman olduğunu daha önce oyunculuk eğitimi alması gerektiğini, bu gün geç kalındığını belirtmiştir (Damla Söylemez, 2018: 6). Diğer ödüllü genç kuşak oyunculardan Emrah Kurtoglu ise sağlık alanında uzun yıllar eğitim aldığını ama tiyatroyu çok sevdiğini diğer alanda eğitim almamış olsa mutlaka tiyatro eğitimi alacağını ifade etmiştir (Kurtoglu, 2018: 7). Oyunculuk yetenek sınavına giren Bademler Köy Tiyatrosu oyuncusu Çiçek Uran Gür ise o süreci şöyle anlatmaktadır:

“9 Eylül Güzel Sanatlar Fakültesi Oyunculuk Bölümü yetenek sınavlarına girdim. Diksiyondan kaldım. Gerçekten eğitimini almak istedim. O zaman yönlendiren yoktu. Şimdi olsa tekrar tekrar başvururum. Nerede eksiksem orayı tamamlarım yeniden başvururum ama o zaman bilmiyorduk. Neden tekrar denemediğimi sordular bana, deneneceğini bilmiyordum ki”. (Gür, 2018: 6)

Bademler Köyü’nde köy dışında, profesyonel anlamda oyunculuk yapan isimlerden biri Funda Öz’dür. Funda Öz Bademler’de dünyaya gelmiştir. Köy tiyatrosunda tiyatro yapmaya başladıktan sonra tiyatroya devam etmek istemiş, çeşitli üniversitelerin oyunculuk sınavlarına girmiştir fakat kazanamamıştır (Öz, 2019: 1).

Funda Öz yetenek sınavlarını kazanamasa da oyunculuğu sürdürmek için 1996 yılında İstanbul'a gitmiştir. Burada Şahika Tekand, Haldun Dormen, Tuncel Kurtiz gibi isimlerle çalışmış, geçimini sürdürmek için dizilerde oynamış, özel tiyatrolarda çalışmıştır. Sonrasında ailesinin tiyatroyu geçimini sürdürebileceği bir meslek olarak görmemesi ve İstanbul'da tek başına hayatta kalmakta zorlanması nedeniyle İzmir'e geri dönmüştür:

“Hatta Haldun Dormen vardı o zaman dedi ki: ‘Benim özel bir tiyatrom var sen katılabilirsin’ dedi. Sonra babam tabii izin vermiyor, üniversiteyi kazanmamı istiyor. Tiyatroyu meslek olarak görmedikleri için. Köyümüzde var ama ilgilenemedim. Babam da izin vermeyince şeye girdim; İstanbul’da Şahika Tekand’ın özel tiyatrosuna girdim, sınavları kazandım. Daha sonra bir arkadaşım aracılığıyla Tuncel Kurtiz’le tanıştım. Onun bir grubu vardı. Bir grupla Kıbrıs’a filan turneye gittik. Hatta Tuncel Kurtiz babamı özel olarak aradı. Hani ‘bu kıza izin verin artık biraz tiyatro yapsın, izin verin’ gibi. İzin verdi, turnelere çıktık. Babam yalnız başıma olduğum için orada... Bir tanıdığım da yoktu. Yalnız bir kız arkadaşım ev tutmuştuk. Ekonomik bağımsızlığımı kazanmak için çeşitli işlerde çalışıyordum. İstanbul büyük yer, pek istemiyordu yani. Korkuyordu daha doğrusu, korumacı bir kişiliği olduğu için”. (Öz, 2019: 1-2)

Bademler Köy Tiyatrosu’nda oyunculuk, ilk günden beri usta-çırak ilişkisi ile sürdürülmektedir. Küçük yaştan itibaren tiyatroyla ile seyirci olarak tanışan Bademlirliler büyüdüklerinde tiyatrodaki görev almıştır. Tiyatro alanında eğitim görme girişiminde bulunmamış ya da yarı yoldan dönmüş olan oyuncular için tiyatro ile amatörce ilgilenmek yeterlidir. Her yıl tiyatro sezonu başladıktan sonra oyuncular toplanarak devam eden yönetmenle oyuna karar verir, yönetmen yeni gelmişse de onunla tanışır. Ardından yönetmenin yöntemine göre ya yönetmen oyunu kendi belirler ya da oyunculara seçtirir. Aynı şekilde rol dağılımı konusunda da söz hakları olduğunu ifade eden görüşme yapılan kişiler oyunculuklarını geliştirmek ve tiyatrolarına katkı koymak isteğiyle kendilerini sürekli geliştirmenin yollarını ararlar.

Tiyatronun oyuncularından sonra yönetmenleri incelendiğinde Mustafa Anarat’ın ilk yönetmen olduğu görülmüştür. Anarat köyden ayrılana kadar birçok oyun yönetmiştir. O dönemde Anarat’ın yönettiği oyunların bilgileri yaşayanların anlattıkları

ile sınırlı olduğundan bilindiği kadarıyla; 1932’de sahnelenen “Yarım Osman”, 1936’de sahnelenen “Hasan Ağa”, 1936’da sahnelenen “Çoban Memiş”tir. Mustafa Anarat 1937’de köyden ayrıldıktan sonra Bademler Köyü’nden “Sarı Çocuk” lakaplı Hüseyin Or yönetmenliğe başlamış ve 1990’ların başına kadar Bademler Köy Tiyatrosu’nun yönetmeni ve oyuncusu olarak görev almıştır “Anarat’tan sonra yönetmen genelde Sarı Emmi. Genelde tiyatrodaki daha tecrübeli birisinin gözetiminde, usta-çırak ilişkisiyle hazırlanıyor oyunlar “ (Şen, 2018:4).

Anarat’ın köyden ayrılmasından sonraki süreci, Bademler Köy Tiyatrosu’nun yaşayan en eski oyuncusu “Şadi Bey” lakaplı Hüseyin Kınık anlatmaktadır:

“Anarat okulda öğretmenken ben 8-11 yaşındaydım. Anarat gitti, biz de zaten ayrıldık okuldan. Okul 3 sene sürüyordu. 50’li yıllarda biz tiyatroya devam ediyoruz. Yönetmen Sarı Çocuk. Velhasılı o gün onu kendi aramızdan seçtik ‘sen yöneteceksin’ dedik. Kitaplar aldı, suflörlük yaptı rejisörümüz Sarı Çocuk”. (Kınık, 2018: 6)

Sarı Çocuk lakaplı Hüseyin Or, Anarat’tan sonra hayatı boyunca tiyatrodaki yönetmenlik yapmış aynı zamanda yönettiği oyunlarda oyuncu olarak da görev almıştır. “35’ten sonra Anarat köyümüzden ayrıldı. Biz arkadaşlar toplandık. Dediler ki “Sen bizim yönetmenimiz olacaksın, biz oyun yapacağız” (Or, TRT Gönül Verenler Belgeseli 11. Dakika 2. Saniye).

Sahneye çıkan ilk kadın oyuncu Zeynep Şen Sözer, kendisi sahneye çıktıktan sonra birçok kadın oyuncunun da sahneye çıktığını fakat o dönemde kadın yönetmen olmadığını ifade etmiştir (Sözer, 2018: 6). 1947’de oyunda görevli iki kadın vardır. Bunlardan biri kendisi diğeri de Bademler İlkokulu’nda öğretmen olan tiyatrodaki suflörlük yapan “Fikriye öğretmen”dir (Sözer, 2018: 6).

“Gavur İmam oyununda Çakır Ali benim nişanlım. Harbe gitmiş. Oradan arkadaşlarından biri diyor ki ‘o kadar hain bir şey oldu ki’ biri ‘bir dal gibi yere yuvarlandı’ diyor. Anlatıyor sahneleri. Ben de ‘ayyy’ diyorum atıyorum kendimi yere. Bizim rejisör de ‘ayyyy değil, ay diyeceksin’ diyor”. (Sözer, 2018: 6)

İlk kadın oyuncu Zeynep Şen Sözer sahneye çıktığı dönemde tiyatro eğitimi verecek biri olmadığı için Sarı Çocuk'un sahneden edindiği tecrübeyi oyuncu arkadaşlarına aktardığını, Sarı Çocuk'un kendi kendini geliştirdiğini ifade etmiştir. Sözer'e göre Sarı Çocuk'un yönettiği oyunlar köy seyircisi tarafından çok beğenilmektedir.

Görüşme yapılan kişilerden Gülhan Tural 1963'ten önce oynadıkları bir oyunu köyün ilkokul öğretmenlerinden "Cevat hoca"nın yönettiğini belirtmiştir (Tural, 2018: 2). Köy öğretmenlerinden Fikriye hanım, Cevat bey gibi öğretmenlerin Mustafa Anarat köyden gittikten sonra köyde tiyatroya katkı koyan öğretmenlerden oldukları söylenebilir.

Bademler Köy Tiyatrosu'nun 3 önemli oyuncularından olan Hüseyin Kınık, Mehmet Ali Uran ve Hüseyin Or arasından sadece Hüseyin Or yönetmenlik yapmıştır. Hüseyin Kınık ile Mehmet Ali Uran yalnızca oyunculuk yapmıştır. İlk yönetmen Mustafa Anarat ise tiyatrodaki oyuncu olarak görev almamıştır (Kınık, 2018: 8-11). Hüseyin Or aynı zamanda Bademler Köyü'nde muhtarlık yapan, köyde çok sevilen ve tiyatroya katkısı unutulmayacak bir isimdir. Or, 1994 yılında hayatını kaybetmiştir. Or öldükten sonra tiyatronun diğer deneyimli oyuncuları yönetmenlik yapmış, 1990'ların başına kadar köyde yönetmenlik bu şekilde sürmüştür. 1989'da Bademler Kültür ve Sanat Derneği'nin kurulmasıyla tiyatrolarını geliştirmeyi amaçlayan köylüler, profesyonel bir yönetmenle çalışmaya karar vermiştir. Bu konuda İzmir Devlet Tiyatrosu'ndan yardım alınmıştır. Bademler Köy Tiyatrosu'na İzmir Devlet Tiyatrosu Sanatçılarından Evren Serter'in gelişi ile köyde ilk profesyonel yönetmenle çalışılmaya başlanmıştır (Şen, 2018: 7).

Hasan Şengül yönetmen bulamadıkları sezonlarda köyden tecrübeli birinin oyun yönettiğini, o sezon oyun sahnelememektense böyle bir yol izlediklerini ifade etmiştir (Şengül, 2018: 6).

1991’de Evren Serter’in gelişiyle birlikte sahnelenen ilk oyun “Özgürlüğün Bedeli”nden sonra İzmir Devlet Tiyatrosu’ndan farklı sanatçılar da Bademler’de oyun yönetmiştir (Öz, Oğuzer, Oran’ın Arşivi). Zaman içerisinde Bademler Köy Tiyatrosu İzmir Devlet Tiyatrosu dışında farklı profesyonel yönetmenlerle çalışmaya başlamıştır. Bunlardan biri olan yönetmen Eylem Yaman Şen 2006 yılında Bademler Köy Tiyatrosu’nda yönetmenliğe başlamasını şöyle anlatmaktadır: “2006’nın sonunda Aralık ayında İzmir’deki Halk Eğitim Merkezleri’ne müracaat ettim. Telefon geldi. ‘Bademler’de yönetmen arayışı var. Gider misin? Ancak çalışmalar akşamları. Diğer yönetmenler kabul etmiyor akşam olduğu için’ dedi. Ben de gittim” (Yaman Şen, 2018:1).

Eylem Yaman Şen 2006 yılında köyde yönetmenliğe başlamış, yönetmenlik yapmadığı dönemde de köy ile bağlantısını koparmamıştır 2013 yılında Bademler Kültür ve Sanat Derneği eski başkanı Seyfettin Şen ile evlenerek köye yerleşen Yaman Şen, çalışmakta olduğu işten fırsat buldukça Bademler’de oyun yönetmeye devam etmektedir. Bademler Köyü’nün yönetmenleri sık sık değişmektedir. Eylem Yaman Şen’in de ifade ettiği gibi bir dönem yönetmenler Bademler’in şehir merkezine uzak oluşu ve prova saatleri nedeniyle Bademler’de yönetmenlik yapmak istememektedir. İzmir Devlet Tiyatrosu’nda da çalışmış olan oyun yazarı, dramaturg ve yönetmen Haluk Işık, 2008 yılında Bademler Köyü’ne yönetmen olarak gelmiş burada ilk olarak köylülerle (köylülerin oyuncu olarak görev aldığı) “Kül Rengi Sabahlar”ı sahnelemiştir. Işık, sonrasında Bademler’de, Bademler köylülerinin oynadığı “Bir Ceza Avukatının Anıları, Teneke, Ölü Kadınların Şarkısı” oyunlarını yönetmiş, Bademler Köyü’ne yerleşmiştir. Haluk Işık’ın köyden ayrılmasıyla da Bademler farklı yönetmenlerle de çalışmaya devam etmiştir.

Görüşme yapılan, Bademler Kültür ve Sanat Derneği’nin son başkanı aynı zamanda da tiyatronun oyuncusu olan Remzi Yaradan tiyatronun yönetmen belirleme kriterlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Öyle ‘ben yönetmen olabilirim’ diyen herkes gelemiyor. Bazı kriterler gerekiyor. Halk Eğitim Merkezi’ne bağlı hocalar da geldi. Onun belli bir saati olması gerekiyor. Bizim de sertifikalarımız var ama yeterlidir, yeterli değildir. Hiç oyun yönetmeye kalkışmadık ama Halk Eğitim Merkezi’nden hocamız var şu anda. Halk Eğitim Urla’ya bağlıyız. Bundan önceki yönetmenlerimiz işte üniversitede okuyan, hala bu işle uğraşan öğrenciler de oluyor ama devlet tiyatrosundan hocalarımız da geliyor. Gidiyoruz görüşüyoruz. Biz iletişime geçiyoruz”. (Yaradan, 2018: 6)

Bademler Köy Tiyatrosu oyuncularını yıllardır süren bir geleneği yaşatırken yönetmenliğin bir profesyonel tarafından yapılması gerektiğine inanmaktadır. Oyuncular uzman biriyle çalışmanın öneminin farkındadırlar. Bu nedenle eğitilmiş bir yönetmen olmadığı takdirde gelişemeyeceklerini düşünmektedirler: “Bademler Köy Tiyatrosu amatör bir tiyatro ama hep daha güzel işler yapmak isteyen bir tiyatro. O yüzden daha profesyonel hocalar geldiği takdirde daha çok gelişeceğimize inandık” (Kurtoğlu, 2018: 6). Profesyonel bir yönetmenle çalışmak ekip içinde daha disiplinli olunmasını sağlamaktadır: “Ben şuna inanıyorum. Biz aleviler solcuyuz, faşizme karşıyız ama ben tiyatrodaki faşizmden yanayım arkadaş. Nedir tiyatrodaki faşizm? Biri çıkacak ‘bu oyunun yönetmeni benim. Benim dışımda kimse konuşmayacak’ demelidir” (Oran, 2018).

Bademler Köyü Mustafa Anarat’tan bu yana dışarıdan köye gelen yönetmenlere büyük saygı duymaktadır. Onlara göre hiçbir karşılık beklemeden, tiyatro ve Bademler için emek veren bir yönetmen çok değerli ve vefayı hak eden biridir:

“Biz de her zaman ona minnettarız. Saygılıyız. Çünkü biz bir şey öğrenebilirsek, şu Bademler’i ‘sevimli köy’ olmaktan daha öteye taşıyabilirsek bizim için de iyi olur. Gençler olarak bir taraftan bir geleneği sürdürüyoruz. Diğer taraftan da geliştirmemiz lazım kendimizi. Kimisi nefes öğretti bize, kimisi diyaframdan nasıl nefes alınacağını öğretti. Mesela Melisa İclal Yamanarda adlı yönetmenimiz bize diyaframı öğretti. Şu anda belki bir cümleyi söylerken daha az nefes alıp veriyorum. Bana kattığı şey bu oldu. Keşke daha çok şey katabilse bize yönetmenlerimiz”. (Damla Söylemez, 2018: 4)

Görüşme yapılanlardan Remzi Yaradan Bademler’in yönetmenlerine kıymet verdiği gibi Bademler’de çalışan yönetmenler için de Bademler Köy Tiyatrosu’nun bir

oyununu yönetmenin değerli olduğunu ifade etmiştir: “Yönetmenler de buraya hiçbir karşılık beklemeden seve seve geliyor. Onların dedikleri şey buraya geldiklerinde: ‘Bademler’de oyun yönettim ve hacı oldum’ hacı olmaya geliyorlar buraya” (Yaradan, 2018: 6).

Bademler Köy Tiyatrosu’nda yönetmenlik yapan kimi yönetmenler oyunu, oyuncular ile tanıştıktan sonra, kimi yönetmenler oyuncuların yeteneğine göre seçmekte, kimi yönetmenler oyun seçimini oyunculara bırakmaktadır:

“Metin Şenoğlu ‘siz karar verin’ diyordu. Bize bıraktı tamamen oyunu. Kendi aramızda konuştuk. Ona göre belirledik. O da kabul etti. Hatta çalışmadığı bir oyunmuş daha önce. Melisa hanım kendi seçiyordu oyunlarını. Kendi okuyup ‘sen şu, sen şu’ diyordu. Sedat hoca da bize bıraktı castı”. (Gür, 2018: 7)

Bazı yönetmenler de köylüler oyunu seçip rolleri dağıttıktan sonra köye geldiğinden onlara sadece sahneleme üzerinde yardımcı olmaktadır. “Ben 2006 yılında köye geldiğimde onlar Necati Cumalı’nın Susuz Yaz oyununu seçmişlerdi. Roller dağıtmışlar, ezberlerini yapmışlardı. Sahneleme anlamında, teknik anlamda yönetmene ihtiyaçları vardı” (Yaman Şen, 2018: 2).

Bademler Köy Tiyatrosu oyuncularını ekip üyelerini uzun süredir tanımakta olduğundan, yönetmene rolleri belirlemede yardımcı olmaktadır (Gür, 2018).

Yönetmenin Bademler Kültür ve Sanat Derneği aracılığıyla köye gelişi, çalışmaların başlama süreci şu şekilde gerçekleşmektedir:

“Önce bir toplantı yapılır, tanışma olur. Herkes teksti okur. Oyuncu hangi rolü istiyorsa onu okur, denemeler olur. Yönetmen bizimle çalıştığı ilk yılı değilse zaten kafasında belirler rolleri. Biz köylüler olarak da kimin hangi rolü daha iyi yapacağını bildiğimizden yönetmene söyleriz. Hiçbir yönetmen de bu konuda bize baskı yapmaz ama biz de ‘ille de şu kişi şu rolü yapsın’ demeyiz. Yönetmene bırakır, sadece fikrimizi söyleriz”. (Örgün, 2018: 5)

Bademler Köyü’nden profesyonel bir yönetmen çıkmasa da oyuncular kendilerini her geçen gün daha fazla geliştirmek için çaba sarf etmekte her yönetmenden

farklı şeyler öğrenmektedir. Bazı yönetmenler Bademler Köy Tiyatrosu oyuncularından kendilerine yardımcı seçmekte, yönetmenin gelemediği günlerde yönetmen yardımcılarını provaları sürdürmektedir. Örneğin görüşme yapılan kişilerden, tiyatronun oyuncusu Çiçek Uran Gür Mahmut ile Yezida'nın yönetmen yardımcılığını yapmıştır (Gür, 2018: 12). Berivan Aslan da tiyatronun uzun zamandan beri yönetmen yardımcılığını yapmaktadır (Yaman Şen, 2018: 6).

Günümüzde yönetmen yardımcılığı yapan oyunculardan biri de Umut Söylemez'dir. Söylemez "Ada" ve "Tersine Dünya" oyunlarında yönetmen yardımcılığı yapmıştır (Umut Söylemez, 2018: 3). Görüşme yapılan Emrah Kurtoglu tiyatronun en büyük eksikliklerinden birinin köyde tiyatro eğitimi alan birinin olmaması olduğunu tiyatronun yönetmeninin Bademler'de yetişen birinin olması gerektiğini ifade etmiştir (Kurtoglu, 2018: 7).

Bademler Köy Tiyatrosu'nun bu güne kadar kayıt altında tutulabilen Bademler'li yönetmenleri şunlardır: Çakır Ali, Hüseyin Or, Sami Ak, Hasan Şengül, Nail Atar. 1991'den itibaren köye dışarıdan gelen, Üniversitelerin Sahne Sanatları Bölümlerinde eğitim almış profesyonel yönetmenleri ise şunlardır: Evren Serter, Seyrani Yıldız, Haluk Işık, Koray Eti, Eylem Yaman Şen, Alper Akdeniz, Melisa İclal Yamanarda, Sedat Şenoğlu (Öz, Oğuzer, Oran Arşivi). Bademler Köy Tiyatrosu'nun son yönetmeni tiyatronun daha önceki yıllarda da yönetmenliğini yapan Haluk Işık'tır. 2019 sezonunda Işık, kendi yazıp yönettiği "Hoş Geldin Amerika" ve "Bir Oyun Gibi" adlı oyunları Bademler'li oyuncular ile sahnelemiştir.

1989 yılında tiyatronun gelişmesi için tiyatrodaki görev alan kişiler ile kurulan Bademler Kültür ve Sanat Derneği alınan bir kararla yönetmenin, üniversitelerin sahne sanatları mezunu biri olması şartını getirmiş, bu durum oyuncuları da aldıkları eğitim ile yarı profesyonel bir duruma getirmiştir. İlk profesyonel yönetmen, İzmir Devlet Tiyatrosu Sanatçısı Evren Serter ile 1991'de çalışılmaya başlandıktan sonra, Bademler Köy Tiyatrosu profesyonel yönetmenlerle çalışmaya başlamış, tiyatronun yönetmenleri sık sık değişmiştir. Her yönetmen maddi kazanç beklemeden Türkiye'nin ilk köy

tiyatrosu ile çalışmayı önemsemiş, oyuncular, köye gelip kendilerine tiyatro hakkında birçok şey öğreten yönetmenlere büyük saygı duymuştur.

Oyuncu ve yönetmenden sonra Bademler seyircisinin genel görünümüne bakıldığında seyircinin Bademler'in yerlilerinden oluştuğu görülmektedir. Bademler Köy Tiyatrosu'nda kadının sahneye çıkışıyla birlikte köy dışından, bu durumu görmek için gelen izleyiciler olmuştur. Bademler'in tanınırlığı arttıkça da köy dışından gelen seyirci sayısı artmıştır. Bademler seyircisi tiyatroya ilgili, bir tiyatro oyunu izlerken nasıl davranılması gerektiğini bilen, tiyatronun her oyununu izleyen bir kitleden oluşmaktadır. Görüşme yapılan kişilerden Seyfettin Şen, köyde tiyatro seyircisi olmanın eğitiminin çok küçük yaşta başladığını, çocuğunu tiyatroya götüren ailenin çocuğuna tiyatroda nasıl davranılması gerektiğini öğrettiğini ifade etmiştir:

“Burada eğitim çocuk yaştan başlar. Tiyatro nasıl izlenir, içeride çiğdem çitlenmez, konuşulmaz, nerede tepki verilir, nerede oyun alkışlanır bilir. Biz bunu nereden anlıyoruz? 1. ve 2. gösterilerde biz misafir çağırırız oyuna. Misafirlerin çocukları konuşur bizimkiler konuşmaz. Çünkü daha önce oyun izlemiştir. Sağındaki konuşmaz, solundaki konuşmaz. Sağındaki solundakinin nerede oyunu alkışladığını görür”. (Şen, 2018: 8)

Bademler'de çocuklar, tiyatroda büyüklerini izlemekte, tiyatro seyircisi olmayı öğrenmekte, sonra yıllarca sağladığı bu birikim ile büyüdüğünde sahneye çıkmakta ya da tiyatroya imkanı ölçüsünde destek olmakta, belli bir yaşa geldiğinde ise tiyatroyu gençlere devrederek ömrünü tiyatro seyircisi kalarak tamamlamaktadır (Şengül, 2018:2).

Bademler Köy Tiyatrosu kurulduğu ilk yıllarda nüfusun şimdikinden daha az olmasına rağmen, oyun sahnelenen ilkokulun tiyatroya ayrılan bölümü, tamamen seyirci ile dolmuştur. Oyunları izlemek için köyde talep ilk yıllarda da çok fazladır (Sözer, 2018: 3).

Bademler Köyü'nün yerlilerinden tiyatro izlemeyen insan neredeyse yoktur. Köyde ya annesini, babasını ya da farklı bir akrabasını çocuk yaşta gözlemleyip

büyünce onu model olarak oyunculuk yapan ya da tiyatro sahnesine çıkmak istemeyip arka planda tiyatroya destek olan bir yapı bulunmaktadır. Görüşme yapılan kişilerden Damla Söylemez köyde tiyatro ile ilgisi olmayan kişi sayısının 10 kişiden fazla olmadığını belirtmiştir (Damla Söylemez, 2018: 7).

Görüşme yapılan kişilerden bazıları oyuna gelen seyircinin tamamen Bademler halkı olduğunu söylerken bazı görüşme yapılan kişiler ise Bademler çevresinden de seyircinin geldiğini ifade etmiştir. Misafir seyirci genellikle oyunun 1. ve 2. temsiline gelmektedir. Dışarıdan gelen seyirci profilini belirlemek pek mümkün olmasa da görüşme yapılan kişilerden Murtaza Oran özellikle Urla ve Seferihisar gibi yakın ilçelerden gelen seyirci olduğunu ifade etmiştir (Oran, 2018: 12).

Oyunlar Bademler’de birkaç defa sahnelenip, oyunu köyde izlemeyen kalmayınca Bademler Kültür ve Sanat Derneği’nin girişimi ile Bademler dışında sahnelenmektedir.

Bademler seyircisi köydeki tiyatro geleneğine sahip çıkarken oyun izlemeye sadece bu kültürü yaşatmak için katılım göstermez, gittiği her oyunu değerlendirir, eleştirilerini oyuncular ve yönetmen ile paylaşır. Bademler seyircisi, tiyatroya sinema ve dizi sektöründen daha çok değer vermiş, sadece oyuncu yakını olduğu için değil tiyatro kültürüne alıştığı için oyunlara geldiğini göstermiştir. “Biz tiyatroya insanları zorla getirsek ‘ne olur bizi izleyin’ desek bir kere izler mecburiyetten ama bizim oyunlarımıza bir gelen 3-4 gece arka arkaya izliyor bizi” (Damla Söylemez, 2018: 7).

Görüşme yapılan kişilerden Eylem Yaman Şen’e göre tiyatro aynı zamanda köyde insanları bir araya getirme özelliği de taşımaktadır. Tiyatro köyde insanların düzenli buluşabildikleri, ortak katılım gösterebildikleri bir etkinliktir (Şen, 2018: 8).

Gençliğinde tiyatro ilgilenen bu günün yaşlıları, köyün gençlerine tiyatroyu aşlamak için çaba sarf etmektedir. Seyirciler köyün genç nüfusuna örnek olmak için tiyatro izlemeyi sürdürmektedir. Böylece genç kesim içinde yaşadığı bu sanat ortamında

yaşlı nüfustan etkilenmekte ve tiyatro kültürü köyde bu şekilde sürüp gitmektedir. Bademler’de 7’den 70’e herkes oyun izlemeyi sevmekte oyunu izlerken uyulması gereken kurallara büyük özen göstermektedir.

Oyun yazarlığı açısından değerlendirildiğinde Bademler Köy Tiyatrosu’nun ilk oyunu Yarım Osman, köy öğretmeni Mustafa Anarat’ın birleştirdiği bir kaç hikayeden oluşmaktadır (Büyükyıldırım, 2018: 5). Anarat’tan sonra köylüler kendileri yönetip kendileri oynadıkları dönemde oyun seçiminde yazarlardan da destek istemiştir (Kınık, 2018: 7). Bademler’in oyun repertuvarında Bademler’li bir yazarın oyunu bulunmamakta belli yazarların oyunları sahnelenmektedir (Gür, 2018: 6). Köylüler tiyatrolarının eksikliklerinden birinin de köyden hiç yazar çıkmaması olduğunu ifade etmiştir. (Kurtoğlu, 2018: 6)

Köyde amatör olarak oyun yazma girişimlerinden biri Remzi Yaradan’ın babası Sadık Yaradan tarafından yapılmıştır. Yaradan 3 tane oyun yazmış, bu oyunları değerlendirmesi ve düzenlemesi için tiyatro alanında uzman birilerine vermiştir. Sadık Yaradan oyunları düzenlendikten sonra onları tiyatroya bağışlamayı hedeflemektedir (Yaradan, 2018: 8).

Görüşme yapılanlardan Murtaza Oran oyunların, bilinen yazarların eserleri olduğunu, Türk ve dünya yazarlarının eserlerini sahnelediklerini ifade etmiştir (Oran, 2018: 2). Bademler Köy Tiyatrosu 90’lı yıllara kadar yerli yazarların oyunlarını seçmiş, Bademler kültürüne yakın, siyasi ya da toplumsal mesajı olan oyunlar seçerken 90’lı yıllardan itibaren de yine kendi düşüncelerini yansıtan yabancı yazarların oyunlarını sahnelemeye başlamıştır. Köyde geçmişte dram türünde oyunlar sahnelenirken gençlerin de isteğiyle 9 yıldır komedi türünde oyunlar sahnelenmektedir (Şen, 2018: 8, 12). Komedi türünde olan oyunlar seyirciyi güldürürken seyirciye mutlaka bir mesaj iletmelidir (Kurtoğlu, 2018: 3).

Bademler Köy Tiyatrosu bir yazarın oyununu sahnelemek için onunla iletişime geçtiğinde Bademler’in adını duyan yazarlar Bademler Köy Tiyatrosu’ndan telif

istememekte, oyunlarını Türkiye'nin ilk köy tiyatrosu sahneleyeceği için mutlu olmaktadır. “Bademler Köy tiyatrosu Türkiye'nin ilk köy tiyatrosu olduğu için hangi yazarı ararsak arayalım, Bademler Köy Tiyatrosu'nun ismini duydukları zaman ‘tabii ki büyük bir zevkle, ne telifi kardeşim?’ deyip kapatıyor telefonu. Bu da çok onur verici” (Yaman Şen, 2018: 6).

Yazarların bu tutumu Bademler Köy Tiyatrosu'nun telif ödemeyerek bilekten kalan gelir ile tiyatronun masraflarını karşılayabilmesini sağlamaktadır. Bazı yazarlar ise Bademler Köy Tiyatrosu'na oyunlarının sahnelenmesi için kendileri teklif götürmektedir:

“Hatta ricada bulunanlar bile var oyunlarını oynamamız için. Mehmet Türkkân'ı yıllar önce oynadık. ‘Bir daha oynarsanız gelirim, mutlu olurum’ dedi. Müjdat hocaya (Gezen) ‘Hocam şu kitabınızdan bir oyun bakmak istiyoruz’ dediğimizde kitap yağdırdı. Turgut Özakman'ı burada ağırladık. Allah rahmet eylesin ışıklar içinde uyusun. Ankara’da Ekin Tiyatrosu’nda oynarken geldi kulisimizi ziyaret etti. ‘Hocam telif hakkı diye bir şey var’ dediğimizde ‘Ne telif hakkı? Bademler oynarsa onurumuz olur’ deyip ustaların ustası bizim yolumuzu açtı. Yani Bademler’de oynanırsa ayrı bir havası oluyor. En son ‘Lütfen Kızım Evlenir misiniz?’ de Muzaffer İzgü, galamıza bile geldi. Ayakta alkışladı bizi, sonra da öldü”. (Şen, 2018: 11)

Bazı görüşme yapılan kişiler de Bademler'in kuruluşundan günümüze kadar olan sürecinin anlatıldığı bir oyun yazılmasını ve Bademler'in bu oyunu sahnelemesini istemektedir (Şengül, 2018: 5).

Bademler Köy Tiyatrosu ilk yıllardan 1990'lı yıllara kadar Bademler çevresinde geçen ya da Bademler'in kültürünü yansıtan oyunlar seçmiştir. “Mesela Necati Cumalı gibi bize yakın, bu yöreyi bilen insanların kaleminden çıkınca o oyunu daha zevkle oynuyoruz” (Damla Söylemez, 2018: 5). Bademler Köyü bilinen yazarların oyunlarını seçerken oyunların politik olmasına ya da bir mesaj taşımasına önem vermiştir (Şen, 2018: 12).

Görüşme yapılan Remzi Yaradan da Bademler Köy Tiyatrosu'nun özellikle siyasi oyunları çok sevdiğini ifade etmiştir: “Her oyunu oynayabiliriz ama tabii kişi sayımıza da bağlı. Siyasi içerikli olduğunda daha çok hoşumuza gidiyor” (Yaradan, 2018: 8).

Bademler Köy Tiyatrosu belli yazarların oyunlarını sahnelerken Alevileri anlatan oyunları da repertuvarına almıştır (Şengül, 2018: 2). Aleviliği konu alan oyunlarda içerik açısından uzman kişilerden teorik destek alınmıştır (Yaman Şen, 2018:4).

Oyun seçiminde Bademler Köy Tiyatrosu'nun oyuncularının fikrine danışan yönetmenler, oyunu kendileri de seçse oyuncuların görüşünü almakta, oyuncular da kendilerine sunulan oyunların içinden köyün ideolojisini ve kültürünü en çok yansıtan oyunu seçmektedir (Damla Söylemez, 2018: 4). Görüşme yapılanlardan, İhsaniye Köyü'nün imamı Murat Uysal, izlediği birçok oyunda köye ait özellikler gördüğünü, bazı repliklerin Bademler'in özelliklerine göre değiştirildiğini ifade etmiştir (Uysal, 2018: 5).

Bademler Köy Tiyatrosu her sene oyun çıkarmaktadır (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 10). Kurulduğu yıllarda hasat mevsimini göz önünde tutan köylüler yılda 2 oyun çıkarmakta, çıkardıkları oyunları şubat, mart veya haziranda sahnelemektedir (Şen, 2018: 14). Bademler'in repertuarı gibi ilk yıllarda sahnelenen oyunların sahnelenme zamanları hakkında da yeterli bilgi mevcut değildir. Kuruluşundan beri her yıl düzenli oyun çıkaran Bademler Köy Tiyatrosu'nun 1947 ile 1950 yılları arasında sahnelenen oyun sayısı 4 veya 5'tir (Sözer, 2018: 3). Tiyatro 2 Duraksama Dönemi'nde oyun çıkaramamış sonrasında çalışmalarına devam etmiştir.

Günümüzde ise Bademler Köy Tiyatrosu senede 1 veya 2 oyun çıkarmaktadır (Yaman Şen, 2018: 10). Görüşme yapılanlardan Hasan Şengül, Bademler İlkokulu öğretmenlerinin de ilkokula giden çocuklarla yılda 1 oyun çıkardığını ifade etmiştir (Şengül, 2018:7). Bademler Köy Tiyatrosu, Dünya Tiyatro Günü'nde (27 Mart) bir

oyun sahnelemeyi önemsemekte, ikinci oyunu 27 Martta sahnelenen oyundan sonra çıkarmaktadır (Damla Söylemez, 2018: 13). 27 Martta oyun sahneleme geleneği Bademler Kültür ve Sanat Derneği Başkanı Seyfettin Şen'in dernekte başkanlık yapmaya başladığı 1999 yılında başlamıştır (Şen, 2018: 13). 2. Oyun ise Bademler Kültür ve Sanat Derneği'nin son başkanı Remzi Yaradan Dönemi'nde; 3 yıldan beri mayıs ayında, ekip içinden seçilen daha az sayıdaki yarı profesyonel olma amacı güden oyuncularla sahnelenmektedir (Yaradan, 2018: 14). Bademler Köy Tiyatrosu'nun bu güne kadar sahnelediği oyun sayısı kesin olmamakla birlikte tahmin edildiği kadarıyla 87 yılda 130'dur (Şen, 2018: 3).

Bademler Köy Tiyatrosu kurulduğundan beri köyde yetişen bir yazar olmadığı için Bademler Kültürü'nü anlatan ya da bu kültüre yakın olan belli yazarların eserlerini sahnelemiştir. Bademler Köy Tiyatrosu kurulduğu yıldan 1990'ların başına kadar yerli yazarların oyunlarını sahnelemiş daha sonra yabancı yazarlara da repertuvarında yer vermiştir. Bademler Köy Tiyatrosu oyun seçiminde oyunun siyasi ya da sosyal bir mesaj vermesini zorunlu görmüş, son 9 yıldır sahnelenen komedi oyunlarının da mutlaka bir mesaj taşıması gerektiğine inanmıştır. Bademler'in sahnelediği oyunların yazarları Bademler Köy Tiyatrosu'nun, oyunlarını sahnelemesinden onur duymuş, tiyatrodan herhangi bir telif talep etmeyerek, yıllardır süren bu gönüllü oluşumu maddi açıdan da desteklemişlerdir. Oyun seçimi yönetmen tarafından yapılabildiği gibi oyunda oynayacak oyuncuların da bu konuda fikri alınmaktadır. Kurulduğundan beri her yıl düzenli oyun çıkaran Bademler Köy Tiyatrosu Türkiye'nin geçtiği zor dönemlerde ve köyden kente göç sürecinde duraksama dönemine girmiş, koşullar düzelince her sene oyun çıkarmaya özen göstermiştir.

Bademler Köy Tiyatrosu kurulduğundan beri herhangi bir gelire sahip olmadığından, oyunların teknik kadrosu da gönüllülerden oluşmaktadır. Dekor, kostüm, ışık gibi tiyatronun yardımcı öğeleri oyuncular ya da köyde yaşayıp sahneye çıkmayan ama tiyatroya destek olmak isteyen köy halkı tarafından sağlanmaktadır: "Koltuğunu değiştiren oluyor evinde mesela 'Arkadaşlar ben bunu atıyorum. Tiyatroda kullanır mısınız?' diyorlar. Bir kere de bağış kostümler geldi bize" (Damla Söylemez, 2018: 11).

Köy halkı evinde kullanmayacağı eşyaları tiyatroya bağışlamaktadır. Bu eşyalar tiyatronun deposunda saklanmakta, ihtiyaç olduğunda oyunlarda dekor olarak kullanılmaktadır. Örneğin eski döneme ait bir kostüme ihtiyaç duyulduğunda tiyatrodaki bir sahne tasarımcısı olmadığından, Bademler Köy Tiyatrosu köyün yaşlılarına danışarak kostümün nasıl olabileceği ile ilgili onlardan görüş almaktadır. Köyün yaşlıları ellerindeki eski dönemlere ait olan bu kumaşları tiyatroya bağışlamakta, terzilikten anlayan köylüler ise dönem kıyafetlerini bu kumaşlardan dikmektedir (Çağlanur Yavuz, 2018: 5).

İlk yıllarda Bademler Köy Tiyatrosu'nun karşılaştığı zorluklar tekniğe de yansımıştır. Oyun metinlerini çoğaltamadıklarından, oyuncular bir kişinin evinde toplanmakta, hep birlikte el yazısı ile yazılan oyun metni bu şekilde çoğaltılmaktadır. Köyde elektrik olmadığı için oyunlar, gündüz köy meydanında ya da Bademler İlkokulu'nun hol kısmında oynanmaktadır (Şen, 2018: 4). Provalar oyuncuların evlerinde ya da tütün depolarında yapılmakta, teknik desteği oyunda görev almayan birileri üstlenmektedir (Kınık, 2018: 4,11,12). Bademler Köy Tiyatrosu'nda herkes amatör olsa da tiyatronun tıpkı profesyonel bir tiyatrodaki gibi ışıkçısı, sahne amiri, kostümcüsü, dekor tasarımcısı, suflörü bulunmaktadır. Örneğin tiyatronun kurulduğu yıllarda Bademler İlkokulu'nda öğretmenlik yapan Fikriye hanım sahnenin arkasında oyunculara rollerini hatırlatan suflör olarak görev yapmıştır (Sözer, 2018: 6).

Bademler Köy Tiyatrosu'nda teknik, tiyatro binası yapıldıktan sonra ve teknolojik gelişmeler sayesinde ilk yıllara göre iyileşmiştir fakat günümüzde de köylüler dekor, kostüm, sahne tekniği gibi unsurların teminini kendi aralarında çözümlemektedir:

“Dekorları oyuncular yapıyor. Kostüm de köylüler tarafından bulunuyor. Toplama usulü. Yani evinde o oyunculuğa uygun olan hangi kostüm varsa, kıyafettir, eşyadır götürebiliyorsan götürüyorsun. Kültür Sanat Derneği de bizim bulamadığımız bir şey olduğunda bunu dernek olarak karşılıyor”. (Örgün, 2018: 4-5)

Köyde yaşayan oyuncu ya da zanaatkarlar, gönüllülük esası ile tiyatro tekniğine destek olmaktadır. Örneğin köyde yaşayan bir elektrikçi oyunun ışıkçılığını, köyde yaşayan bir terzi de oyunun kostümlerini yapmaktadır:

“Teknik kadromuz da köylüler. Işıkçısı, sesçisi, sahne amiri her şey ama tabii bu işleri bu işlere yatkın olan kişiler yapıyor. Dekor da kendi evimizden topluyoruz. Perdeyi kesip gelinlik yapıyoruz, masayı kesip sehpa yapıyoruz. Ya da kendi imkanlarımızla alıp biz yapıyoruz”. (Yaradan, 2018: 9)

Tiyatrodaki teknik kadro gönüllü olsa da belli alanlar belli uzmanlık gerektirmektedir. Örneğin bir kişinin kostüm yapabilmesi için dikiş bilmesi, ışık yapabilmesi için teknolojiye ve elektrikten anlaması gerekmektedir: “Spot ışıklar bir elektrikçi tarafından yapılıyor. Eğer patlak varsa, yön değiştirmesi gerekiyorsa, hoca nereyi ışıklandırmak istiyorsa o yapıyor” (Gür, 2018: 7).

Işıkların yer değiştirmesi, renklerinin ayarlanması, otomatik perdenin tamiri gibi uzmanlık gerektiren konularda köyden bir elektrikçiden destek alınmaktadır. Bu desteği verenlerden biri, köy tiyatrosunda yıllardır oyunculuk yapan elektrikçi Yaşar Özdil Yavuz’dur: “Mesela girdik içeri, karanlıktı. ‘Yaptırdık gene de çalışmıyor’ dediler. Çıktık benim oğlanla yağladık filan sonra çalıştı. Işık olarak da sahnenin bir başından bir başına projektörlerin yerleştiği demir aksamı ben yerleştirdim” (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 7). Yavuz köy tiyatrosunda oyuncu olan günlük yaşamında boyacılık yapan Murtaza Oran’ın da tiyatronun panolarını boyadığını ifade etmiştir. Yaşar Özdil Yavuz elektrikçilik mesleğini sürdürmesi sebebiyle tiyatronun tekniğine destek olsa da oyun anında ışıkçılık yapmamıştır. Sol kulağının duymaması nedeniyle uzaktan oyunu duyamamaktan endişelenen Yavuz, oyunlarda sadece oyuncu olarak görev almaktadır (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 7).

Oyun anında ışık sorumluluğu yine köyde elektrikçilik yapan Mustafa Or’a verilmiştir. Mustafa Or, Bademler Köy Tiyatrosu’nun eski oyuncu-yönetmenlerinden Hüseyin Or’un oğludur. Mustafa Or yaklaşık 10 yıldır oyunlarda ışıkçı olarak görev almaktadır (Şengül, 2018: 7).

Oyunların canlı müziklerini de köyün gençleri yapmaktadır (Şengül, 2018: 7). Oyun sırasında fondan verilen müziğe yönetmen karar verse de bazı oyunlardaki müzik seçimleri için yönetmenler oyuncuların Umut Söylemez'den yardım almaktadır. Amatör olarak müzikle ilgilenen Umut Söylemez, geniş bir müzik arşivine sahip olduğundan, bu konuda köye gelen yönetmenlere de yardımcı olmaktadır (Umut Söylemez, 2018: 3).

Görüşme yapılanlardan Çiçek Ural Gür, teknik kadronun işi bilen kişilerden oluştuğunu onlar gelemeyecek olduklarında tekniği, istekli kişilere öğrettiklerini ifade etmiştir (Gür, 2018: 7).

Bademler Köy Tiyatrosu'nda ışıkçılık yapan, köyde yaşayan diğer isimler de Erdal Ertaş ve Yalın Tural'dır. "Erdal ağabey hemen hemen bildiğim bütün oyunlarda ışıkçılık yapmıştır. Yine köyden, Djlik yapan Yalın Tural adlı genç arkadaşımız da elektronikten anladığı için zaman zaman tiyatrodaki ışıkçılık yapmaktadır" (Örgün, 2018: 4).

Dekor, kostüm konusunda tiyatroya yıllardır yardımcı olan görevli Berivan Aslan, 2003 yılından beri Bademler Köy Tiyatrosu'nda gönüllü olarak çalışmaktadır. Aslan, ışık, sahne amirliği, sahne arkasında yardımcı olmak gibi konularda da tiyatroya destek olmaktadır (Yaman Şen, 2018: 6).

Bademler Köy Tiyatrosu'nda oyuncular sadece oyunculuk yapmamakta, teknik konularda da birbirlerine yardımcı olmaktadır. Örneğin yeni sezonda ışıkçı bulunamadığında oyuncuların o sezonda oyuncu olarak görev almayan kişiler oyunun ışığını yapmakta, dekor, kostüm konusunda da tiyatroya destek olmaktadır. Provalarda teknik yardımcı olmak isteyenlerin görevleri yazılarak bir liste oluşturulmaktadır (Damla Söylemez, 2018: 9). Sahne arkasındaki trafiği idare edip dekor değişimleri gerçekleştiren de oyunculardır: "Sahne arkasında 'getir-götür' işlerini yapmaya çalıştım. Çünkü orada çalışan başka insan yok. Oyuncular var" (Çağlan Yavuz, 2018: 2).

Görüşme yapılan, oyuncu Emrah Kurtoğlu tiyatronun teknik görevlerinin belirlenmesini şu şekilde açıklamıştır:

“Hepimiz her yerde olmaya çalışıyoruz. Mesela benim rol aldığım bir oyunda oyuncu arkadaşım ses ve ışıktaydı. Hani öyle bir ekibiz ki gerekirse ben de seste ışıktay olabilirim. Ben oynamadığım oyunlarda sahne arkasında yardımcı olmak için elimden geleni yaptım. Bu şekilde birbirimize destek oluyoruz tabii ki”. (Kurtoğlu, 2018: 8)

Bademler Köy Tiyatrosu’nda eskiden beri süregelen bir gelenek de tiyatronun başarısı için herkesin her görevi kabul etmesidir (Damla Söylemez, 2018: 8).

Bademler Köy Tiyatrosu’nda teknik imkanlar yine köylüler tarafından sağlansa da bazı durumlarda bütçe gerekmektedir. Bunu da Bademler Kültür ve Sanat Derneği sağlamaktadır. Tiyatroda elektrik ile ilgili işleri yapan köylüler aynı zamanda oyunların da ışıkçısıdır. Oyunlarda ışıkçı olarak çalışan kemikleşmiş bir kadro bulunsa da bu kişiler diğer işleri nedeniyle bir sezonda görev alamadıklarında bu konuda istekli olan farklı kişilere ışık düzenini öğretmektedir. Rol alamayan fakat tiyatroya katkıda bulunmak isteyen kişiler, dekor taşıma, sahne amirliği, suflörlük gibi görevler almakta oyuncu dışında katılım olmadığında bu görevleri oyuncular yapmaktadır. Bademler Köy Tiyatrosu’nun kuruluşundan beri sürdürdüğü “imece yöntemi” ile kişiler hem oyuncu, hem ışıkçı, hem kostümcü hem de dekor sorumlusu olabilmekte, tiyatronun sürdürülmesi için isteyen herkes tiyatro ile ilgili her görevi yerine getirmektedir.

Bademler Köy Tiyatrosu ulusal anlamda tanınmaya başladıktan sonra önce çevre ilçelerden, sonra diğer illerden davet almaya başlamıştır. Bademler’in bir oyunu turneye götürebilmesi için oyunun önce kendi sahnesinde sahnelenmesi gerekmektedir (Yaman Şen, 2018:4-5). Daha sonra Bademler Kültür ve Sanat Derneği çeşitli yerlerle bağlantıya geçerek oyun götürmektedir. Bademler Köy Tiyatrosu Türkiye’nin ilk köy tiyatrosu olduğundan, Türkiye’nin çeşitli yerlerinden davet alarak da turne düzenlemektedir. Tiyatronun kurulduğu yıllarda kısıtlı imkanlar nedeniyle turneye gidilememiştir (Sözer, 2018: 13). İlk oyunculardan Hüseyin Kımık 1950’li yıllarda Seferihisar’a turneye gidildiğini, o yıllardaki düşünce yapısı şimdikinden daha

muhafazakar olduğu için Seferihisar turnesine sadece erkek seyircinin gelebildiğini, Bademler’e dışarıdan gelen seyircinin Bademler’de kadının sahneye çıkıp çıkmadığından emin olmak için geldiğini ifade etmiştir. Paydos oyunu ile Urla turnesine gidildiğinde ise Demokrat Parti İktidarından korkan devlet memurları, oyuna bilet alarak katkı sunmak istemiş fakat seyirci olarak oyuna katılım sağlayamamıştır. Çünkü Bademler Urla turnesine Cumhuriyet Halk Partisi aracılığıyla gitmiştir (Kınık, 2018: 3-7-10-11). 1960’lı yıllarda da İzmir içinde turneler yapılmıştır (Tutal, 2018: 8).

Bademler Köy Tiyatrosu ilk yıllarda sayılı yerlere turneye gitmiştir. 1990’lardan sonra bu sayı artmıştır (Şengül, 2018: 13). Özellikle 10 yıldır Bademler Köy Tiyatrosu daha fazla tiyatro organizasyonuna katılım göstermiştir (Yaradan, 2018: 13). Tiyatro ilk yıllarda ayakta kalma mücadelesindedir. Köye profesyonel yönetmenler geldikten sonra tiyatronun başarısı ile beraber turne sayısı da artmıştır. Bademler Köy Tiyatrosu davet aldığı yerlere “Türkiye’nin İlk Köy Tiyatrosu” olarak katılmaktadır (Yaradan, 2018: 13).

Bademler Köy Tiyatrosu tiyatrolarının tanıtımı için davet edilen her yere gitmeye, dernekleri aracılığıyla bağlantı kurarak kendilerince turne ayarlamaya çalışmaktadır. Bademler Köy Tiyatrosu oyuncularına göre tiyatrolarının turne sayısı olması gerekenden azdır. “Size hangi birini sayayım? Demek isterdim açıkçası. Gittiğimiz ve oynadığımız yerler konusunda biraz eksik olduğumuzu düşünüyorum” (Umut Söylemez, 2018: 10). Yapılan görüşmelerde tiyatronun emekçileri bu gün tiyatrolarını daha iyi yerlerde görmek istediklerini, daha çok turneye çıkabilmek gerektiğini düşünmektedir. Bademler Köy Tiyatrosu’nun turneye çıkma engelini iki nedene bağlamak mümkündür: İlki ekonomik koşulların elverişsiz oluşu, ikincisi oyuncuların farklı bir meslek sürdürmeleri nedeniyle turne için zaman ayırmada zorlanmalarıdır.

Resim 35. Bademler Köy Tiyatrosu'nun Urla'da 2018'de düzenlenen 3. Kıyı Ege ve Ege Tiyatrolar Birliği Yaz Kampı'nda oynadığı Ada oyunu. Oyuncular: Emrah Kurtoğlu, Remzi Yaradan

Bu güne kadar gidilen yerler şunlardır: İzmir'in ilçeleri (Yaman Şen, 2018: 5), Çanakkale (Umut Söylemez, 2018: 10), Antalya (Damla Söylemez, 2018: 12), Ankara (Oran, 2018: 12), Diyarbakır (Yaşar Özdiil Yavuz, 2018: 9), Mersin, İstanbul (Yaradan, 2018: 13).

2.3.5 Tiyatronun Ekonomisi

Tiyatronun yaşadığı diğer zorluk; ekonomik kalkınmadır. Tiyatronun bağlı bulunduğu derneğin maddi geliri olmadığından oyunların masrafları karşılanırken sıkıntı çekilmektedir. Kostümler ve dekorlar köylülerin kendi imkanları ile yapılmakta, bulunması zor olan eşya ve kostümler dernek tarafından alınan bağışlar ve oyun biletlerinden sağlanan gelir ile karşılanmaktadır. Turneye gidileceği zaman karşı taraftan yol masrafları talep edilmektedir. Köy tiyatrosunda oyun sahnelemek için dışarıdan gelen ekipler köylülerin evlerinde misafir edilmektedir. Tiyatro binasının, maddi destek görmediği için zaman zaman elektriği kesilmekte, görevlisi olmadığından tiyatronun ziyaretçilere tanıtımı da zorlaşmaktadır.

Bademler Köy Tiyatrosu birkaç seneden beri, sahnelenen oyunlarla Kültür Bakanlığı'na başvurmaktadır:

“Kendi yağımızla kavruluyoruz. Kültür Bakanlığı'na 2 defa bir proje ile başvurduk. Biri kabul gördü, diğeri görmedi. Tabii onların kıstaslarını da yerine getiriyoruz. Belli sayıda oynamamız gerekiyor o oyunu. Geçen sene Ada oyunuyla bakanlıktan yardım aldık”. (Yaradan, 2018: 10)

Bademler Köy Tiyatrosu'nun oyuncularları bu güne kadar tiyatrolarından hiçbir gelir elde etmemiştir. Onlara göre, çok şey borçlu oldukları tiyatrodan bir de para kazanmak etik bir davranış değildir. “O içten gelen bir şey, para kazanmak değil. Kazanmıyorduk. Kimse paraya tamah etmez. Oyuncu sevdiği rolleri alıyor, oynuyor, tiyatroya çok düşkün, içinden geleni yapıyor” (Sözer, 2018: 5). Köylüler kendi maddi imkanlarını da tiyatroları için kullandıklarını ifade etmektedirler. Her birinin farklı mesleği vardır. Hayatlarını bu şekilde idame ettiren köylüler işten artan zamanda da tiyatro ile ilgilenmiştir.

Tiyatronun en eski oyuncularından Hüseyin Kınık tiyatroya yıllarını verdiğini, tiyatrodan bu güne kadar 5 kuruş bile almadığını ifade etmiştir (Kınık, 2018: 9). Hüseyin Kınık 1970'lerde köyün ekonomisini şöyle anlatmaktadır: “Kazalar arası spor oynadı Bademler. O zaman ayağa ayakkabı yoktu. Kazalar arası 1. olduk 78 yılında. Herkes kendi ayakkabısı ile oynuyor. Yırtılıyor bilmem ne para yok. Alalım 65 liraya 11 çift ayakkabı demişler. Urla'da sormuşlar” (Kınık, 2018: 9).

Bademler Köy Tiyatrosu oyuncularları bu güne kadar tiyatrodan maddi bir beklenti içine girmemiş olsalar da köyün tanınırlığıyla birlikte Bademler'i tanıtarak buradan kazanç sağlayan kişilerin, emeklerini sömürdüğünü düşünmektedir:

“Son zamanda burada Bademler Altında diye bir belgesel çekildi. Orada dedik ki ‘yahu biz TRT'den para isteyelim arkadaşlar’. Sonuçta bunlar bu işten para kazanıyor. En son yönetmen beni aradı. ‘Murtaza ağabey ben para vereceğim size ama para verecek adam bulamıyorum’ dedi. Öyle kaldı. Velhasılı bizim parayla pulla işimiz olmaz. Oyundan sonra geliyoruz çay içiyoruz ya o yeter bize”. (Oran, 2018: 4)

Oyunun dekoru, kostümü, binanın bakımı, dışarıdan gelen yönetmenlerin harcamaları gibi durumlar için tiyatronun gelire ihtiyacı vardır. Bu nedenle oyunlar bir süredir bilet karşılığında satılmaktadır: “Köydeki oyunlarımızı çok düşük bir ücrete oynuyoruz. Geçen seneye kadar 5 TL gibi komik bir rakama oynuyorduk. Geçen sene 10 TL oldu”. (Kurtoğlu, 2018: 12)

Her oyunun prömiyeri ücretsiz yapılmakta diğer temsiller için bilet satılmaktadır (Uysal, 2018: 8). İkinci temsilden itibaren elde edilen gelir ile sezonda yapılan harcamaların borçları kapatılmaktadır (Oran, 2018:12).

Oyuncular kostüm ve dekorlarını kendi imkanları ile bulmakta, bulunamayan malzemeler ise bilet satışından elde edilen gelir ile temin edilmektedir (Gür, 2018: 9). Bu temin Bademler Kültür ve Sanat Derneği tarafından yapılmaktadır (Örgün, 2018: 4, 5). Köyde tiyatroda oynamayan ama tiyatroya destek olmak isteyen köylüler ise ellerindeki malzemeleri dekor, kostüm gibi tiyatroya bağışlayarak, tiyatroya maddi destekte bulunmaktadır (Şen, 2018: 8). Bazıları da elinden geldiği kadarıyla malzeme yardımı yapamasa da kostümlerin dikimi dekorların yapımı gibi konularda yardım için tiyatroya destek olmaktadır:

“Dekor için ekstra bir şey olursa köy tiyatrosuna gelen bütçeden yani bilet satışından gelen bütçeden alınıyor. Genelde gönüllü olarak yapılıyor her şey. Bir elbise dikeceksen o kumaş köy tiyatrosu gelirinden sağlanıyorsa dikimini köylü kendisi yapıyor, yani dikiş dikmeyi bilen kadınlar yapıyor”. (Örgün, 2018: 7)

Bademler Köy Tiyatrosu ekonomik nedenlerle yıllardır köyde bir festival düzenleyememenin üzüntüsünü yaşamaktadır. Dışarıdan köye davet edilen ekipleri de köylüler kendi imkanları ile ağırlamaktadır:

“Örneğin Ankara Ekin Tiyatrosu’nu, İstanbul’dan Adım Tiyatrosu’nu, Ferhan Şensoy’u davet ediyorduk. Gelip burada bedava oyun oynuyorlardı. Biz de bilet parasıyla onları ağırlıyorduk. Hem oyun oynuyorlardı hem de biz onları bu şekilde evlerimizde misafir ederek ağırlıyorduk”. (Şen, 2018: 10)

Bazen bilet gelirinden elde edilen para ile köye katkı sağlamak amaçlanmıştır. Örneğin bir oyunun geliri köydeki ilkokula bağışlanmıştır (Örgün, 2018: 7).

Tiyatronun bir geliri de bağış kutusu uygulamasından sağlanmaktadır. Fuayeye koyulan bağış kutusuna izleyicilerden isteyenler, istediği kadar para atar. Bu para da tiyatronun masraflarını ve aynı zamanda bir gelenek haline gelen oyun sonrası ekip yemeğini ve prova süresinde ekibe yapılan ikramları karşılamaktadır (Yaradan, 2018: 12).

Tiyatro emekçileri bazen de sponsor bularak masraflarını karşılamaktadır: “Şeyh Bedrettin’de Pir Sultan’da ‘bizi kot pantolonla çıkarmayacaksınız değil mi?’ dedim yönetmene. Bir şekilde bir yerden bulunur. Son dönemde Türkmenoğlu Çiçekçilik sponsorumuz mesala bunun gibi” (Oran, 2018: 11).

Tiyatronun zor koşullarda sürdürülmeye çalıştığı Bademler’e tiyatroya geçmişten beri destek olup tiyatro binasının yapılmasını sağlayan sanatçıların yanında kurumlardan da destek gelmektedir. İzmir Devlet Tiyatrosu Bademler Köy Tiyatrosu’na ışık bağışında bulunarak montajını da yaptırmıştır (Yaman Şen, 2019: 9). Tiyatro son yıllarda Kültür Bakanlığı’ndan da destek almaya başlamıştır:

“Kültür Bakanlığına bir oyunla başvuruyoruz. Kabul görürse destek alıyoruz. 2 defa başvurduk. Biri kabul gördü, diğeri görmedi. Geçen sene Ada oyunuyla başvurduk 8000TL para verdiler. Tabii onların da belli kıstasları var 25 kere oynamak gerekiyor filan”. (Yaradan, 2018: 10)

Bademler Köy Tiyatrosu binası 2014 yılında belediyeye bağlanmıştır. Görüşme yapılan Remzi Yaradan bağlı bulundukları belediyenin tiyatrolarına yardımda bulunmadığını ifade etmiştir (Yaradan, 2018: 10). Belediyenin tiyatroya katkısı turnelere gidilirken araç tahsisi sağlamak olmuştur (Oran, 2018: 12).

Binanın bakımını da köylüler üstlenmektedir. Yaşar Özdil Yavuz, tiyatro binasının onarımını da köylülerin yaptığını ifade etmiştir (Yaşar Özdil Yavuz, 2018: 6). Binanın deposu da oyuncular tarafından düzenlenmektedir (Damla Söylemez, 2018: 11). Köyün son yönetmenlerinden Eylem Yaman Şen, binanın maaşlı bir çalışanın olmasının tiyatroları için daha iyi olacağını ifade etmiştir:

“Keşke belediyelerden birisi, bu Urla Belediyesi olabilir, çünkü burası Urla’ya bağlı, Türkiye’nin ilk köy tiyatrosu olarak buraya sahip çıkıp, buraya bir görevli atasa. Temizliğinden, arşivine, arkadaki kütüphaneden binaya kadar her şey ile bu görevli ilgilense. Böyle bir sorumlumuz yok. Dernek yönetimi de gündüz çalıştığı için, buranın arşiviyle, herhangi bir şeyiyle çok fazla haşır neşir olamıyorlar”. (Yaman Şen, 2018: 10)

Bademler Köy Tiyatrosu ulusal üne kavuşmuş bir tiyatro olsa da bilet satışından elde edilen gelir sadece masraflarını karşıladığından istenildiği kadar farklı yerlerde sahne alamamaktadır: “Benim kişisel fikrim; bizim daha aktif olmamız gerektiği yönünde. Daha çok organizasyona katılmamız lazım. Bu konuda eksiklerimiz var kesinlikle ama maddi bütçemiz olmadığı için yakın yerleri tercih ediyoruz” (Kurtoğlu, 2018: 14). Eylem Yaman Şen de Bademler’in çağrıldığı her yere gitmeye çalıştığını fakat karşı taraf ulaşım ve yemeği karşılamadığı takdirde turneye gitmelerinin de sıkıntı olduğunu belirtmiştir (Yaman Şen, 2018: 10). Bademler Köy Tiyatrosu farklı yerlerde oyun sahnelemenin tiyatrolarının tanınırlığını arttırdığının farkında olsa da ulaşım ve yolu karşıladıkları takdirde turneye gitmekte kendileri gibi bütçeleri olmayan tiyatrolar davet ettiğinde ise bu koşulları da kendileri sağlamaya çalışmaktadır (Yaradan, 2018:12).

Bademler Köy Tiyatrosu’nda yönetmenlik yapan yönetmenler gönüllü olsa da köylüler için kendilerine tiyatro hakkında bir şeyler öğreten bu kişiler çok kıymetli olduğundan, yönetmenlere de köye geliş masraflarını karşılamak adına cüzi miktarda para ödenmektedir. Bu para maddi durumu iyi olan biri tarafından önceden karşılanmakta, oyun sahnelendikten sonra biletten elde edilen gelir tiyatronun masraflarını karşılayan bu kişiye verilmektedir (Tutal, 2018: 7).

Bademler Köy Tiyatrosu'nun oyuncular 1932'den beri tiyatrodan maddi bir kazanç talep etmemiş bunu ahlaki görmemiştir. Bademler Kültür ve Sanat Derneği kurulduğundan beri oyun için yapılan bilet satışı ve bağış kutusundan elde edilen gelir bu derneğe aktarılmakta, dernek de bu gelir ile tiyatronun masraflarını karşılamaktadır. Tiyatroya emek veren oyuncular ya da seyirci olup katkı koymak isteyen köylüler dekor ve kostüm konusunda kendi imkanlarını kullanmakta, bulamadıkları takdirde derneklerinden talep etmekte, zaman zaman da tiyatrolarına sponsorlar bulmaktadır. Yönetmenler de köye gönüllü olarak gelmektedir. Binanın bakımını da köylüler yapmakta, bu konuda belediyeden destek görmediklerini ifade etmektedirler. Turne konusunda da ulaşım ve yiyecek masraflarının karşılanması karşı taraftan beklenmekte, sağlanamıyorsa tiyatroya katkı koymak adına ekip onu da temin etmeye çalışmaktadır. Ekonomik nedenlerle köyde yapılamayan tiyatro festivali nedeniyle kendileri de farklı ekipleri sahnelerinde görebilmek adına bilet satışından elde edilen gelir ile dışarıdan gelen ekiplerin masrafları karşılanmakta, köye gelen ekipler köylülerin evinde konaklamaktadır.

2.3.6 Aldığı Ödüller

Bademler Köy Tiyatrosu oyuncular 1932'den beri tiyatroya bu güne kadar büyük emek vermiştir. İçlerinden bazılarının bu çabası çeşitli kurumların verdiği ödüllerle desteklenmiştir. Bu ödülleri alanlardan biri olan Damla Söylemez, ailesinde tiyatronun 3. kuşak oyuncusudur: “Babam, dedem oynuyormuş. Şimdi rahmetli oldular ama dedelerimiz, anneannem, babaannem bunlar hep eski zamanlarda oynamışlar, anlatılanlar bize. Sonra babamdan heves ettik” (Söylemez, 2018: 3). Damla Söylemez tiyatronun içinde büyüyen oyunculuğunu geliştirmek için azim gösteren bir oyuncudur. Söylemez “Tersine Dünya” oyunundaki rolüyle 2014-2015 sezonu İzmir Rotary 2. Tiyatro Ödülleri kapsamında “En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu Ödülünü” almıştır (Damla Söylemez, 2018: 11). Ayrıca 2016 yılında İzmir Sahne Tozu Tiyatrosu tarafından verilen Bedia Muvahhit Ödülleri dalında “Yılın En Başarılı Genç Kuşak Kadın Oyuncusu” adayı olan Söylemez, Bademler’i ödül törenlerinde temsil etmenin kendisine gurur verdiğini ifade etmiştir. “Mesela orada çok gururlanmıştık. Göksel

Kortay gelmişti o organizasyona katıldığımızda. Sahnede konuşma yaparken dedi ki “Bu projeksiyonda Bademler Köy Tiyatrosu’nun yayınlanmasından çok gurur duydum, zamanında gitmişim’ dedi” (Damla Söylemez, 2018: 12).

Bademler Köy Tiyatrosunun yaklaşık 6 yıldır oyuncusu olan Emrah Kurtoğlu da 2016 yılında İzmir Sahne Tozu Tiyatrosu tarafından verilen “Bedia Muvahhit Ödülleri”nde “Yılın En Başarılı Genç Kuşak Erkek Oyuncusu” ödülünü almıştır (Kurtoğlu, 2018: 13).

Bademler Köy Tiyatrosu oyuncularının dışında köy tiyatrosu olarak, 2015 yılında Tiyatro Gazetesi’nin düzenlediği 2. Anadolu Tiyatro Ödülleri’nde “Yılın Köy Tiyatrosu” ödülünü almıştır (Öz, 2019: 175).

Ayrıca 15 Haziran 2016 yılında Uluslararası Lions Çoğul Yönetim Çevresi 118 Konfederasyonu tarafından düzenlenen "Lions Müzik ve Sahne Sanatları Ödülleri" kapsamında Bademler Köy Tiyatrosu “Özel Jüri Ödülü”nü almıştır (<https://www.haberler.com/bademler-koy-tiyatrosu-odule-doymuyor-8539058-haberi/>).

Resim 36. 2015 yılında Bademler Köy Tiyatrosu’nun “Özel Jüri Ödülü”nü aldığı "Lions Müzik ve Sahne Sanatları Ödülleri" gecesinden

Bademler Köy Tiyatrosu'nun Mayıs 2019'da verilen 10. Bedia Muvahhit Tiyatro Ödülleri'nde 2 oyuncusu aday gösterilmiştir. Bunlar “Hoş Geldin Amerika” oyunundaki rolüyle “Kerem Yılmazer Yılın En Başarılı Genç Kuşak Erkek Oyuncusu” ödülü adayı Uğur Ali Canğa ile Kerem Yılmazer Yılın En Başarılı Genç Kuşak Kadın Oyuncusu” ödülü adayı Melek Yıldız’dır (<http://www.bediaodulleri.com/kazananlar-ve-adaylar.html>).

SONUÇ

Köy ve tiyatro ilişkisi düşünüldüğünde Türk Tiyatrosu için üç farklı konu başlığı aklı gelmektedir. Birincisi geçmişte köylerde yapılan seyirlik oyunlar, ikincisi 1950’lerde ülkedeki ekonomik gelişmelerin köylerdeki değişimi başlatması sonucu köyü konu alan oyunlar, üçüncüsü Cumhuriyet’in ilanından sonra modernleşen Türkiye’nin etkisiyle köylerde kurulan modern tiyatro ekipleridir.

Köy Seyirlik Oyunları uzun yıllardır köylerde oynanan, köylülerin bolluğu ve bereketi arttırmak amacıyla oynadığı oyunlardır. 20. Yüz yıldan itibaren yaşanan teknolojik gelişmelerin köylülerin tarıma ve doğaya hakimiyetlerini arttırmasıyla da bu oyunlara ihtiyaç duyulmamış köy seyirlik oyunları önemini yitirmeye başlamıştır. 1950’lerde köylerdeki ekonomik ve sosyal değişimler sonucu köy sorunlarının anlatıldığı birçok oyun yazılmıştır. Modern Köy Tiyatroları’nın ilki Cumhuriyet’in ilanından sonra 1932’de Bademler Köyü’nde kurulmuştur. Daha sonra bu ekiplerin sayıları artmıştır. Bu ekipler, eski yeni, yerli yabancı olmak üzere tüm metinleri sahnelemekte, tiyatro alanında uzman yönetmenlerle çalışmaktadır. Oyuncuları ve teknik kadrosu köylülerden oluşmaktadır.

Günümüzde köylerde hem geleneksel hem de modern tiyatro varlığını sürdürse de literatürde bu oyunların birbiri ile karıştırıldığı görülmektedir. Örneğin Şirince Selçuk’taki Tiyatro Medresesi Modern Köy Tiyatrosu ekipleriyle aynı özellikleri taşımamaktadır. Bu oluşum diğer ekipler gibi amatör tiyatro yapmamaktadır. Profesyonel tiyatro yapan topluluk, köyü sadece mekan olarak kullanmaktayken “Türkiye Kültürel Coğrafyasının Az Bilinen Değerleri: Modern Köy Tiyatroları” adlı çalışmada Modern Köy Tiyatrosu ekiplerinden biri olarak anlatılmıştır. Yine aynı çalışmada adı geçen Temel Köyü Köy Seyirlik Ekibi, Köy Seyirlik Oyunları yapmakta olan bir ekiptir. Ülkemizde düzenlenen bazı festival adları da geleneksel köylü oyunları ve modern köy tiyatrolarının birbiri ile karıştırılmasına neden olmaktadır. Örneğin 2013’te Kaş Yeşilköy’de düzenlenen Tiyatro Festivali’nin adı “6. Likya Köy Seyirlik

Oyunları” iken festivale katılan ekiplerin sadece Modern Köy Tiyatroları olduğu görülmüştür.

Modern Köy Tiyatroları ekipleri incelendiğinde tümünün Akdeniz Havzası’nda yer aldığı görülmektedir. Bu tiyatrolardan Bademler Köy Tiyatrosu, Balıklıova Köy Tiyatrosu, Buca Kaynaklar Köy Tiyatrosu, Ulaşı (Seferihisar) Köy Tiyatrosu, Çamlı (Güzelbahçe) Köy Tiyatrosu’nun İzmir’de, Şeref Köyü Tiyatro Ekibi, Betçeli Kadınlar Topluluğu ve Betçeli Çocuklar Tiyatro Topluluğu’nun Muğla’da, Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadın Topluluğu, Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu, Kenzin (Ardıçlı, Tarsus-Mersin) Köyü Tiyatro Topluluğu’nun Mersin’de kurulmuş olması köyde bir tiyatro kurulduğunda yakın köylerin de bundan etkilendiğini göstermektedir.

Yapılan araştırmalarda Modern Köy Tiyatroları’nın kurulduğu Bademler Köyü, Şeref Köyü, Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadınlar Topluluğu gibi köylerde hem modern tiyatro yapıldığı hem de geleneksel seyirlik oyunlarının oynanmakta olduğu gözlemlenmiştir. Modern Köy Tiyatrolarının kurulduğu Ulaşı, Balıklıova, Kaynaklar, Betçe gibi köylerde ise tiyatronun kuruluşu öncesinde seyirlik oyunlar yapılmamıştır.

Köylerde kurulan tiyatroların oyuncular ve teknik kadrosu köylülerden oluşmaktadır. Yönetmenin ise tiyatro konusunda eğitim almış ya da eğitim düzeyi yüksek biri olarak köy dışından, genellikle köyün bağlı olduğu merkezden geldiği görülmüştür. Bazı tiyatrolarda köye dışarıdan gelen yönetmenler tiyatronun başlamasına öncülük ederken bazı köyler de kendi yönetmenlerini bularak köylerinde tiyatroyu başlatmışlardır. Yapılan görüşmelerde yeni kurulan ekiplerin teknik kadrosu da köylülerden oluşurken belediye bünyesinde kurulan köy tiyatrolarının yönetmen, teknik ekip gibi kadroları belediyenin imkanları ile sağlanmaktadır. Belediye destekli köy tiyatrosu ekiplerinin çalışma yeri, oyun sahneleyecek mekan bulma açısından, kendi imkanları ile varlığını sürdürmeye çalışan köy tiyatrolarına göre daha iyi şartlarda oldukları saptanmıştır. Belediye desteği ile kurulmayan ya da çalışmalarını sürdürmeyen köy tiyatroları ekonomik sorunlar yaşamaktadır.

Köyde tiyatro yapan ekiplerin üyeleriyle yapılan görüşmelerde veya tiyatroların tarihçesine bakıldığında profesyonel bir yönetmenle çalışan köylülerin tiyatrolarının daha uzun soluklu olduğu görülmüştür. Bazı tiyatrolar amatör bir kişinin önderliğinde çalışmalarını sürdürmüş fakat kısa bir süre sonra kapanmıştır. Örneğin Kenzin Köyü, Şeref Köyü gibi köylerde tiyatro, köyden amatör kişilerce kurulmuş, günümüze kadar gelememiştir. Bu köylerde birkaç köylü tiyatroyu başlatmış, belli bir süre devam ettirdikten sonra kurucularının dağılmasıyla tiyatro faaliyetleri de son bulmuştur. Köylülere göre profesyonel bir yönetmen tiyatro alanında yetkin bir kişidir ve o kişiye güvenmek, onun söylediklerini yapmak gerekmektedir. Görüşme yapılan kişilerin tamamı tiyatronun uzmanlık gerektirdiğini ifade etmiştir. Bu nedenle köylüler, profesyonel yönetmenlerle çalışmak istemektedir.

Profesyonel yönetmenlerle çalışan Bademler, Yeşilköy, Arslanköy Çadır Tiyatrosu Kadınlar Topluluğu, Kaynaklar, Ulaşmış, Balıklıova, Betçe, Çamlı gibi neredeyse çalışmanın tamamını oluşturan köy tiyatrolarına bakıldığında oyuncularının tiyatro alanında yetkin bir kişiden tiyatro eğitimi aldığı ve devamında bir oyun çıkardığı görülmektedir. Köye kurulan fakat köylülerle tiyatro yapmayan oluşumlar da mevcuttur. Araştırma sonucunda görülmüştür ki Modern Köy Tiyatroları, kadrosu köylülerden oluşan, belli metinleri sahneleyen, tiyatronun dinamiklerini günümüz olanaklarında kullanabilen (sahne, teknik vb.) sürekliliğini sağlayabilmek ve geliştirebilmek için tiyatro alanında uzman eğitimciyle çalışan gruplardır.

Köy ve Tiyatro ilişkisi içerisindeki üç konu başlığını Bademler’de görmek mümkündür. Bademler’de seyirlik oyunlar oynanmıştır, aynı zamanda bu köy Necati Cumalı’nın Susuz Yaz eserine yani bir tiyatro oyununa konu olmuştur. Modern Köy Tiyatroları kapsamında değerlendirildiğinde ise Bademler’in ilk örnek olduğu görülmektedir.

Türkiye’de köy tiyatrosu geleneği incelendiğinde seyirlik oyunlarda inancın etkisinin yoğun olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan kişilere Bademler Köy Tiyatrosu’na inancın etkisi olup olmadığı sorulduğunda kişilerin görüş ayrılığı yaşadığı

görülmüştür. Kimi, tiyatrolarına inancın etkisi bulunmadığını kimi ise Alevilik kültürünün tiyatrolarına etki ettiğini ifade etmiştir. Bu kişilere göre Aleviler geçmişte büyük haksızlıklara uğramıştır. Bu nedenle seçtikleri oyunlar Aleviliği doğrudan anlatmasa da dolaylı olarak kişilerin uğradıkları haksızlıkları, ezen ezilen ilişkisini, güçsüzün korunmasını, zalimin cezalandırılmasını anlatmaktadır. 2010 yılına kadar bu türde eserler sahnelenmesine rağmen bu tarihten itibaren komediye yönelmişlerdir. Komedi türünü seçseler de oyunun mutlaka bir mesaj taşıması gerektiğine inanmaktadırlar.

Bademler Köy Tiyatrosu kurulduğundan beri yönetmen, kadın oyuncu, sahne, göç, darbeler, ekonomi gibi konularda pek çok zorlukla karşılaşmıştır. Amatör bir tiyatro olmasının getirdiği en büyük sorunun hala ekonomik kalkınma olduğu Bademler Köy Tiyatrosu, tiyatronun ihtiyaçlarını karşılamak için 1989'dan beri dernek çatısı altında faaliyetlerini sürdürmeye çalışmaktadır. Dernek tiyatronun ihtiyaçlarını belli ölçüde karşılayabildiğinden köy halkı tiyatrolarının ekonomik zorluklar nedeniyle birilerine bağımlı hale gelmesinden büyük rahatsızlık duymaktadır. Tiyatro üyeleri tiyatronun tanıtımını yapmak için daha çok turneye gitmek istemektedir fakat bir finans kaynağı olmadığından bunu ya bağlı bulundukları resmi kurumlardan talep etmeli ya da sponsor arayışına girmelilerdir. Bu nedenle Bademler, tiyatrolarını özgür kılacak maddi bir gelişmenin yaşanmasını beklemektedir.

Günümüzde Bademler'de sahneye çıkmayan Bademler yaşayarı neredeyse yoktur. Tiyatronun oyuncu kadrosu sabit olmayan sürekli değişen bir yapıya sahip olsa da oyuncularının tamamının köy halkından oluştuğu görülmektedir.

Tiyatronun dışardan oyuncu ya da teknik eleman alma konusunda katı bir tutumu bulunmamaktadır. Ancak çalışma koşullarının düzensizliği ve zorluğu bu seçimlerin köy halkından olma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

Yönetmenler gönüllülük esasıyla çalıştıklarından çok sık değişmektedir. Oyuncuların tamamı köyden olduğu için oyuncular tiyatronun devamlı üyeleridir.

Görüşme yapılan kişiler tiyatronun devamlı üyeleri olmalarının yönetmene karşı üstünlük sağlamak anlamına gelmediğini ifade etmiştir. Onlara göre yönetmen kendilerine bir şeyler öğreten ve tiyatrolarını devam ettiren kişi olması sebebiyle köyde değer ve saygı görmektedir. Yönetmenlerle yapılan görüşmelerde yönetmenler tiyatronun gerçek sahibinin köylüler olduğunu köye gelen yönetmenlerin de bunu bilerek geldiğini ve köylülere tiyatroya verdikleri önem nedeniyle saygı duyduğunu ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde Bademler’li oyuncuların daha başarılı olmayı ve kendilerini geliştirmeyi her dönem önemsedikleri, özellikle günümüz orta kuşağının tiyatroyu daha genç kuşağa aktarmayı istediği görülmüştür. Çünkü tiyatroya olan ilginin günümüzde köyde geçmişe göre teknolojik gelişmelerin de etkisiyle azaldığı düşünülmektedir.

Tiyatro binalarının bakımını kendi imkanları ile gerçekleştiren Bademliler geçmişte binanın yapımında emeği geçen herkese saygı duyduklarını kendilerinin de gelecek kuşaklara binayı miras bırakmayı önemsediklerini ifade etmişlerdir.

Bademler Köy Tiyatrosu emekçilerine bakıldığında köyde tiyatroya büyük önem verilmesine rağmen üniversitelerin ilgili bölümlerinden birinde eğitim alarak bu işi meslek olarak sürdüren hiçbir üyesinin olmadığı görülmektedir. Köyde oyunculuk yapan bazı kişiler üniversitelerin tiyatro bölümlerinin sınavlarına girip kazanamamıştır. Yapılan görüşmelerde köyün yaşlı nüfusunun, çocuklarının tiyatrocı olmasına, geçinme kaygısı endişesi nedeniyle sıcak bakmadığı görülmektedir. Genç kesim ise çocuğunun mutlu olacağı işi yapmasını istemektedir. Bu kişiler çocuklarının tiyatro eğitimi almasından mutluluk duyacaklarını ifade etmiştir.

Bu çalışmada Nitel Araştırma Yöntemleri’nden Sözlü Tarih kullanılmıştır. Yapılan görüşmelerde yaşanan en büyük sorun görüşme yapılan kişilerin ifadelerindeki çelişkilerdir. Özellikle tiyatronun kuruluş aşaması bu gün hayatta olan görüşme yapılan kişilere de önceki kuşaklardan aktarıldığı ve bu konudaki belgelerin de

yetersiz oluşu nedeniyle yeterince netlik kazanamamıştır. Bu nedenle Bademler Köy Tiyatrosu'nun 87 yıllık tarihini araştırmak için önemli olsa da belge ve bilgi eksikliği nedeniyle tiyatronun tarihi farklı ifadelerle kayıt altına alınabilmiştir. Bademler'de tiyatronun başlangıç tarihinde bile görüş ayrılıkları yaşanmaktadır. İlk yönetmenin gelişi, oyunların oynanma tarihleri ya da oynandığına dair belgenin olmayışı Bademler Köy Tiyatrosu'nun tarihini yazmayı zorlaştırmıştır. Geçmişten günümüze gelinene kadar bilgiler kulaktan kulağa aktarıldığından zaman içinde kaybolmaktadır. Örneğin bu gün ödül alan oyuncu ödülün tüm ayrıntılarını hatırlarken görüşme yapılan kişilerden yaşı büyük olanlarla genç kuşağın geçmişe dair verdiği bilgiler çelişmektedir. Çünkü genç kuşak geçmişini büyüklerinden duyarak öğrendiğinden verdiği bilgilerin bazıları eksik ve yanlıştır. Genç kuşak da tiyatronun bu günü hakkında daha çok bilgiye sahiptir. Yine de bu çalışmada uygulanan Sözlü Tarih Yöntemi, Bademler Köy Tiyatrosu'nun bilinmeyen yanlarını ortaya koymuş, bu tarihi yaşayan ya da yaşayanlardan dinleyenlerin ifadeleri ile yok olmaktan kurtarmıştır.

Bademler Köy Tiyatrosu yaşanan olumsuzluklara rağmen varlığını sürdüren, gelişmeye açık, birlik ve beraberlik duygusunu güçlü bir şekilde taşıyan bir tiyatrodur. Türkiye'nin İlk Modern Köy Tiyatrosu olmasının yanı sıra "Keçi Gezdirmesi" oyununu oynamak gibi gelenekseli de bir yandan canlı tutarak, bir tiyatro oyununun konusu olarak, köy ve tiyatro ilişkisi bağlamında çalışmada daha önce yer verilen tüm özellikleri taşıyan öncü bir tiyatrodur.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

AND, Metin (1962). *Dionisos ve Anadolu Köylüsü*, İstanbul: Elif Yayınları

AND, Metin (2014). *Başlangıcından 1983'e Türk Tiyatro Tarihi*, İstanbul: İletişim Yayınları

AND, Metin (2016). *Oyun ve Bügü*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

BELKIS, Özlem (2003). *Kaleminden Sahneye*, İstanbul: YGS Yayınları

BERG, B. L. – LUNE, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, çev. Hasan Aydın, Konya: Eğitim Yayınevi.

BİÇEN, Hüseyin Y. (2005). *İnanışları ve Gelenekleriyle Tahtacılar*, Ankara: Tekağaç Yayıncılık

BORATAV, Pertev Naili (2006). *100 Soruda Halk Edebiyatı*, Ankara: BilgeSu Yayınları

BROCKETT, Oscar (2000), *Tiyatro Tarihi*, çev. İnönü Bayramoğlu, Ankara: Dost Yayınevi.

CARR, Edward Hallett (2002), *Tarih Nedir*, çev. Misket Gizem Gürtürk, İstanbul: İletişim Yayınları.

CRESWELL, John W. (2013), *Nitel Araştırma Yöntemleri*, çev. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, Ankara: Siyasal Kitabevi.

ÇELENK, Semih (2003). *Kaleminden Sahneye*, İstanbul: YGS Yayınları

ELÇİN, Şükrü (1991). *Anadolu Köy Orta Oyunları*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları

ERSANLI, Büşra (2003). *İktidar ve Tarih*, İstanbul: İletişim Yayınları

IGGERS, Georg G. (2007), *Yirminci Yüzyılda Tarih Yazımı*, çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

KADAİFÇİOĞLU, Semra A. (2018). *Adatepe'den Bozburun'a Köy Köy Ege*, İzmir: Yakın Kitabevi Yayınları

KOZANOĞLU, Zeynel (1995). *Mahmut Türkmenoğlu ve Bademler Kooperatifi*, İzmir: Meltem Ofset

NUTKU, Özdemir (1976). *Yaşayan Tiyatro*, İstanbul: Çağdaş Yayınları

NUTKU, Özdemir (2011). *Dünya Tiyatrosu Tarihi*, İstanbul: Mitos Boyut Yayınları

ÖZ, Kazım A. (2019). *Türkiye'nin İlk Köy Tiyatrosu Bademler*, İzmir: Kitapana Yayınevi

ÖZDEMİR, Nebi (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü*, Ankara: Akçağ Yayınları

PATTON, Michael Quinn (2014), *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, çev. Mesut

Bütün, Selçuk Beşir Demir, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

SAĞLAM, Tülin (2012). "Ritüel-Performans-Drama", *Özdemir Nutku'ya Armağan* (ed. Özlem Belkıs), İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, ss. 378.

TEKEREK, Nuran (2008). *Köy Seyirlik Oyunları*, İstanbul: Mitos Boyut Yayınları

TUTAL, Ali (2013). *Bademler Ağzı Derleme Sözlüğü ve Bademler Kültürü*, İzmir: Etki Yayınları

ÜNLÜ, Aslıhan (2006). *Türk Tiyatrosu'nun Antropolojisi*, Ankara: Aşina Kitaplar Yayınları

YILDIRIM, A. – ŞİMŞEK, H. (2003). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları

Basılmamış Kaynaklar

ALP, Duygu (2007). *Bir Köy Monografisi: Bademler*, Yayımlanmamış Lisans Tezi, dan. Prof. Dr. Gönül İçli, Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Denizli.

Kınık, Bülent A. (1979). *Bademler Köyü Folkloru ve Etnografyası*, Basılmamış Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Türk Dili Edebiyatı Bölümü, Ankara.

VAROL, Şebnem (2002). *Bademler Kentleşme Süreci*, Yayımlanmamış Lisans Tezi, dan. Yard. Doç. Dr. Engin Önen, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İzmir.

YOUNG, Nathan (2014). *İzmir İlinde Bulunan Dört Köydeki (Çavuş, Kavaklıdere, Yeşilköy, Bademler) Mesleklerin Değişmesinin Sosyal Hayat ve Gelenekler Üzerindeki Yeri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, dan. Prof. Dr. Metin Ekici, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, İzmir.

Dergiler ve Makaleler

AND, Metin (1975). “Dramatik Köylü Oyunları Açısından Muharrem, Aşure ve Taziye”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Yıl 3, Sayı 6, Dramatik Köylü Oyunları Özel Sayısı, ss. 49.

KARADAĞ, Nurhan (1975). “Sivas, Sarıkışla, Gümüştepe Köyünde Çıkarılan Oyunlardan Örnekler”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Yıl 3, Sayı 6, Dramatik Köylü Oyunları Özel Sayısı, ss. 131.

ŞENER, Sevda (1975). “Tiyatronun Kaynağına İlişkin Kuramlar”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Yıl 3, Sayı 6, Dramatik Köylü Oyunları Özel Sayısı, ss. 23, 25, 27, 37.

İnternet Kaynakları

BELKIS, Ö. (2010). Oyun Yazarlığımız Üzerine Dağınık Düşünceler... “Neden Hiç Büyük Tragedyamız Yok?”. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 213. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/13/1647/17609.pdf> [6 Mayıs 2019].

CÖMERT ÖTKEN, Nihal; İlke Kızmaz (2014). “Sözlü Tarih Denemesi: 1960-1980 Yılları Arasında İstanbul’da Halk Dansları”. *Bilim ve Sanat Vakfı Dergisi*, 931. <http://dspace.sozlutarikh.org.tr/handle/20.500.11834/497> [5 Temmuz 2018].

ÇETİN, C. (2006). Anadolu’da Bereket Kültü ve Anadolu Türk Köylüsü Seyirlik Oyunlarına Yansımaları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 195-196. <http://www.dtcfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dtcf/article/view/1510/955> [19 Haziran 2018].

DURMAZ, U. (2012). Teknolojinin Halk Edebiyatı Ürünleri Üzerindeki Etkisi ve Köy Seyirlik Oyunlarına Yansımaları. *İstanbul Kültür Üniversitesi IV. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi*, 834.

https://www.academia.edu/9698723/TEKNOLOJ%C4%B0N%C4%B0N_HALK_EDEB%C4%B0YATI_%C3%9CR%C3%9CNLER%C4%B0_%C3%9CZER%C4%B0NDEK%C4%B0_ETK%C4%B0S%C4%B0_VE_K%C3%96Y_SEY%C4%B0RL%C4%B0_K_OYUNLARINA_YANSIMALARI?auto=download [20 Eylül 2017].

DÜZGÜN, D. (2014). Geleneksel Tiyatro Çalışmaları. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 144. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/31802> [30 Mayıs 2018].

ERKOÇ, G. (1995). Çok Partili Dönemde Tiyatro Ortamı Ve Kimlik Arayışı. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 21. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/13/1190/13745.pdf> [6 Mayıs 2019].

ERSOY, R. (2004). Sözlü Kültür ve Sözlü Tarih Üzerine Bazı Görüşler. *Milli Folklor Dergisi*, 103. <http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=61&Sayfa=99> [25 Ocak 2019].

GÜLERSOY, A. E. (2017). Türkiye Kültürel Coğrafyası'nın Az Bilinen Değerleri: Modern Köy Tiyatroları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 46, 52, 53, 54, 58, 62. http://www.asosjournal.com/Makaleler/1525195271_12579%20Ali%20Ekber%20G%C3%9CLERSOY.pdf [21 Ocak 2019].

GÜLERSOY, N. Gümüş, A. İlhan; “Gelenekten Modernleşmeye, Tarladan Tiyatroya Bir Dönüşüm Hikayesi: Bademler Köyü” (2014). *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu*,

441, 442, 443, 445, 446 http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/sem8_0.pdf
[5 Ekim 2018].

İÇYAR, C. (2016). Köy Seyirlik Oyunlarının Yapısal Özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 68, 69, 70. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/308582>
[20 Eylül 2017].

KARADAĞ, N. (1995). Türk Tiyatrosu'nun Kut-Törenselle Kaynakları ve Köylü Tiyatrosu. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 69.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tad/article/view/5000069886/5000064637> [20 Eylül 2017].

KARADAĞ, N. (1988). 1932-1951 Yılları Arasında Halkevleri Tiyatro Çalışmaları. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 139.
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/13/1189/13741.pdf> [20 Eylül 2017].

METİN, C. (2002). Sözlü Tarih ve Türkiye'deki Gelişimi. 13.paragraf.
<http://www.ait.hacettepe.edu.tr/akademik/arsiv/soz.htm> [28 Mayıs 2018].

ÖZEN, Yener; Abdülkadir Gül (2007). "Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örnekleme Sorunu". *KKRFD/JOKKEF Dergisi*, 395, 397.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/31569> [5 Temmuz 2018].

ÖZTÜRK, S. (2010). Türkiye'de Sözlü Tarihten İletişim Araştırmalarında Yararlanma Üzerine Notlar. *Milli Folklor Dergisi*, 13, 14. <http://www.serdarozturk.net/wp->

<content/uploads/2018/11/T%C3%BCrkiyede-s%C3%B6zl%C3%BC-tarihten-yararlanma-%C3%BCzerine-notlar.pdf> [25 Ocak 2019].

ÖZTÜRKMEN, A. (2001-2002). Sözlü Tarih: Yeni Bir Disiplinin Cazibesi. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 115.

<https://www.academia.edu/20973003/S%C3%B6zl%C3%BC-tarih-Yeni-bir-disiplinin-cazibesi> [28 Mayıs 2018].

TECER, A. K. (1940). Köylü Temsilleri, *Çığır Mecmuası Neşriyatı*, 4, 8.

<https://www.kitabe.org/oyun/ahmet-kutsi-tecer-koylu-temsilleri/> [23 Şubat 2018].

TEKEREK, N. (2005). Tiyatromuzun Modern Tiyatroyla Kesişmesi Yolunda Gelenekselin Önemi ve Baltacıoğlu'ndan Bir Deneme: Kafa Tamircisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 163.

<https://dergipark.org.tr/download/article-file/215694> [20 Eylül 2017].

TOKMAK, M. (2016). Sözlü Tarih ve Derinlemesine Görüşme. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 85, 86.

<https://www.ardahan.edu.tr/iibfdergi/arsiv/3/07.pdf> [5 Temmuz 2018].

YÜKSEL, A. (1995). Modern Türk Tiyatrosu'nda Arayış ve Gelişmeler. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 129. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/13/1190/13754.pdf> [6 Mayıs 2019].

<http://www.ajansbir.com/haber-19905---Yesilkoy-Tiyatrosu-na-buyuk-ilgi.html> [20 Ocak 2019].

<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12749/koy-seyirlik-oyunlari.html> [18 Mayıs 2019].

http://www.asosjournal.com/Makaleler/1525195271_12579%20Ali%20Ekber%20G%C3%9CLERSOY.pdf [18 Mayıs 2019].

<http://bademlerkoop.com.tr/> [16 Mayıs 2019].

<http://bademlerkoop.com.tr/kurumsal/bademler-koyu.html> [16 Mayıs 2019].

<http://www.bediaodulleri.com/kazananlar-ve-adaylar.html> [16 Mayıs 2019].

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/1124769/Bir_koyun_gelecegini_degistiren_ogretmen.html [16 Mayıs 2019].

<https://www.datcadetay.com/betce-tiyatro-toplulugu-yeni-bir-oyunla-sahnedede.html> [18 Mayıs 2019].

<http://www.demecgazetesi.com/gundem/serefte-anlamli-tiyatro-gecesi-h6401.html> [18 Mayıs 2019].

<http://www.devtiyatro.gov.tr/programlar-izmir-dt-hakkinda.html> [13 Haziran 2019].

<http://www.egeninsesi.com/haber/246489-camli-koy-kadinlarindan-tiyatro-gecesi> [29 Nisan 2019].

<https://www.facebook.com/betcesanat/photos/a.484092445099615/479000632275463/?type=3&theater> [18 Mayıs 2019].

<https://www.facebook.com/groups/19769182078/permalink/10157218481402079/> [16 Mayıs 2019].

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1584044161626398&set=pb.100000624896808.-2207520000.1558135026.&type=3&theater> [16 Mayıs 2019].

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2062387410467181&set=pcb.2062387453800510&type=3&theater> [2 Ocak 2019].

<https://www.facebook.com/YesilkoyHalkTiyatrosu/photos/a.380747045370725/419020464876716/?type=1&theater> [18 Mayıs 2019].

<https://www.gazeteduvar.com.tr/kultur-sanat/2018/07/15/izmir-sehir-tiyatrosunun-makus-talihi/> [13 Haziran 2019].

https://www.google.com/search?q=ulam%C4%B1%C5%9F+k%C3%B6y+tiyatrosu&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi0-4HNk6PiAhWO_qQKHbSRBiEQ_AUIDygC&biw=1366&bih=608#imgsrc=nb_AiSbO sarLUM: [18 Mayıs 2019].

<https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjH26LUjqPiAhUDK1AKHVs9BYUQjRx6BAGBEAU&url=https%3A%2F%2Fwww.koykahvesi.com.tr%2Fkoyde-sanat-var%2Fprof-dr-semih-celenk-sehirden-ciktim-koye.html%2Fcomment-page-1&psig=AOvVaw3ytFU2pDAPDPAhFLJWSXo2&ust=1558201384958686> [18 Mayıs 2019].

<http://www.haberci07.com/tiyatrolar-yesilkoy-de-bulusuyor/2530/> [20 Ocak 2019].

<https://www.haberler.com/bademler-koy-tiyatrosu-odule-doymuyor-8539058-haberi/> [16 Mayıs 2019].

<https://www.haberler.com/likya-seyirlik-oyunlari-festivali-sona-erdi-3979662-haberi/> [7 Ocak 2019].

<https://www.haberler.com/yesilkoy-halk-tiyatrosu-catalli-koy-oyununu-2470265-haberi/>
[7 Ocak 2019].

<http://haber.sol.org.tr/kultur-sanat-medya/kalkan-da-koy-tiyatrolari-bulusmasi-haberi-15580>
[18 Mayıs 2019] .

<https://www.haberturk.com/video/haber/izle/koy-tiyatrosu/64159> [18 Mayıs 2019].

<http://www.hurriyet.com.tr/kim-demis-koyde-tiyatro-yapilmaz-diye-23211046> [4 Ocak 2019].

<http://www.hurriyet.com.tr/yesilkoyde-tiyatro-senligi-40243660> [7 Ocak 2019].

<http://www.hurriyet.com.tr/yesilkoy-seyirlik-oyunlar-tiyatro-festivali-bas-40245416>
[7 Ocak 2019].

<http://www.hurriyet.com.tr/yesilkoyde-tiyatro-festivali-suruyor-40246731> [7 Ocak 2019].

<http://www.hurriyet.com.tr/yesilkoyde-tiyatro-senligi-40243660> [6 Ocak 2019].

<https://izmirkesif.com/buca-kaynaklar/> [10 Ocak 2019].

<http://www.milliyetsanat.com/haberler/sahne-sanatlari/datca-nin-koy-tiyatrosu-senlige-davetli/5539> [7 Ocak 2019].

<http://www.mimesis-dergi.org/2010/07/koy-seyirlik-oyunlari-ve-koy-tiyatrolari-senliginde-cocuk-oyunlari/> [6 Ocak 2019].

<http://www.nufusune.com/180719-antalya-kas-yesilkoy-mahallesi-nufusu>

[20 Ocak 2019].

<http://www.nufusune.com/192863-izmir-guzelbahce-camli-mahallesi-nufusu> [7 Ocak 2019].

<http://www.nufusune.com/41619-izmir-seferihisar-ulamis-mahallesi-nufusu> [10 Ocak 2019].

<http://www.nufusune.com/194839-izmir-urla-baliklioiva-mahallesi-nufusu> [7 Ocak 2019].

https://www.nufusu.com/ilce/urla_izmir-nufusu [20 Ocak 2019].

<http://www.nufusune.com/183339-mersin-toroslar-arslankoy-mahallesi-nufusu> [13 Ocak 2019].

<http://www.nufusune.com/176311-mugla-datca-yazi-mahallesi-nufusu> [7 Ocak 2019].

<https://www.sabah.com.tr/egeli/2019/01/01/koylulerin-tiyatro-macerasi-film-oldu> [2 Ocak 2019].

<https://www.sabah.com.tr/kultur-sanat/2014/12/18/baliklioiva-yilin-koy-tiyatrosu-secildi> [10 Ocak 2019].

<https://sanatkaravani.com/ilklerin-koyu-bademler/> [6 Ocak 2019].

<https://www.sondakika.com/haber/haber-koy-tiyatrolari-urla-da-bulustu-6261344/> [10 Ocak 2019].

<https://www.tarsusakdeniz.com/haber/2012/08/08/8-koy-6739> [6 Ocak 2019].

<http://www.tarsusekspres.com.tr/haber-tarsuslu-tiyatro-sanatcisi-erdal-turkmen-ayce-14511.html> [6 Ocak 2019].

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cdf17091140a0.41225002 [13 Ocak 2019].

<http://www.ummiyekocak.net/?pnum=28&pt=%C3%9Cmmiye+KO%C3%87AK+Kim+%3F> [5 Ocak 2019].

<http://www.ummiyekocak.net/?pnum=33&pt=Hasret+%C3%87i%C3%A7ekleri> [18 Mayıs 2019].

<http://www.wikiwand.com/tr/Ye%C5%9Filk%C3%B6y, Ka%C5%9F> [20 Ocak 2019].

<http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dp a2kvQXJzbGFua8O2eSxfVG9yb3NsYXI> [13 Ocak 2019].

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=146932> [7 Ocak 2019].

<http://www.visitizmir.org/tr/ilce/urla/ne-yapmali/koey-tiyatrolari-senligi> [5 Ocak 2019].

<https://www.yerelnet.org.tr/koyler/koy.php?koyid=248896> [13 Ocak 2019].

<https://www.yerelnet.org.tr/koyler/koy.php?koyid=249724> [20 Ocak 2019].

<https://www.yerelnet.org.tr/koyler/koy.php?koyid=311370> [20 Ocak 2019].

<http://yagmurunpariltisi.blogspot.com/2013/07/bademler-koyu-gezimiz.html> [16 Mayıs 2019].

Röportajlar

ARSLANKÖYLÜ, Hüseyin röportajı (Görüşme tarihi: 5 Ocak 2019).

ASLAN, Duran Ali röportajı (Görüşme tarihi: 28 Ocak 2019).

BAKIŞ, Ümit röportajı (Erişim tarihi: 23 Ocak 2019)

<https://www.aysegulayhakyemez.com/2018/09/umit-bakis-insanlik-tarihi-veya-uygarligin-ilerleyisi-masali-iyi-incelediginizde-kan-dokuculugun-vahsetin-somurunun-koleligin-allanip-pullanmasindan-baska-bir-sey-degildir.html>

BİLGİNÇ ÖRGÜN, Burçin röportajı (Görüşme tarihi: 31 Ağustos 2018).

BÜYÜKYILDIRIM, Ayhan röportajı (Görüşme tarihi: 1 Kasım 2018).

BÜYÜKYILDIRIM, Tülin röportajı (Görüşme tarihi: 1 Kasım 2018).

ÇELENK, Semih röportajı (Erişim tarihi: 30 Ocak 2019)

<http://www.hurriyet.com.tr/kim-demis-koyde-tiyatro-yapilmaz-diye-23211046>

ÇELENK, Semih röportajı (Erişim tarihi: 30 Ocak 2019)

<http://mesayasam.mesaholding.com.tr/upload/docs/85-Sayi-Mesa-ve-Yasam.pdf>

GÖRGÜLÜ, Ümit röportajı (Görüşme tarihi: 4 Ocak 2019).

GÜZEL, Vedat röportajı (Görüşme tarihi: 2 Ocak 2019).

KEBAPÇI, İbrahim röportajı (Görüşme tarihi: 31 Ocak 2019).

KELEK, Yaşar röportajı (Görüşme tarihi: 7 Ocak 2019).

KINIK, Hüseyin röportajı (Görüşme tarihi: 10 Ağustos 2018).

KURTOĞLU, Emrah röportajı (Görüşme tarihi: 14 Ekim 2018).

OR, Hüseyin röportajı, TRT Gönül Verenler Belgeseli (Erişim tarihi: 20 Aralık 2018)

<https://www.facebook.com/szanzibar/videos/10156546344358280/>

ORAN, Murtaza röportajı (Görüşme tarihi: 3 Ağustos 2018).

ÖZ, Funda röportajı (Görüşme tarihi: 12 Ocak 2018).

SÖYLEMEZ, Damla röportajı (Görüşme tarihi: 14 Ekim 2018).

SÖYLEMEZ, Umut röportajı (Görüşme tarihi: 14 Ekim 2018).

ŞAHİN, Yusuf röportajı (Erişim tarihi: 28 Ocak 2019)

<http://www.sanalbasin.com/seref-koyunun-serefli-adami-amator-tiyatro-oyuncusu-yusuf-sahin-9797218/>

ŞAHİN, Yusuf röportajı (Görüşme tarihi: 31 Ocak 2019).

ŞEN SÖZER, Zeynep röportajı (Görüşme tarihi: 3 Ağustos 2018).

ŞEN, Seyfettin röportajı (Görüşme tarihi: 18 Ekim 2018).

ŞENGÜL, Hasan röportajı (Görüşme tarihi: 16 Ağustos 2018).

TUTAL, Gülhan röportajı (Görüşme tarihi: 10 Ağustos 2018).

URAN GÜR, Çiçek röportajı (Görüşme tarihi: 31 Ağustos 2018).

UYSAL, Murat röportajı (Görüşme tarihi: 10 Ağustos 2018).

YAMAN ŞEN, Eylem röportajı (Görüşme tarihi: 14 Ekim 2018).

YARADAN, Remzi röportajı (Görüşme tarihi: 31 Ağustos 2018) .

YAVUZ, Çağlanur röportajı (Görüşme tarihi: 3 Ağustos 2018).

YAVUZ, Yaşar Özdil röportajı (Görüşme tarihi: 3 Ağustos 2018).

RESİM KAYNAKÇASI

Resim 1. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12749/koy-seyirlik-oyunlari.html>

Resim 2. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12749/koy-seyirlik-oyunlari.html>

Resim 3. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12749/koy-seyirlik-oyunlari.html>

Resim 4. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12749/koy-seyirlik-oyunlari.html>

Resim 5. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12749/koy-seyirlik-oyunlari.html>

Resim 6. <http://www.demecgazetesi.com/gundem/serefte-anlamli-tiyatro-gecesi-h6401.html>

Resim 7.

<https://www.facebook.com/YesilkoyHalkTiyatrosu/photos/a.380747045370725/419020464876716/?type=1&theater>

Resim 8. <http://haber.sol.org.tr/kultur-sanat-medya/kalkan-da-koy-tiyatrolari-bulusmasi-haberi-15580>

Resim 9. Hüseyin Arslanköylü Arşivi (7 Ocak 2019).

Resim 10. Hüseyin Arslanköylü Arşivi (7 Ocak 2019).

Resim 11.

<http://www.ummiyekocak.net/?pnun=33&pt=Hasret+%C3%87i%C3%A7ekleri>

Resim 11.

<http://www.ummiyekocak.net/?pnun=33&pt=Hasret+%C3%87i%C3%A7ekleri>).

Resim 12. <https://www.haberturk.com/video/haber/izle/koy-tiyatrosu/64159>

Resim 13. <https://www.google.com/url?sa=i&source=images&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjH26LUjqPiAhUDK1AKHV9s9BYUQjRx6BAgBEAU&url=https%3A%2F%2Fwww.koykahvesi.com.tr%2Fkoyde-sanat-var%2Fprof-dr-semih-celenk-sehirden-ciktim-koye.html%2Fcomment-page-1&psig=AOvVaw3ytFU2pDAPDPAhFLJWSXo2&ust=1558201384958686>

Resim 14. <https://www.datcadetay.com/betce-tiyatro-toplulugu-yeni-bir-oyunla-sahnedede.html>

Resim 15. <https://www.facebook.com/betcesanat/photos/a.484092445099615/479000632275463/?type=3&theater>

Resim 16. (Ümit Görgülü Arşivi (7 Ocak 2019).

Resim 17. https://www.google.com/search?q=ulam%C4%B1%C5%9F+k%C3%B6y+tiyatrosu&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi0-4HNk6PiAhWO_qQKHbSRBiEQ_AUIDygC&biw=1366&bih=608#imgsrc=nb_AiSbO sarLUM:

Resim 18. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (27 Nisan 2019)

Resim 19. <http://bademlerkoop.com.tr/kurumsal/bademler-koyu.html>

Resim 20. <http://bademlerkoop.com.tr/>)

Resim 21. <https://sanatkaravani.com/ilklerin-koyu-bademler/>

Resim 22. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (17 Ocak 2019)

Resim 23. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (10 Ağustos 2019)

Resim 24. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (4 Mart 2019)

Resim 25. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (4 Mart 2019)

Resim 26. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (16 Ağustos 2019)

Resim 27. [http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/1124769/](http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/1124769/Bir_koyun_gelecegini_degistiren_ogretmen.html)

[Bir_koyun_gelecegini_degistiren_ogretmen.html](http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/1124769/Bir_koyun_gelecegini_degistiren_ogretmen.html)

Resim 28. <https://www.facebook.com/groups/19769182078/permalink/10157218481402079/>

Resim 29. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (17 Ocak 2019)

Resim 30. <http://yagmurunpariltisi.blogspot.com/2013/07/bademler-koyu-gezimiz.html>

Resim 31. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (3 Ağustos 2018)

Resim 32. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (18 Ekim 2018)

Resim 33. (Naime Oğuzer'den 18 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır).

Resim 34. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1584044161626398&set=pb.100000624896808.-2207520000.1558135026.&type=3&theater>

Resim 35. Selin Akın Yardımoğlu Arşivi (13 Eylül 2018)

Resim 36. <https://www.haberler.com/bademler-koy-tiyatrosu-odule-doymuyor-8539058-haberi/>

EKLER

EK 1: Röportajlar

Tülin- Ayhan Büyükyıldırım Röportajı (1 Kasım 2018)

Çağlanur Yavuz Röportajı (03 Ağustos 2018)

Çiçek Uran Gür Röportajı (31 Ağustos 2018)

Damla Söylemez Röportajı (14 Ekim 2018)

Emrah Kurtoğlu Röportajı (14 Ekim 2018)

Eylem Yaman Şen  portajı (14 Ekim 2019)

Funda Öz röportajı (12 Ocak 2019)

Gülhan Tatal Röportajı (10 Ağustos 2018)

Hasan Şengül Röportajı (16 Ağustos 2018)

Hüseyin Kınık (Şadi Bey) Röportajı (10 Ağustos 2018)

Murat Uysal Röportajı (10 Ağustos 2018)

Murtaza Oran Röportajı (02 Ağustos 2018)

Remzi Yaradan Röportajı (31 Ağustos 2018)

Seyfettin Şen Röportajı (18 Ekim 2018)

Umut Söylemez Röportajı (14 Ekim 2018)

Yaşar Özdi1 Yavuz Röportajı (03 Ağustos 2018)

Zeynep Sözer Röportajı (03 Ağustos 2018)

EK 2: 12 Kasım 1969 yılında Tiyatro Binası'nın açılış konuşması metni.

Konuşmayı yapan: Hüseyin Or (Sarı Çocuk). Metin Remzi Kaya'dan 15 Şubat 2019 tarihinde alınmıştır.

TÜRK HALKINA

SAYIN KONUKLAR TIYATROĞUZA HOŞ GELDİNİZ.

Türkiye'de ilk kez bir köy tiyatro binasının açıldığını görmekteyiz. Medeniyet olgusunun Tiyatro olgusunu büyük Atatürk'ün "Tiyatro bir medeniyetin kültür seviyesinin yansımasıdır" sözünden öğrenen bir Bademler köyü halkı, bu medeniyet abidesinin açılışından büyük kıvanç duyuyorken, kültür seviyesi orta çaplı kalmışlıklar içinde bulunan ülkemiz de değil köyde, ilçelerde, yurtdışında açan illerde hatta Türkiye'nin incisi olarak bilinen İzmir'de bile Tiyatro sayısı az içen Bademler köyü olarak bu noktaya nasıl geldiğini bir bes kelimeli ile köyümüz tiyatro topluluğu adına perdenin açılışından önce ifade edeceğimiz.

Yıl 1932 Bademler köyünde ilk tiyatro fikri öğretmen Mustafa Anarat tarafından ortaya atılmıştır. Yıl 1933 Bademler köyü tiyatrosu ilk oyununu Cumhuriyetin 10. cu yılında köy meydanında milli bir eser olan YARIM OSMAN oyununu sahneye koymuş ve halkımız tarafından çok beğenilmiştir. Bugüne dek 36 yıldır bir çok eserler sahneye konup oynanmıştır.

Sayın konuklarımız, dikkatinizi bir noktaya çekmek istiyorum. 36 yıl önce henüz Türkiye'mizde bir çok köylere Cumhuriyet düşüncesi gitmemişken, köyümüz meydanında böyle bir eserin oynanması sanat düşüncemizin temelini teşkil etmiştir.

Tiyatromuzun yaratılmasında katkıda bulunanlara teşekkür bir borç biliris. Şimdi sizlere bu esere katkıda bulunanları tanıtmak istiyorum.

- Öğretmen Mustafa Anarat, köylüye ilk tiyatro revkini açıldı.
- Tüm köy halkı maddi ve manevi yardımlarıyla destek oldu.
- Gençler birliği temsil kolu yıllarda çeşitli temsiller verdiler.
- Köy muhtarlığı arsa bağışı yaptı.
- Köy gençleri tiyatro inşaatında ücretsiz çalıştılar.
- Yüksek Mimar Mühendis Ertan Dalman, Mustafa Gürsoy ilk proje'yi yaptılar.

Şerfli Türk Basını'nın sürekli destek ve tasviplerini gördük.

- Kent Oyuncularının her yıl köyümüzü ziyaretlerinde teşvikleri ve "MARY MARY" piyesinin bir matinelik hasılatını bağışladılar.
- Halidun Dormenlerin bir günlük tiyatro hasılatı
- Saim Alpago topluluğumuzdaki bir gecelik oyununun hasılatı.
- Susuz Yaz filminin gala hasılatı.
- Gülrüz Sururi - Engin Cezzar topluluğunun manevi destekleri.
- Tiyatro ile ilgili eşya piyango biletlelerinin satışında büyük yardımları olan Merkez Bankası İzmir şubesi eski müdürlerinden Enver Kösemen, Diş Doktoru Veysel Kültür bazı banka ve kuruluşlar
- Urla, Seferihisar ve İzmirin aydın yöneticileri ve öğretmenleri
- Köyümüz öğretmenlerinin sürekli çalışmaları

- Dr. Yüksek Mimar Doğan Tuna son projeyi hazırladı ve uyguladı.

- DYÖ yarım kalan tiyatro binasının inşaatını tamamladı.

Tiyatromuzun teminlanmasında sizlere yardımcı olanlara Bademler Köy tiyatro gurubu adına teşekkür eder saygılarımızı sunarız.

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Selin AKIN YARDIMOĞLU

Doğum Yeri ve Yılı: İzmir, 1987

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitimi:

Lisans: 2011, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sahne Sanatları Bölümü, Oyunculuk Ana Sanat Dalı

Lise: 2005, Cengiz Topel Lisesi

İş Tecrübesi:

2010-2011, Eğirdir (Isparta) Halk Eğitim Merkezi, Tiyatro Eğitmeni

2013, Güzelbahçe (İzmir) Belediyesi, Tiyatro Eğitmeni/ Yönetmeni

Yayınlar:

Makaleler:

Akın Yardımoğlu, S., Belkıs, Ö., “Bir Anlatı Araştırması: Kadın Meddah Olmak ve Mutlu Polat”, *2.Uluslararası İletişim, Edebiyat, Müzik ve Sanat Çalışmalarında Güncel Yaklaşımlar Kongresi Bildiri Kitabı (Özetler)*, 2017, ss. 186-188.

Kongre, Sempozyum:

Akın Yardımoğlu, S., Belkıs, Ö. (2017). “Bir Anlatı Araştırması: Kadın Meddah Olmak ve Mutlu Polat”, *2.Uluslararası İletişim, Edebiyat, Müzik ve Sanat Çalışmalarında Güncel Yaklaşımlar Kongresi*, 26-27 Ekim, Kocaeli.

Yönettiği Oyunlar:**Çocuk Gruplarıyla Sahnelediği Oyunlar:**

Pinokyo (2011)

Kurnaz Tilki (2013)

Çizmeli Kedi (2013)

Pırtlatan Bal (2013)

Küçük Şehir Belediye Başkanı (2014)

Bremen Mızıkacıları (2014)

Küçük Prens (2014)

Küçük Kara Balık (2015)

Hacivat ile Karagöz (2014-2015-2017)

Külkedisi (2015)

Benekli ve Maceraları (2015)

Sonu Farklı Biten Masallar (2016)

Doğrucu Tavşan Arya (2016)

Hayta (2017)

Martıya Uçmayı Öğreten Kedi (2018)

emPATİ (2019)

Gençlik Gruplarıyla Sahnelediği Oyunlar:

Don Cristobita İle Dora Rosita'nın Açıklı Güldürüsü (2014)

Eşegin Gölgesi (2015)

Cimri (2016)

Enrikalı Dolap Komedyası (2017)

Sevgili Doktor (2018)

Hayvan Çiftliği (2019)

Yetişkin Gruplarıyla Sahnelediği Oyunlar:

Biz Kadınlar (2016)

Başarımı Karılarıma Borçluyum (2017)

Çatlaklar Oteli (2018)

Amca Size İnsan Diyebilir Miyim? (2019)

Son Modern Köy Tiyatrosu Topluluğu “Çamlı (Güzelbahçe) Köy Tiyatrosu” ile Sahnelediği Oyunlar:

Komşu Köyün Delisi (2019)

Yürüttüğü Projeler

Bana Bir Masal Anlat (Yaşlı&Çocuk masal buluşması-2016)

Evimde Meddah Var (Engelli ya da evinde tedavi gören hastaların evlerinde Meddah Gösterileri düzenlenmesi-2018)

Yeni Yıla Merhaba (Huzurevlerinde Doğaçlama Gösterileri-2014-2015)

Görev Aldığı Projeler:

Kıyı Ege ve Ege Tiyatrolar Birliği “Ortak Oyun” Projesi’nde Oyuncu (Turgut Özakman’ın “Duvarların Ötesi” oyunu yeniden düzenlenmiş ve “Onlar” adını almıştır. İzmir’li Belediye Tiyatrolarının ve Özel Tiyatroların 5 yönetmeni oyuncu, 1 yönetmeni de yönetmen olarak görev alarak “Onlar” oyunu hazırlanmış İzmir’de ve Türkiye’nin farklı illerinde sahnelenmiştir

Kıyı Ege ve Ege Tiyatrolar Birliği “Misafir Yönetmen” Projesi’nde Yönetmen (Projede birliğe bağlı tiyatroların yönetmenleri, birliğe üye tiyatrolara giderek öğrencilere tiyatro atölyeleri düzenlemiştir)

Uyarladığı Oyunlar:

Külkedisi (2015)

Küçük Kara Balık (2015)

Hayta (2017)

Yazdığı Oyunlar:

Sonu Farklı Biten Masallar (2016)

emPATİ (2019)